

ՄԵՐ ԱՆԿԻՆԵՆ

ՀՆՉԱԿԵԱՆ 20-ՆԵՐՈՒ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 98-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՀՐԱՇՈՓԱՌ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՏՕԳՔ. Ա. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

«Մասիս» շաբաթաթերթը, ընթացիկ տարուան Յունիսի երկրորդ շաբթուան մէջ լոյս ընծայած իր ներկայիս համարով, կ'աւետէ ֆաղափական աննախընթաց իրադարձութիւն մը, որ իր կարգին կու գայ նոր վկայակոչումը հանդիսանալու Հնչակեան 20 նահատակներու մարգարէատիպ պատգամներու իրագործական քննարկին, իրենց նահատակութեան մօտ մէկ դար ետք:

Արդարեւ, Հնչակեան 20-ներու նահատակութեան 98-րդ տարելիցին արձանագրուող իրաշափառ յայտնութիւնը արտայայտութիւն կը գտնէ Պոլսոյ մէջ կայացած աննախընթաց գիտաժողովով մը եւ օր մը ետք, Պոլսոյ Սուլթան Պայագիտի հրապարակին վրայ տեղի ունեցած աննախընթաց ցոյցով մը, որոնք նոյնիման քուրմ ազգաբնակչութեան երեւելիներու ուշագրաւ նախաձեռնութեամբ, կ'ոգեկոչեն 20-ներու նահատակութիւնը: Դիտել տանք նաեւ, թէ Գիտաժողովը կազմակերպուած էր քուրմ հեղինակութիւններ Փիրտէվս Փէրիօղլուի եւ Էրօլ Եշիբուրքի կողմէ, գործակցաբար քուրմ յառաջապահ ֆաղափական կուսակցութիւններու:

Գիտաժողովին ելոյթ ունեցող միջազգային քուրմ հանրաճանօր պատմաբաններ՝ իրաւապաշտպան Ռակըբ Զարաֆօղլուն, Մասիս Գիւրգիւնի կիւ Երստաֆա Քահիան, իրենց գիտական ֆննարկման կ'ենթարկեն 20-ներու նահատակութեան հիմնական դրդապատմութեան ու անոնց դատապարտութեան մէջ քուրմ իբրիհատական իշխանութիւններու ունեցած իրաւական տուեալները:

Կ'ըսենք նոր վկայակոչում՝ այն իմաստով, որ ան կու գայ գումարուելու կախաղաններու առջեւ 20-ներուն կատարած այն ծանօթ սրբատառ եւ մարգարէական պատգամներուն վրայ, որոնք ոսկեայ տառերով արձանագրուած կը մնան Հնչակեան ազատագրական պայքարի պատմութեան լուսաւոր էջերուն մէջ:

Տօքթ. Պէննէ կը մարգարէանար երբ կ'ըսէր. «Մեզ ֆանններ կը կախէիք, բայց ֆան հազարներ պիտի հետեւին մեզի»: Արդարեւ, իրենց նահատակութեան յաջորդող երեք տարուան ժամանակահատուածի մէջ, ֆան հազարներ կոթողեցին Սարտարապատի իրաշափառ յաղթանակը, ծնունդ տալով Հայաստանի Առաջին Հանրապետութեան: Անոր յաջորդող գաղափարապաշտ

Շաբ.ը էջ 18

ԿԱԽԱՂԱՆ ԲԱՐՁՐԱՆԱԼԷ 98 ՏԱՐԻՆԵՐ ԵՏՔ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՔՍԱՆՆԵՐՈՒ ՀՈԳԻՆԵՐԸ ԴԱՐՁԵԱԼ ՍԱԲԱՌՆԵՑԱՆ ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՅԱԶԻՏԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

2013 թուականի Յունիս 15-ին, Հնչակեան կուսակցութիւնը վերադարձաւ այն նոյն հրապարակը, ուր 98 տարիներ առաջ կախաղան բարձրացած էին կուսակցութեան ղեկավարները: Այս աննախընթաց երեւոյթ էր ոչ միայն Հնչակեան կուսակցութեան, այլ համայն Հայ ժողովուրդի ազգային պայքարի պատմութեան մէջ:

Բնականաբար, աննախընթաց ՀՀ հրապարակ վերադառնալը, այլ առաջին անգամն է որ ազգային քաղաքական կուսակցութիւն մը կը մասնակցի թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցած նման ձեռնարկի, կազմակերպութեամբ՝ թուրք ընկերվարական կուսակցութիւններու եւ անձնաւորութիւններու, մտաւորականներու եւ պոլսահայ երիտասարդներու: Այս երեւոյթը, ինչպէս նշեցին միջոցառումի բանախօսները, պէտք է նոր հորիզոններ բանայ իրաւատէր ժողովուրդներու արդար իրաւունքներու, համերաշխ ու խաղաղ կեանքի ապահովման առումով:

Շաբաթ, 15 Յունիս 2013-ի յետմիջօրէի ժամը 3-ին, Պոլսոյ Ֆաթիհ շրջանի Պայագիտ հրապարակին վրայ տեղի ունեցաւ հրապարակային ձեռնարկ, ոգեկոչելու Հնչակեան Քսաններուն յիշատակը: Հրապարակին վրայ ներկայ էին թուրք քաղաքական

Յուլիս 15-ին, Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած Հնչակեան Քսան կախաղաններու տարելիցի դրուագներէն տեսարաններ

նապետ Ընկ. Փօլ Եագուպեանը: Ճշդուած ժամուն, ներկաները հաւաքուեցան «Իսթանպուլի Համալսարան»-ին տրամադրուած կառուցին առջեւ, ուր 98 տարիներ առաջ կախաղան բարձրացած էին Հնչակեան Քսանները: Նախաձեռնող մարմինը Հնչակեան ղեկավարներուն լուսանկարները բաժնեց ներկաներուն, որոնք նախ մէկ վայրկեան լուսթեամբ յարգեցին Քսաններուն յիշատակը: Կազմակերպիչ մարմնի անունով խօսք առաւ Քատիր Աքին, որ ընթերցեց Քսաններուն նուիրուած միջոցառումներ կազմակերպելու նպատակները բացառապէս չհարգողութիւնը: Ան յիշեցուց, որ թուրք հասարակութիւնը պէտք է ծանօթանայ Փարամազին ու անոր ընկերներուն, որոնք մեծ ներդրում ունեցած էին Օսմանեան կայսրութեան մէջ ըն-

կերվարական գաղափարներու զարգացման գործին մէջ: Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկաւ Ընկ. Ալէքսան Քէօզկէրեան: Ան վերստին շնորհակալութիւն յայտնեց թուրք հասարակական կազմակերպութիւններուն, որոնք կազմակերպած էին Քսաններուն նուիրուած հանդիսութիւնները:

Ընկ. Քէօզկէրեան, հայերէնով իր արտասանած խօսքին մէջ մաղթեց, որ սոյն հանդիսութիւնները դուռ կը բանան յաւելեալ համագործակցութեան, յանուն պատմական արդարութեան վերահաստատումին: Թուրք յայտնի հրատարակիչ, իրաւապաշտպան Ռակըբ Զարաֆօղլու բարձր գնահատեց Քսաններուն աշխատանքն ու ձգած աւանդը, յատկանշական իրադարձութիւն համարելով Քսաններու նահատակութեան ճշգրիտ վայրը ժամանելու ու անոնց յիշատակը յարգելը:

Զարաֆօղլու ապա բոլորին առաջնորդեց դէպի հրապարակի այն հատուածը, ուր 98 տարիներ առաջ տեղադրուած էինք կախաղանները: Այնտեղ, ներկաները ծաղիկներ զետեղեցին Քսաններու լուսանկարներուն վրայ եւ ծափողջոյններով յարգեցին անոնց յիշատակը:

Տեղական եւ հայկական լրատուամիջոցներ ներկայացան լուսաբանելու եւ հանդիսութեան կազմակերպողներէն մեկնաբանութիւններ ստանալու:

Հրապարակին վրայ ներկայ էր նաեւ գոհուած թրքահայ գիտնոր Սեւակ Պալըքճիի հայրը, որ իր մասնակցութիւնը բերաւ Քսաններուն նուիրուած ձեռնարկին:

Պայագիտ հրապարակէն ետք, ձեռնարկի մասնակիցները ուղղ-

Շաբ.ը էջ 5

Յուլիս 13-ին, Պոլսոյ մէջ Հնչակեան Քսան կախաղաններու տարելիցին նուիրուած հանդիսութեան բանախօսները

աթիւիստներ, ընկերվարական գործիչներ, մարդկային իրաւունքի պաշտպաններ, պոլսահայ երիտասարդներ, լրատուամիջոցներու ներկայացուցիչներ:

Թուրք ձախակողմեան կազմակերպութիւններու եւ անձնաւորութիւններու նախաձեռնութեամբ կայացած այս ձեռնարկին ներկայ էին նաեւ Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան կուսակցութեան Լիբանանի շրջանի վարիչ Մարմնի ատենապետ Ընկ. Ալէքսան Քէօզկէրեանը եւ «Արարատ» օրաթերթի գլխա-

կարները բաժնեց ներկաներուն, որոնք նախ մէկ վայրկեան լուսթեամբ յարգեցին Քսաններուն յիշատակը: Կազմակերպիչ մարմնի անունով խօսք առաւ Քատիր Աքին, որ ընթերցեց Քսաններուն նուիրուած միջոցառումներ կազմակերպելու նպատակները բացառապէս չհարգողութիւնը: Ան յիշեցուց, որ թուրք հասարակութիւնը պէտք է ծանօթանայ Փարամազին ու անոր ընկերներուն, որոնք մեծ ներդրում ունեցած էին Օսմանեան կայսրութեան մէջ ըն-

ՎԱՅԱՍԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

ՔՈՉԱՐԵԱՆ-ՍԱՐԳՍԵԱՆ՝ Ո՞ՒՄ ԺԱՄԱՆԱԿ ԱԲԵԼԻ ՇԱՏ

ԴԱԻԻԹ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Վերահսկիչ պալատի ուսումնասիրությունները տրամագծորեն հակասում է ընդամենը մեկուկես ամիս առաջ երկրի նախագահի արած այն յայտարարությունները, թե կառավարությունն իր առջեւ դրած հիմնական խնդիրը կատարել է, ուստի եւ այդ կառավարությունն ղեկավարին ու նրա թիմին չվատահետք հիմք չկայ: Այն պահին, երբ Սերժ Սարգսեանը յայտարարում էր այդ մասին, վերահսկիչ պալատի հաշուետուները թեպէս ղեռ հրապարակուած չէր, սակայն ուսումնասիրություններն արդէն արուած էր: Հայաստանի պետական համակարգում գործող հիերարխիայում գործող կանոնները թոյլ են տալիս պնդել, որ Սերժ Սարգսեանը վստահաբար տեղեակ է եղել, որ 2012 թուականին այդ նոյն կառավարությունն վատ աշխատանքի պատճառով պետությունը 70 մլրդ դրամի վնաս էր պատճառուել:

ներ են փոշիացում, եւ դա համակարգի եւ օրէնսդրութեան խնդիրն է:

Փաստացի Արմէն Գէորգեանը յստակ գիտի, թէ ինչպէս կարելի է միջոցներ փոշիացնել՝ առանց պատասխանատուութեան: Մարդը պարզասում է, որ այդպէս է եղել միշտ, պետական փողերը միշտ էլ չարաշահուել են: Հարց՝ եթէ պարզ է, որ պատճառը օրէնքների կամ համակարգի իրաւական բացերն ու տարընթերցումներն են, ապա ինքը՝ Արմէն Գէորգեանը որպէս փոխվարչապետ, իսկ դրանից առաջ էլ նախագահականի կարեւոր պաշտօնեայ, ի՞նչ է արել, որ այդ ընթերցումները վերանան, եւ ստեղծուի այնպիսի պետական համակարգ, որտեղ պետական պիւտճէի գումարները փոշիացնելու հնարաւորութիւնը նուազագոյնի հասցուի կամ բացառուի:

Ոչ միայն ՎՊ-ի եւ վերահսկող այլ մարմինների կողմից նման խախտումներ միշտ էլ յայտնաբերուած են: Ի՞նչ քայլեր ու

ինչպէս նախկինում, այնպէս էլ հիմա ամէն ինչ արուել եւ արուում է, որպէսզի համակարգն աշխատի պետութեան փողերը թալանելու սկզբունքով, իսկ փոփոխութիւնները, որ արուում են, նպաստում են բացառապէս մէկ նպատակի՝ աւելացնել պիւտճէն թալանելու օրինական հնարաւորութիւնները

Աժ արտահերթ նիստի ժամանակ տարած քայլին կառավարման նախարար Արմէն Գէորգեանը, արձագանքելով ՎՊ ներկայացրած շարաշահումների վերաբերեալ Շարմազանովի հարցին, ուշագրաւ պատասխան է տուել.

«Խնդիրներ միայն 2012-թուին չեն արձանագրուել: Դրանք արմատացած են տասնամեակների ընթացքում: Հաշուետուութեամբ արձանագրուած բոլոր խնդիրների մասով համապատասխան միջոցներ են ձեռնարկուել: Այդ մասով գործող օրէնսդրութիւնը ամենակատարեալը չէ, բայց այնպէս չէ, որ պիւտճէի կատարման ընթացքում տեղի են ունենում միջոցների լայնածաւալ փոշիացում եւ պիւտճէտային հիմնական գործընթացները տեղի են ունենում մասշտաբային կոռուպցիոն դրսեւորումներով»:

Արմէն Գէորգեանը կառավարութեան այն անդամներից է, ով առնուազն մէկ տասնամեակ՝ սկսած դեռեւս Ռոբերտ Քոչարեանի պաշտօնավարման շրջանից, պետական միջոցների շրջապտոյտի վրայ անմիջական ազդեցութիւն է ունեցել: Դեռեւս մինչեւ փոխվարչապետ նշանակուելը Արմէն Գէորգեանը նախագահի աշխատակազմի ղեկավարն էր: Յայտնի է, որ այն ժամանակ պետական բոլոր ֆինանսների վերահսկողութիւնը Քոչարեանը վստահում էր հենց իր աշխատակազմի ղեկավար Արմէն Գէորգեանին: Նրան էին վերադրուում նաեւ այն ստուերային գումարները, որոնք պետական լծակների շնորհիւ նպաստում էին Ռոբերտ Քոչարեանի ընտանեկան բիզնեսի բարգաւաճմանը: Հիմա փաստացի Արմէն Գէորգեանը յայտարարում է, որ պիւտճէից առաջին անգամը չէ, որ գումար-

հետեւութիւններ են արուել փոշիացումների մասին շարունակական բացառապատումներից յետոյ:

Գէորգեանն ասել է, որ ինքը չի տիրապետում յստակ տուեալների՝ արդեօք շարաշահումների ծաւալը տարիների ընթացքում պակասե՞լ է, թէ՛ նուազել: Սա թերեւս Արմէն Գէորգեանի համար ամենաճակատագրական հարցն է, որին կոնկրետ պատասխանելուց նա խելամտօրէն խուսափել է: Եթէ, օրինակ, Գէորգեանը յայտարարէր, որ տարիների ընթացքում նուազել է պետական միջոցների փոշիացումը, դա կը նշանակէր, որ Քոչարեանի ժամանակ պետական թալանն աւելի բարձր մակարդակի վրայ է եղել: Շատ աւելի ուշագրաւ կը լինէր, եթէ Գէորգեանը յայտարարէր, որ պետական միջոցների փոշիացումն աւելացել է, սակայն այդ դէպքում նա ստիպուած էր լինելու ուղղակիօրէն հակադրուել ոչ միայն այն կառավարութեանը, որի թիմում ինքն ունի իր կայուն տեղը, այլեւ Սերժ Սարգսեանին:

Նման շարդարացուած ռիսկի Արմէն Գէորգեանը վստահաբար չէր գնայ, առաւել եւս, որ ինչպէս նախկինում, այնպէս էլ հիմա ամէն ինչ արուել եւ արուում է, որպէսզի համակարգն աշխատի պետութեան փողերը թալանելու սկզբունքով, իսկ փոփոխութիւնները, որ արուում են, նպաստում են բացառապէս մէկ նպատակի՝ աւելացնել պիւտճէն թալանելու օրինական հնարաւորութիւնները:

Այս իմաստով Սերժ Սարգսեանն ու Ռոբերտ Քոչարեանն առանձնապէս իրարից չեն տարբերուում, ուղղակի պիւտճէի հնարաւորութիւններն են արդէն սպառուում:

«ՀԱՅԵԼԻ»

ԱՂՈՒԱՆԸ ՅՈՎԻԿԻՆ ԿԸ ԶՐԿԻ՞ ԱՆՁԵՌՆՄԻԵԼԻՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՆԱՅԻՐԱ ՀԱՅՐՈՒՄԵԱՆ

Խորհրդարանը վերջապէս սկսել է քաղաքական թատրոն յիշեցնել, իսկ պրիմաչի դերը ստանձնել է նախկինում կուլիսների հետեւում գտնուող Յովիկ Աբրահամեանը: Մարքսիստ Դաւիթ Յակոբեանը ոստիկանապետ Վովա Գասպարեանին «մեծ արտիստ» է անուանել, իսկ մամուլը Սերժ Սարգսեանի մի քանի «կիքսից» յետոյ նրան կնքել է «վատ դերասան»: Եւ դա կարծես թէ խթանել է Յովիկ Աբրահամեանի դերասանական ունակութիւնները: Ի վերջոյ, հայկական առաջին թատրոնը եղել է նրա հայրենի Արտաշատում:

Լսելով վերահսկիչ պալատի նախագահ Իշխան Զաքարեանի աղաղակող մերկացումները՝ Յովիկ Աբրահամեանը քննադատութեան սուր սայրն ուղղել է վարչապետի ուղղութեամբ: Դա, իհարկէ, լիովին համապատասխանում է վարչապետի դիրքերը թուլացնելու Աբրահամեանի ցանկութեանը, սակայն ՎՊ բացառապատումների հետ դա ոչ մի կապ չունի:

Քանի՞ մարդ է պատասխանատուութեան ենթարկուել պետական միջոցների իւրացման ու կողոպուտի բացառապատումներից յետոյ, անտիկ թատրոնի ոգով բացականչել է Յովիկ Աբրահամեանը: Իշխան Զաքարեանն էլ յոգնել է յայտարարելուց, որ բոլոր գործերը դատախազութիւն է փոխանցում, իսկ խորհրդարանն իրեն գործերը հետաքննելու լիազօրութիւն չի տուել:

Ըստ տրամաբանութեան՝ Յովիկ Աբրահամեանը, որպէս մի մարմնի ղեկավար, որը նշանակում է գլխաւոր դատախազին, պէտք է հրաւիրէր Աղուան Յովսէփեանին եւ պահանջէր, որ նա պատմի, թէ ՎՊ-ի փոխանցած քանի գործ է ընթացք ստացել, որքան գումար է վերադարձուել պիւտճէ, ում են պատժել եւ ինչ են պատրաստուում անել:

Սակայն կամ Աղուան Յովսէփեանն է անհասանելի Յովիկ Աբրահամեանի համար, կամ էլ խօսակարգի, որ ոչ մի գործ էլ չի եղել, եւ Յովսէփեանը միայն «անյարմար դրութեան» մէջ կը յայտնուի, եւ նա շրջանցում է գլխաւոր դատախազին հրաւիրելու տրամաբանական պահանջը:

Հասկանալի է, որ Աբրահամեանը չի ցանկանում, որպէսզի պիւտճէն միտոններին բացառապատեն, որովհետեւ նրանց մէջ կարող են յայտնուել իրեն շատ մօտ եւ պէտքական մարդիկ, ազգականներ ու կլանի անդամներ, գուցէ նաեւ ինքն անձամբ, եւ ողջ այս աղմուկը միայն նրա համար է, որպէսզի «բարձրացուի խորհրդարանի դերը եւ ժողովրդավարական դէմքը»:

Դեռեւս անցեալ Սեպտեմբերին Սերժ Սարգսեանը յատուկ խորհրդակցութիւն էր հրաւիրել ակտատների թեմայով, որի ընթացքում նոյնպէս ջղային յայտարարութիւններ հնչեցին: 9 ամիս է անցել, այդ ընթացքում կարող էր երեխայ ծնուել, իսկ ակտատների մէջ այդպէս էլ ոչ մէկին չմերկացրին:

Աղուան Յովսէփեանը մի մեծ «սէյֆ» է դարձել, որտեղ պահուում են ոչ միայն հայ պաշտօնեաների ու ոչ պաշտօնեաների վրայ

կոմպրոմատները, այլ նաեւ նրանց ցանկութիւնները, երազանքները՝ իրականացած եւ չիրականացած: Այդ սէյֆը գրեթէ չի բացուում, ինչպէս չի շարժուում դատախազի դէմքի որեւէ մկան, երբ նա խօսում է: Բացառութիւն էր վարդան Օսկանեանի գործը, երբ Յովսէփեանը մի քիչ նեարդային պնդում էր գրկել նրան պատգամաւորական անձեռնմխելութիւնից: Այն ժա-

Յովիկ Աբրահամեանը չի ցանկանում հրաւիրել Աղուան Յովսէփեանին, որպէսզի նրան աւելորդ հարցեր չտան, այդ թւում Օսկանեանի, վարչապետի օֆշորային հաշիւների եւ այլ աղմկոտ գործերով

մանակ Յովիկ Աբրահամեանը զգուշացրեց Յովսէփեանին, որ եթէ Օսկանեանի մեղքը չապացուցուի, ապա գլխաւոր դատախազը պէտք է պատասխան տայ:

Հնարաւոր է, Յովիկ Աբրահամեանը չի ցանկանում հրաւիրել Աղուան Յովսէփեանին, որպէսզի նրան աւելորդ հարցեր չտան, այդ թւում Օսկանեանի, վարչապետի օֆշորային հաշիւների եւ այլ աղմկոտ գործերով: Ինչո՞ւ հրաւիրեն՝ Սեպտեմբերին աւարտուած է նրա լիազօրութիւնների ժամկէտը, նրա հետ հաւանական է թոշակի կ'ուղարկեն նաեւ ԱԱԾ պետ Գորիկ Յակոբեանին, այնպէս որ, չարժէ փճացնել յարաբերութիւններն այն մարդկանց հետ, ովքեր Յովիկին աւելի լաւ են ճանաչում, քան նա՝ ինքզինքը:

«ԼՐԱԳԻՐ»

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
 ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
 ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻ ԶՆՁԱԿԵԱՆ
 ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
 Արևմտեան Ամերիկայի Շրջանի
 ԽՄԲԱԳԻՐ՝
 ՏՕԲԹ. ԱՐՇԱԿ ԳԱԶԱՆԵԱՆ
 ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
 ԼԵՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
MASSIS Weekly
 Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
 1060 N. Allen Ave.
 Pasadena, CA 91104
 Phone: (626) 797-7680
 Fax: (626) 797-6863
 E-Mail: massis2@earthlink.net
 http://www.massisweekly.com
 (USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
 Published Weekly
 Except Two Weeks in August
 ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
 USA \$50.00, \$80.00 (First Class)
 Canada \$125.00 (Air Mail)
 Overseas \$225.00 (Air Mail).
 All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
 Periodicals Postage Paid
 at Pasadena CA.
 Please Send Address Change To
MASSIS WEEKLY

ԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԼԵՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆՈՐ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ «ՕՖՇՈՐԱՅԻՆ» ԳՈՐԾՈՒՄ

Նոր՝ ուշագրաւ մանրամասներ են ի յայտ եկել այսպէս կոչուած «օֆշորային» սկանդալային գործում: Հետախուզման մէջ գտնուող Աշոտ Սուքիասեանը հանդէս է եկել յայտարարութեամբ, թէ ինքն է կիպրոսեան յայտնի օֆշորային ընկերութեան ստեղծողը եւ դա արել է առանց վարչապետ Տիգրան Սարգսեանի ու Արարատեան թեմի առաջնորդական փոխանորդ Նաւասարդ արքեպիսկոպոս Կճոյեանի գիտութեան:

Ոստիկանութիւնը Յունիսի 17-ին մեղադրանք է ներկայացրել Աշոտ Սուքիասեանին՝ առանձնապէս խոշոր չափերով խարդախութեան համար, եւ նրա նկատմամբ հետախուզում է յայտարարել: Սուքիասեանը մեղադրուած է գործարար, «Հայաստան» հանրախանութի սեփականատէր Փայլակ Հայրապետեանի միջոցները իւրացնելու մէջ:

ԴԻԼԻՉԱՆԻ ԴՊՐՈՑԸ ԿԱՊ ՈՒՆԻ ՕՖՇՈՐԻ՞ ՅԵՏ

«Դիլիջանի միջազգային դպրոց»-ի վերաբերեալ իշխանութիւնների մեկնաբանութիւններն ու գործողութիւնները ՀԱԿ պատգամաւոր Նիկոլ Փաշինեանին ստիպում են մտածել, որ այս ծրագիրն ուղիղ կապ ունի վերջերս ծագած օֆշորային սկանդալի հետ:

Ըստ նրա՝ տպաւորութիւնն այն է, որ հարկային, մաքսային արտօնութիւնները, եթէ չլինեն, բարերար Ռուբէն Վարդանեանը չի սկսի ծրագրել: «Միթէ մինչ ՀՀ գալը նա չի ուսումնասիրել հարկային, մաքսային մեր դաշտը»:

Պատգամաւորը ընդգծեց, որ դպրոցաշինական այս ծրագիրը սկսուել էր դեռ այս տարուայ Յունուարին ու մինչ վերջերս Ռուբէն Վարդանեանը արտօնութիւնների հետ կապուած որեւէ հարց չէր բարձրացրել: «Հարց է ծագում՝ ի՞նչ է փոխուել: Մի բան է փոխուել՝ վարչապետի մասնակցութեամբ Կճոյեանի օրհնութեամբ ոմն Աշոտ Սուքիասեանը տասը մլն դոլար է գցել Ռուբէն Վարդանեանին, որը «Ամերիա» բանկի խորհրդի նախագահն է: Իսկ այս բանկի

Ուշագրաւ է, որ այդ մեղադրանքը ներկայացուեց քրէական գործը յարուցելուց ամիսներ անց միայն, եւ այն էլ՝ «Հետք» պարբերականի յայտնի հրատարակումից յետոյ, ըստ որի՝ Սուքիասեանը Հայրապետեանի միջոցները իւրացրել է կիպրոսեան օֆշորային մի ընկերութեան միջոցով, որի հիմնադիրներն են նաեւ Հայաստանի վարչապետն ու Արարատեան թեմի առաջնորդական փոխանորդը:

«Հետք»-ը տեղեկացրեց, թէ էլեկտրոնային փոստով նամակ է ստացել Աշոտ Սուքիասեանից, ով նշում է, որ այդ ընկերութիւնը ինքը ստեղծել է առանց Տիգրան Սարգսեանի ու Նաւասարդ արքեպիսկոպոս Կճոյեանի գիտութեան:

Նամակի մի օրինակն էլ Սուքիասեանը ուղարկել է գլխաւոր դատախազ Աղոտան Յովսէփեանին:

անունը կապուած է օֆշորային սկանդալի հետ»:

Նա ընդգծեց, որ իշխանութիւնները միշտ երաշխիքներ են տուել բարերարին, սակայն նրա համբերութիւնը լցուել է, երբ «Հետք» պարբերականում տպագրուել է յայտնի յօդուածը օֆշորային սկանդալի մասին: «Ստացուում է, որ ոչ միայն բանկին, այլեւ անձամբ Ռուբէն Վարդանեանին են գցել: Իրադարձութիւնները հետագայում զարգացել են սուպեր արագութեամբ, դա է պատճառը, որ թէ կառավարութիւնը, թէ ԱԺ-ն ձգտում են հրատապ լուծում ու քուէրակութիւն լինի այս նախագծի վերաբերեալ»:

Պարոն Փաշինեանը յայտարարեց, որ ինքը դէմ է քուէրակելու նախագծին: «Անկեղծ ասած՝ իմ համակրանքը գործարարի կողմն է, սակայն ես չեմ ուզում, որ վարչապետի ու Կճոյեանի օրհնութեամբ գցուած փողերի համար վճարի հայ ժողովուրդը: Այս օրէնքը յետագարձ ուժով է մտնում ուժի մէջ, ինչո՞ւ պէտք է ՀՀ-ն ուրիշների փոխարէն գումարներ վերադարձնի»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ 160 ՀԱՋԱՐ ՄԱՐԴ ՍՏԱՆՈՒՄ Է ՆՈՒԲԱԳՈՅՆ ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁ

Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեանն առընթեր պետեկամուտների կոմիտէի անհատական անձնաւորուած հաշուառման տուեայների համաձայն՝ Հայաստանում ներկայում 160 հազ. մարդ ստանում է նուազագոյն աշխատավարձ (35 հազ. դրամ): Այդ մասին Յունիսի 19-ին ՀՀ Ազգային Ժողովի արտահերթ նիստում յայտարարեց ՀՀ աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարար Արտեմ Ասատրեանը՝ նուազագոյն աշխատավարձի բարձրացման մասին օրինագծի քննարկման շրջանակներում:

Ա. Ասատրեանի տեղեկացմամբ՝ 90 հազ. մարդ նուազագոյն աշխատավարձ է ստանում ոչ պետական սեկտորում, 70 հազ. մարդ՝ պետականում: Ըստ Ա. Ասատրեանի՝ նուազագոյն աշխատավարձը Յու-

լիսի 1-ից մինչեւ 45 հազ. դրամ բարձրացնելը զգալի օգնութիւն կը լինի այդ 160 հազ. մարդկանց: Նախարարը նշեց, որ առաջիկայ 6 ամսում անհրաժեշտ կը լինի 3,7 մլրդ դրամ՝ պետական համակարգում աշխատավարձերը նուազագոյնին հասցնելու համար, որից 2,5 մլրդ դրամը կը յատկացուի պետական բիւջէից, իսկ 1,2 մլրդ դրամը կը ծանրանայ տեղական բիւջէների վրայ:

2014 թ. կը սկսուեն պետական համակարգի աշխատավարձերի վերանայումները, սակայն մինչ այդ պէտք է սահմանել աշխատավարձերի յստակ սահողակ:

Ա. Ասատրեանի գնահատմամբ՝ 2014 թ. պետական բիւջէում լրացուցիչ 50 մլրդ դրամի կարիք կը լինի՝ պետծառայողների աշխատավարձերը բարձրացնելու համար:

Ն. ԶՈՐԱԲԵԱՆԻՆ.- «ՈՐ ԲՈԼՈՐԴ ՍՈՒՐԲ ԷՔ, ԲԱ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԽԱՉԸ Ո՞Վ ԳՈՂԱՑԱԻ»

Աժ «Բարգաւաճ Հայաստան» խմբակցութեան քարտուղար Նաիրա Զորաբեանի մօտ վերահսկիչ պալատի հաշուետուութեանը եւ դրա շուրջ մի քանի օր շարունակ կազմակերպուած քննարկումները չի շեղում են յայտնի անեկդոտը, «Որ բոլորդ սուրբ էք, բա եկեղեցու խաչը ո՞վ գողացաւ»:

«Անկեղծ ասած՝ մեծ էր գայթակղութիւնը, որ ես ելոյթ ունենայի ու հարցնէի՝ այդ նոր իմացա՞ք, որ բիւջէն թալանուում է, այդ նոր իմացա՞ք, որ երկրում «ատկատը» դարձել է քաղաքական մշակոյթի ամենակիրառական բառը:

ԲՀԿ-ական պատգամաւորը անագնիւ ու անգամ՝ կոմսոմոլական է համարում վերաքննիչ Պալատի քննարկումների շուրջ որոշ հանրապետական պատգամաւորների ելոյթները: «Անգամ որոշ հարցեր ու ելոյթներ կորակէի մանկապատանեկան: Օրինակ՝ «Իսկ Դուք ինչպէ՞ս կը գնահատէք Ձեր իսկ աշխատանքը», կամ «Իսկ ի՞նչ անել, որ բիւջէն չթալանուի», ելոյթները, որոնք ուղղակի անչափ գոտարձալի էին», - նշեց Նաիրա Զորաբեանը, ում հարցրել էինք, թէ ո՞րն է վերահսկիչ Պալատի հաշուետուութեան շուրջ նման ակտիւութեան ու անգամ՝ ՀՀԿ-ական ու ՕԵԿ-ական պատգամաւորների կողմից տրուող պետական թալանի ու գանձագողութեան մասին բնորոշումների պատճառը:

Նաիրա Զորաբեանը չհամաձայնեց դիտարկման հետ, որ

«Բարգաւաճ Հայաստան» խմբակցութեան քարտուղար Նաիրա Զորաբեան

խիստ տարօրինակ էր ԲՀԿ-ի յամառ լուծութիւնը, ինչը տարատեսակ մեկնաբանութիւնների առիթ է դարձել: «Կրկին պիտի նշեմ, որ յատուկ ծրագրաւորուած եւ հրահանգուած պատիւութիւն չկայ: Այն պատգամաւորները, ովքեր ցանկանում են այս կամ այն հարցի վերաբերեալ իրենց տեսակէտները յայտնել, յայտնում են: Չգիտեմ, թէ ի՞նչ որակի ելոյթներ էք ակնկալում իմ գործընկերներից, սակայն տեսակէտ եւ կարծիք մեր կողմից մշտապէս հնչում է», - ասաց պատգամաւորը:

Յիշեցնենք, որ ընդդիմադիր մի քանի պատգամաւորներ առաջարկեցին վերահսկիչ Պալատին տալ առաւել գործուն մեխանիզմներ՝ պետական բիւջէի թալանը կանխելու համար:

ԱՍԱՏՐԵԱՆ. «ՀԱՅՈՒՄԻՍԳԱԶԱՐԴԻ ԲԱԺՆԵՄԱՍԸ ՎԱՃԱՌԷ ՍԵՓԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ»

Տնտեսագէտ Բագրատ Ասատրեանն առաջարկում է «ՀայՌուսագաղթի» 20% բաժնեմասը, եթէ պետութիւնը կարիք ունի դրանք վաճառելու, ապա վաճառի սեփական ժողովրդին, ոչ թէ «Գազպրոմին»: Aravot.am-ի հետ գրոցում, ՀՀ կենտրոնական բանկի նախկին նախագահը կարծիք յայտնեց՝ եթէ մենք պետութիւն ենք եւ մտածում ենք ապագայի մասին, ուղղակի չպիտի գնանք այն քայլին, որ պետական բաժնեմասը վաճառենք «Գազպրոմին»:

«Եթէ կառավարութիւնն ուզում է վաճառի, թող դիմի սեփական ժողովրդին, կամ տեղացի գործարարներին, նոյնիսկ թոշակառու էլ կարող է, մենք, ամենքս մեր գրպանից գումար դնենք ու բաժնետոմս ձեռք բերենք: Դա շահաւէտ գործարք կը լինի, նոյնիսկ թոշակառուն կարող է գնել բաժնեմաս: Ժողովուրդը մեծ պատրաստակամութիւն կը ցուցաբերի, թոշակառուների համար եկամուտի աղբիւր կը լինի: Սա մի ընկերութիւն է, որը 15-20%-ից պակաս շահութաբերութեամբ չի ուզում աշխատի, մեր թոշակառուները բաժնետոմս գնելով, երաշխաւորուած եկամուտ կունենան» Պարոն Ասատրեանի ներկայացմամբ՝ «ՀայՌուսագաղթի» պետական բաժնեմասը վաճառելն այն առիթն է, որ իշխանութիւններն իրենց իրական դէմքը ցոյց տան, իհարկէ կախուած նրանից, թէ ում կը վաճառեն բաժնետոմսերը. Եթէ դրանք հայաստանցիները ձեռք բերեն, եւ եթէ դա մեր սեփականութիւնը լինի, ապա «Գազպրոմի», գազամատակարարող միակ ընկերութեան՝ «ՀայՌուսագաղթի» վրայ ազդելու հնարաւորութիւն

Տնտեսագէտ Բագրատ Ասատրեան

կ'ունենանք. «Հակառակ դէպքում կամ ընդհանրապէս ազդելու հնարաւորութիւն չենք ունենայ, կամ էլ դրանք շատ նեղանալու են. Դա չլի է բոլոր կարգի վտանգներով, որն անկանխատեսելի, խիստ վտանգաւոր երեւոյթ է»:

Մեր դիտարկմանը, որ 100% սեփականատէր լինելով «Գազպրոմը» ցանկացած ճնշում կարող է գործադրել Հայաստանի վրայ, եւ ոչ միայն գազի գինը որոշելու առումով, պարոն Ասատրեանն ասաց. «Սա միայն տնտեսական խնդիր չէ, «Գազպրոմը» նոյնիսկ քաղաքական ճնշումներ կարող է գործադրել, սա այն բացառիկ, մենաշնորհային միակ ընկերութիւնն է, առաջիկայ 20-30-50 տարում էլի գազի միակ մատակարարը կը լինի, եւ փաստօրէն 20%-ը իրեն վաճառելով, այդ այլընտրանքն ամբողջովին տալիս են օտար երկրի ձեռքը ու հայկական կողմի լծակները նուազեցնում են»:

Տնտեսագէտի բնութագրմամբ, «ՀայՌուսագաղթի» հայկական բաժնեմասը ռուսական կողմին վաճառելն ուղղակի յանցաւորութիւն է, ապագայի շահը չգիտակցել, որը չլի է անկանխատեսելի, բազմաթիւ բացասական հետեւանքներով:

ԼՈՒՐԵՐ

FREEDOM HOUSE. ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲԱՐԵԼԱԿԵԼ Է ԻՐ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԿԱՆԻՇՆԸ

Freedom House միջազգային իրաւապաշտպան կազմակերպութիւնը հրապարակել է «Անցումային շրջանի երկրները» տարեկան զեկոյցը, որը նկարագրում է, թէ ժողովրդավարութեան առումով ինչ փոփոխութիւններ են տեղի ունեցել Եւրոպայի եւ Կենտրոնական Ասիայի՝ անցումային փուլում գտնուող 29 երկրներում, հաղորդում է «Ազատութիւն»-ը:

Ձեկոյցն արձանագրում է ժողովրդավարութեան վիճակի տագնապալի վատթարացում ողջ Եւրասիայում՝ մանրամասնելով, որ 2012 թուականի ընթացքում բռնատիրական ռեժիմները Եւրասիայում ակտիւօրէն պայքարել են ժողովրդավարական փոփոխութիւնների դէմ:

Ընդհանուր աչս բացասական միտումների մէջ, սակայն, Հայաստանը առանձնանում է դրական տեղաշարժով եւ այն վեց երկրներից մէկն է, որ բարելաւել է իր ժողովրդավարութեան վարկանիշը:

Մնալով հանդերձ կիսաբռնապետական երկրների շարքում, զեկոյցի հեղինակները նշում են, որ Հայաստանը աչս տարի առաջընթաց է արձանագրել շնորհիւ նախընտրական շրջանում լրատուական դաշտում իրավիճակի բարելաւման եւ զրպարտութեան մեղադրանքով յարուցուած գործերի զգալի կրճատման: Ձեկոյցի համաձայն՝ Հայաստանը լրատուամիջոցների անկախութեան առումով առաջընթաց արձանագրած միակ երկիրն է:

Հայաստանի առաջընթացը զեկոյցում կապում է նաեւ 2012 թուականի խորհրդարանական ընտրութիւնների հետ: «Այն ժամանակ, երբ Ադրբեջանը ազրեպիլ կերպով ճնշում էր քաղաքական ընդդիմութեանը, Հայաստանն ու Վրաստանը խորհրդարանական

ընտրութիւններ անցկացրեցին նոր ընտրական օրէնսդրութեանը համապատասխան, որը յատկապէս կարեւորում է թեկնածուների հաւասար հնարաւորութիւնները՝ նախընտրական ռեսուրսների հասանելիութեան եւ լրատուամիջոցներով լուսաբանման առումով», - նշում է Freedom House-ը:

Freedom House-ը փաստում է նաեւ, որ վարչական ռեսուրսների չարաշահումը եւ ընտրութիւններին օրը տեղ գտնող խախտումները աչս ընտրութիւններում էլ որոշ չափով պահպանուել են, սակայն ընդհանուր առմամբ այլընտրանքի հնարաւորութիւնը մեծացել է, երկու երկրներում էլ աւելի ներկայացուցչական օրէնդիր մարմիններ են ձեւաւորուել: Հայաստանում առաջին անգամ ընդդիմադիր Հայ ազգային կոնգրէսը տեղեր է ստացել Ազգային ժողովում եւ սկսել է մասնակցել խորհրդարանի աշխատանքներին:

Ձեկոյցի հեղինակները, սակայն, նկատում են, որ տարեվերջին երկու հիմնական ընդդիմադիրների անբացատրելի որոշումը՝ 2013 թուականի նախագահական ընտրութիւններում սեփական թեկնածու չառաջադրելու վերաբերեալ, փշրել է իսկապէս մրցակցային պայքար ունենալու յոյսերը:

Freedom House-ը ընտրութիւններում առաջընթաց է նկատել նաեւ Վրաստանում, նշելով, որ Բիձինա Իվանիշվիլիի գլխաւորած ընդդիմադիր դաշինքի անսպասելի յաղթանակը, առաջին անգամ Վրաստանում հանգեցրեց ընտրութիւնների միջոցով իսաղաղ իշխանափոխութեան:

Հակառակը՝ Ուկրաինայում եւ Ռուսաստանում ընտրութիւնների ընթացքը այդ երկու երկրների վարկանիշների անկման պատճառ է հանդիսացել:

ՕԲԱՍԱ, ՊՈՒՏԻՆ ԵՒ ՕԼԼԱԴ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ ԵՒ ԱԴՐԲԵՋԱՆԻՆ ԿՈՉ ԵՆ ԱՐԵԼ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԵԼ

Ղարաբաղեան հակամարտութեան կարգաւորմամբ զբաղուող ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահ երկրների առաջնորդները համատեղ յայտարարութեամբ են հանդէս եկել:

Ինչպէս հաղորդում է Կրեմլի մամուլի ծառայութիւնը, Վլադիմիր Պուտինը, Բարաք Օբաման եւ Ֆրանսուա Օլլանդի յայտարարութիւնում աւսում է. «Մենք՝ ԵԱՀԿ Մինսքի խումբի համանախագահ՝ երկրների առաջնորդներս, կը շարունակենք աշակցել ղարաբաղեան հակամարտութեան կողմերին՝ կայուն եւ խաղաղ կարգաւորման հարցում: Մենք մեր խորին հիասթափութիւնն ենք արտայայտում, որ բանակցային գործընթացում փոխանակ համատեղ հետաքրքրութիւնների վրայ հիմնուած խնդրի լուծում գտնելուն՝ կողմերը շարունակել են ձգտել միակողմանի շահ ստանալուն:

Նախկինի պէս վստահ ենք, որ վերջին 4 տարիների ընթացքում մեր երկրների արած յայտարարութիւններում առկայ դրոշմները պէտք է հիմք հանդիսանան ղարաբաղեան հակամարտութեան արդար եւ կայուն կարգաւորման համար: Այդ դրոշմները պէտք է դիտարկել որպէս մէկ ամբողջութիւն, քանի որ իւրաքանչիւր փորձ՝ ուղղուած դրանցից մէկին նախապատուութիւնը տալուն, բացառում է հաւասարակշռուած որոշում կայացնելու հնարաւորութիւնը:

Հաստատում ենք, որ միայն բանակցութիւնների միջոցով կարգաւորումը կարող է խաղաղութեան, կայունութեան եւ հաշտեցման հանգեցնել՝ տարածաշրջանային զարգացման եւ համագործակցութեան հնարաւորութիւններ

ստեղծելով: Ռազմական ուժի կիրառումը, որի արդիւնքում ստեղծուել է առճակատման եւ անկայունութեան աչս վիճակը, խնդիրը չի լուծի: Ռազմական գործողութիւնների վերսկսումը աղետալի հետեւանքներ կ'ունենայ տարածաշրջանի բնակիչների համար եւ մարդկային գոհերի, հետագայ կործանումների, փախստականների աճի աւելացման, ահաւելի ֆինանսական ծախսերի պատճառ կը դառնայ: Մենք հաստատում օրէնքները կողմերի ղեկավարներին կոչ ենք անում եւս մէկ անգամ հաստատել հելսինկեան սկզբունքներին հաւատարիմ լինելը, մասնաւորապէս՝ ուժ չկիրառել կամ նման սպառնալիքներով հանդէս չգալ, յարգել երկրների տարածքային ամբողջականութիւնն ու ժողովուրդների իրաւահաւասարութեան եւ ինքնորոշման իրաւունքը: Կոչ ենք անում նաեւ զերծ մնալ գործողութիւններից եւ յայտարարութիւններից, որոնք կարող են աւելացնել տարածաշրջանում առկայ լարուածութիւնն ու նպաստել հակամարտութեան էսկալացիային: Ղեկավարները ժողովուրդներին պէտք է խաղաղութեան, աչլ ոչ թէ պատերազմի նախապատրաստեն:

Մեր երկրները պատրաստ են համագործակցել կողմերի հետ, սակայն հակամարտութեանը վերջ դնելու պատասխանատուութիւնը նրանց վրայ է: Մենք խորապէս համոզուած ենք, որ խնդրի լուծման հետագայ ձգձգումն անընդունելի է եւ կոչ ենք անում Հայաստանի եւ Ադրբեջանի առաջնորդներին նոր էներգիայով կենտրոնանալ առաջիմ բաց մնացած հարցերի լուծման վրայ»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԱԱՆ՝ ՀԱՄԱԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՎԱԴԵՄԻԱՆԵՐԻ ԱՆԴԱՍ

Հայաստանի գիտութիւնների ազգային ակադեմիան (ԳԱԱ) դարձել է Համաեւրոպական ակադեմիաների (ALLEA) անդամ:

ԳԱԱ-ի տեղեկատուական-վերլուծական կենտրոնի հաղորդագրութեան համաձայն՝ ALLEA-ն հիմնադրուել է 1994 թուականին: Այն գիտութիւնների ազգային ակադեմիաների ֆեդերացիա է, որը միաւորում է 40 եւրոպական երկիր: ALLEA-ի անդամ կազմակերպութիւնները գիտնականների եւ

հետազոտողների ինքնակառավարուող միաւորումներ են, ինչպիսին են գիտական հիմնադրամները, հետազոտական ինստիտուտները, նորարարական կենտրոնները եւ գիտական ընկերութիւնները:

«ALLEA-ին անդամակցելը հայ գիտնականներին նոր հնարաւորութիւններ կ'ընձեռի գիտական փոխանակման, միջազգային հեռանկարային ծրագրերում ընդգրկուելու առումով», - ասուած է ԳԱԱ-ի հաղորդագրութիւնում:

ԱԴՐԲԵՋԱՆԸ ՀՐԱԺԱՐԻՈՒՄ Է ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑԵԼ ՌԱԶՄԱԳԵՐԻՆԵՐԻ ՀԱՐՑՈՒՄ

Անցած տարի ամռանը Տաւուշի մարզի մօտակայքում ադրբեջանական կողմից սահմանը հատել էր պայամանագրային գինձառայող Ֆիրուզ Ֆարաշեւը, ով, ըստ Գերիների, պատանդների եւ անյայտ կորածների հարցերով զբաղուող միջգերատեսչական յանձնաժողովի աշխատանքային խմբի ղեկավար Արմէն Կապրիէլեանի, ցանկութիւն է յայտնել երրորդ երկիր տեղափոխուելու մասին:

«Առաջին իսկ օրուանից նա պնդում էր, թէ այդ քայլին դիմել է մտադրուած եւ նպատակային», - ասում է Կապրիէլեանը: Գերիների, պատանդների եւ անյայտ կորածների հարցերով

զբաղուող յանձնաժողովի աշխատանքային խմբի ղեկավարն ասում է՝ Ադրբեջանի իշխանութիւնները հերքում են այդ երկրում հայ ռազմագերիներ լինելու փաստը:

«Սակայն մենք ունենք ինֆորմացիա աւելի քան 90 հոգու վերաբերեալ՝ տարբեր տարիներին անյայտ կորածների մասին: Իհարկէ, վերջին տարիներին շատ դժուարացել է մեր աշխատանքը աչս առումով, որովհետեւ բացարձակ պաշտօնական կապեր չկան Ադրբեջանի համապատասխան յանձնաժողովի, համապատասխան պետական կառույցների հետ, ցանկացած հարցով հրաժարուում են մեզ հետ համագործակցելուց», - ընդգծեց Կապրիէլեանը:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԸ ԶԷՆՔ Է ՎԱՃԱՌՈՒՄ ԱԴՐԲԵՋԱՆԻՆ

Ռուսաստանը սկսել է Ադրբեջանին մատակարարել հարուածային նշանակութեան շուրջ 1 միլիարդ դոլարի համող գինտեխնիկա՝ նոր տեսակի տանկեր, զրահապատ մեքենաներ, հրետանային համակարգեր եւ այլն:

«Ազատութիւն» ռադիոկայանը յիշեցնում է, որ սա առաջին դէպքը է, երբ Հայաստանի ռազմավարական դաշնակիցը համարուող Ռուսաստանը նորագոյն գինտեխնիկա է վաճառում Հայաստանի հետ փաստացի պատերազմական վիճակում գտնուող Ադրբեջանին: Ռուսաստանիցի ռազմական

հարցերով յայտնի փորձագէտ Պաւել Ֆելզենգաուերը ասում է, որ զարմանալի ոչինչ չկայ, սա առաջին անգամը է եւ հաւանաբար վերջինն էլ չէ. «Ռուսաստանը ղարաբաղեան հարցում չէզոք, հաւասարակշռուած դիրքորոշում ունի, այսինքն՝ չի պաշտպանում կողմերից եւ ոչ մէկին»:

«Եւ ընդհանրապէս, Ռուսաստանը ցանկանում է վերահսկել ամբողջ Հարաւային Կովկասը: Միայն Հայաստանը կամ միայն Ադրբեջանը Ռուսաստանին բաւարար չէ», - «Ազատութիւն» ռադիոկայանին ասել է Ֆելզենգաուերը:

ՀՐԱՆԴ ԴԻՆՔԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՍԵՂԱԴՐԵԱԼՆԵՐԻՑ ՄԵԿԸ ԿԱԼԱՆԱԻՈՐՈՒԵԼ Է

Ականաւոր պոլսահայ լրագրող, «Ակօս» թերթի գլխաւոր խմբագիր, Թուրքիայի երեւելի մտաւորական Հրանդ Դինքի սպանութեան գործով 12 տարի 6 ամիս ազատազրկման դատապարտուած էրսին Եոլջուն ձերբակալուել է Տրապիզոնում եւ բանտ ուղարկուել, տեղեկացնում է «Ակօս»-ը: Յիշեցնենք, որ Դինքի սպանութեան գործը քննող Ստամբուլի ծանր յանցագործութիւնների 14-րդ դատարանը Եոլջունին դատապարտել էր ազատազրկման, սա-

կայն վճիռը բողոքարկուել էր Վճռաբեկ դատարանում: Ոստիկանութիւնը նրան ձերբակալելու ուղղութեամբ աշխատանքներ է սկսել միայն այն բանից յետոյ, երբ Վճռաբեկ դատարանն անփոփոխ է թողել նախորդ դատավճիռը: Դինքը սպանուել է 2007 թուականի Յուլուսուրի 19-ին, Շիշլիում գտնուող «Ակօսի» խմբագրատան առաջ, ետեւից գլխին արձակուած երեք հրազէնային կրակոցից:

ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՔՍԱՆՆԵՐՈՒ ՀՈԳԻՆԵՐԸ ԴԱՐՁԵԱԼ ՍԱԲԱՌՆԵՑԱՆ

Շարունակուած էջ 1-էն

ուեցան թաքսիմ հրապարակի կէզի գրօսայգի, ուր ձախակողմեան կազմակերպութիւններ եւ հայեր եւս կը մասնակցին ընթացող երիտասարդական նստացոյցին: Պոլսահայերու «Նոր Զարթօնք» կազմակերպութեան վրանին մօտ արտասանուեցան խօսքեր, որոնց ընդմէջէն նստացոյցի հարիւրաւոր մասնակիցներ ծանօթացան Հնչակեան Քսաններուն, անոնց գործունէութեան եւ կուսակցութեան գաղափարախօսութեան:

Ընկ. Ալէքսան Քէօզկէրեանին հետ հարցազրոյցներ կատարեցին թրքական «CNN Turk»-ը, «Taraf» թերթը եւ տեղական այլ լրատուամիջոցներ:

Պայագիտ հրապարակին վրայ տեղի ունենած ձեռնարկը մաս կը

եան յոտնկայս լուծեամբ յարգեն քսան յեղափոխականներուն յիշատակը: Այդպէս ալ պատահեցաւ:

Յայտնի մտաւորական եւ հրապարակիչ Ռակրի Զարաքօլու մանրամասնօրէն ներկայացուց Հնչակեան կուսակցութեան կարեւոր ներդրումը՝ Օսմանեան կայսրութեան մէջ ընկերվարական շարժումի ձեւաւորման հարցին մէջ: «Կուսակցութեան առաջնորդներէն Փարամազը շատ հետաքրքիր կերպար էր եւ խիստ կարեւոր դերակատարութիւն ու ազդեցութիւն ունեցած էր Օսմանեան կայսրութեան ընկերվարական շարժումի ձեւաւորման գործին մէջ: Ան մեծ ազդեցութիւն ձգած է ոչ միայն օսմանեան ընկերվարականներու, այլ նաեւ հայ մայնքի վրայ», ըսաւ մտաւորականը: Զարաքօլու յիշեցուց, որ Օսմանեան կայսրութեան մէջ առա-

Անմահն Փարամազի նկարները Պոլսոյ Պայագիտ հրապարակին վրայ ներուն:

Թուրք յայտնի ընկերվարական գործիչ Մուսթաֆա Քահիա խիստ քննադատեց ոչ միայն Օսմանեան կայսրութիւնը, այլ նաեւ հանրապետական թուրքիան, Յեղասպանութիւնը իրականացնելու եւ այդ փաստը ժխտելու համար: Անոր խօսքով, ժխտումի պատճառաբանութիւնները եւ թեզերը բոլորովին դատարկախօսութիւն են եւ ստոր կեղծիք: Քահիա թուրքիոյ կոչ ուղղեց առերեսուիլ իր պատմութեան հետ, ճանչնալ Յեղասպանութեան փաստը եւ ներդրութիւն խնդրել հայերէն: Անոր

Բանախօսներու ելոյթներէն ետք, Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան կուսակցութեան կեդրոնական վարչութեան ուղերձը ընթերցեց կուսակցութեան Լիբանանի շրջանի վարիչ Մարմնի ատենապետ Ընկ. Ալէքսան Քէօզկէրեանը (ուղերձը կը ներկայացնենք ամբողջութեամբ էջ 6-ի վրայ):

Ան մեծապէս ողջունեց նախաձեռնող խմբակին մտայղացումը եւ կոչ ուղղեց զարգացնելու յարաբերութիւնները, յանուն մարդկային արժէքներու յաղթանակին: Ընկ Քէօզկէրեանի ուղերձը արժանացաւ ներկաներու բուռն ծափող-

Տեսարան մը հանդիսատեսներէն

կազմէր Քսաններու յիշատակի ոգեկոչման ընդհանուր ծրագրին, որուն առաջին հանգրուանը՝ «Ճեզայիր» կեդրոնին մէջ կազմակերպուած երեկոյթն էր:

Յունիս 13-ին, ներկայութեամբ թուրք, հայ եւ օտար մասնակիցներու, ձեզայիրի սրահին մէջ հաւաքուած ներկաները գրուցեցին եւ քննարկեցին քսաններուն եւ անոնց կուսակցութեան՝ Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան կուսակցութեան գաղափարախօսութեան, աշխատանքներուն եւ պայքարի ուղեգիծին մասին: Բացման խօսքով հանդէս եկաւ նախաձեռնող մարմնի անդամ Ֆիրտեւս Փերիլօլուն, որ ներկայացուց հանդիսութեան նպատակը, քսան կախաղաններու պատմականը, ինչպէս նաեւ մասնակից բանախօսները: Անոր խօսքը ընդմիջեց ներկաներէն մէկը եւ խնդրեց, որ բոլորը մէկ վայրկ-

ջին ցոյցը կազմակերպուած էր Հնչակեան կուսակցութեան կողմէ՝ Գում Գափուի մէջ:

Բանախօս Մասիս Քիւրքճիւկի ներկայացուց Օսմանեան կայսրութեան՝ վերջին տասնամեակներու վարած քաղաքականութիւնը, Հայոց Յեղասպանութեան իրականացումը, Օսմանեան պետութեան բացասական վերաբերմունքը քաղաքական կուսակցութիւններուն, յատկապէս՝ ձախակողմեան քաղաքական ուժերուն նկատմամբ:

Հանդիսութեան ընթացքին, Ֆիրտեւս Փերիլօլուն ընթերցեց հանդիսութիւնները նախաձեռնողներէն Սարգիս Հացպանեանի ուղերձը, որուն մէջ Հացպանեան կը կարեւորէ քսաններու առաքելութիւնը: Ան արդէն քանի մը տասնամեակէ հնարաւորութիւն չունի այցելել թուրքիա, հետեւաբար չէր կրցած մասնակցիլ հանդիսութիւն-

Հաւաք այն վայրի մօտ, ուր կախաղան բարձրացած էին Հնչակեան քսան դեկավարները

խօսքով, անհրաժեշտ է հայ սերունդներուն թուրքիոյ քաղաքացիութիւն ստանալու հնարաւորութիւն տալ եւ վերականգնել անոնց իրաւունքները: Քահիա նաեւ կարեւորեց Փարամազի եւ Հնչակեան կուսակցութեան դերը, Օսմանեան կայսրութեան ու հանրապետական թուրքիոյ մէջ ընկերվարական գաղափարախօսութեան հաստատումի ու տարածումի հարցին մէջ:

Չիւններուն եւ գնահատանքին: Հանդիսութեան աւարտին, իրենց տպաւորութիւնները ներկայացուցին շատ մը ներկաներ: Անոնք մասնաւորապէս գնահատեցին Հնչակեան կուսակցութեան անցեալի ու ներկայի գործունէութիւնը, մասնաւորապէս ողջունելով կուսակցութեան անմիջական մասնակցութիւնը՝ Պոլսոյ մէջ կազմակերպուած հանդիսութիւններուն:

Bedros S. Maronian
818/500-9585

Siamanto B. Maronian
818/269-0909

SERVING THE COMMUNITY SINCE 1975
More locations and more ways to service your insurance and financial needs

<p>6300 Wilshire Blvd, Suite 1900 Los Angeles, CA 90048</p> <ul style="list-style-type: none"> • Life Insurance • Health Insurance • Group & Individual • Long Term Care • Disability 	<p>805 East Broadway Glendale, CA 91205</p> <ul style="list-style-type: none"> • Estate Planning • Will & Living Trust • Full Annual Review • Mortgage Protection • College Planning 	<p>300 N. Lake Ave, Suite 500 Pasadena, CA 91101</p> <ul style="list-style-type: none"> • Workman's Compensation • Employee Benefits • Annuity • IRA • 401K & 403B
--	---	---

A.A. INSURANCE SERVICES

Insurance coverage can help you financially!
Ապահովագրութիւնը Աճիրածեղտ է

Coverage & Protection should be on the top of your priority list.

Seniors 65 & Up Medicare Supplements • Insurance • Prescriptions Drugs RX • Benefits

Ս.Դ.Յ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԸ 20-ՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՊՈԼՍՈՅ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻՆ

Յարգելի բարեկամներ,

Մեր վրայ ցնցող տպաւորութիւն ձգեց այն լուրը, երբ իմացանք թէ

Թուրքիոյ մէջ խումբ մը մտաւորականներ, պիտի ոգեկոչեն 1915 Յունիս

15-ին Կ. Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած Հնչակեան 20 դեկավարներու յիշատակը:

Բնական է, մենք առաջին հերթին ոգեւորութեամբ ընդունեցինք եւ ողջունեցինք Թուրքիոյ հասարակութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ յղացուած ու նախաձեռնուած այս ձեռնարկը: Սակայն, մեր ոգեւորութեան անմիջապէս միացաւ երեւոյթին հանդէպ պատասխանատու կեցուածքը, որովհետեւ մեզի համար ընթացիկ երեւոյթ մը չէ այս եղածը:

Ճիշդ է, որ Հնչակեաններս եւ ընդհանրապէս հայերս, ամէն տարի, աշխարհի տարբեր անկիւններուն մէջ կը նշենք 20-ներուն յիշատակը (մինչեւ 1921 այդ նշուած է նաեւ Կ. Պոլսոյ մէջ): Սակայն, առաջին անգամն է, որ այդ կը նախաձեռնուի Թուրքիոյ հասարակութեան յառաջադէմ ներկայացուցիչներուն կողմէ: Բան մը, որ եթէ ասկէ հինգ տարի առաջ ըսուէր, ցնորամտութիւն կը սեպուէր: Այսօր, արդէն պատմական իրակասութիւն է այդ:

Մինչ այս, մենք արդէն արձանագրած էինք, որ քանի մը տարի է ի վեր, Թուրքիոյ լայնախոհ մտաւորականներուն կողմէ, հալածանքներու գնով, Հայկական Յեղափոխութեան մասին ճշմարտութիւնը ըսելը եւս դարձած է իրականութիւն:

Անկիւնադարձային եւ էական իրականութիւններ, որոնք ունին ապագային նայող լայն հնարաւորութիւններ:

Մեզի համար, լուրջ մտահոգութիւն է, թէ Թուրքիոյ ազատախոհներն ու դեմոկրատները, որոնք համարձակութիւնը կ' ունենան կազմակերպելու այս ձեռնարկը, ինչքանով ծանօթ են Օսմ. Կայսրութեան մէջ 20-ներուն եւ անոնց Կուսակցութեան տարած ազգային-ազատագրական եւ ընկերային պայքարներուն: Անշուշտ, այս անտեղեակութիւնը, ոչ իրենց մեղքով: Այստեղ շատ երկար կ' ըլլայ թուարկել Օսմանեան կայսրութեան մէջ Ս.Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան տարած ընկերային պայքարը, որ ասկէ 125 տարի առաջ առաջինն էր ու միակը: Միայն ըսենք թէ Ս.Դ. Հնչակեան Կուսակցութիւնը որ պայքարի կ' ելլէր Սուլթան Համիտի դէմ, իր հիմնադրութեան յայտարարութեան մէջ կը նշէր՝ «Մենք ոչ մէկ բան ունինք թուրք գիւղացիին դէմ, որ ինքը նոյնպէս գոհն է իր պետութեան»:

20 կախաղաններուն գլխաւորը, Փարամազը, որ նախապէս ալ, 1897-ին, ձերբակալուած էր վանի մէջ, դատարանին առջեւ իր յայտնի ճառին մէջ կ' ըսէր. «Մենք թուրք ազգայնամոլներ չենք, մենք ժողովրդասէր ենք ու շատ լաւ գիտենք որ ազգայնական թագաւորը, պէկը՝ նոյն բռնութիւններն են գործելու, ինչ գործում է օտարը»:

1908-ի սահմանադրութենէն ետք, Հնչակեան Կուսակցութիւնը կը տրամադրուի իր պայքարը տանիլ խաղաղ միջոցներով, օրինաւոր ձեւերով եւ ընկերային գետնի վրայ: Այդ կ' արտայայտէ իր 6-րդ համագումարով, վերափոխուած ծրագիրով եւ պաշտօնական յայտարարութիւններով: Սակայն, Իթիհատ վէ Թերաքը կուսակցութեան վարած այլամերժ եւ ազգայնամոլ եւ ազգերու օսմանացման քաղաքականութիւնը ի դերեւ կը հանէ ամէն բան: Վրայ հասած Համաշխարհային Ա. Պատերազմի ընթացքին, հայ ժողովուրդին հանդէպ կը գործադրուի կազմակերպուած ցեղասպանութիւն: Նախքան պատերազմը, Օսմանեան Կայսրութեան տարածքին կը ձերբակալուին Իթիհատ կուսակցութեան ամէնէն սկզբունքային եւ հետեւողական հակաուկրողները եղող Հնչակեան Կուսակցութեան պատասխանատուները, որոնցմէ 20 հոգին կը հանուի կախաղան: Նոյնքան մըն ալ, Հնչակեաններ մահուան կը դատապարտուին այլ քաղաքներու մէջ:

Այս հակիրճ, շատ հակիրճ ամփոփումն է Քսաններու կատարած գործին, որ ստիպուած ենք ամէն տարուայ նման վերակրկնել նաեւ այսօր՝ առ ի յարգանք իրենց կատարած գործին:

Այսօր, հայ եւ թուրք յարաբերութիւնները կը գտնուին նոր հորիզոններու դիմաց, նոր պայմաններու առջեւ, որոնց ստեղծման մէջ իր անուրանալի դերը ունին Թուրքիոյ ազատախոհները, դեմոկրատները, մարդկային իրաւունքներու համար պայքարողները, եւ ընդհանրապէս պարկեշտ մտաւորականները: Մարդիկ՝ որոնք կ' ուզեն բաց աչքով նայիլ պատմութեան, արդար կերպով, առանց նախապաշարումի գնահատել պատմութիւնը եւ չվախնալ իրակամութիւնները կոչել իրենց անուններով:

Ապագան շատ բան պիտի պարտի ձեզի, այնպէս ինչպէս որ այսօրուան իւրաքանչիւր դրական յառաջիկայացքը, անպայման բան մը կը պարտի Քսաններուն:

Մենք այս դիտանկիւնէն կը գնահատենք այսօրուան խիզախ նախաձեռնութիւնը ու ջերմապէս կ' ողջունենք ձեզ:

Կը մաղթենք որ Քսաններու յիշատակին առիթով ծնած այս գործակցութիւնը վերածուի բարեկամութեան՝ յանուն արդարի, իրաւունքի եւ բարի յղթանակի մեծ երթին:

Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան Կեդրոնական Վարչութիւն

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ ԱՌԱՋՆՈՐԴԵԼՈՒ ՅԱՄԱՐ

98 տարիներ տարբեր մայրաքաղաքներ, մեծ ու փոքր քաղաքներ շրջագայելէ ետք, այս տարի Քսանները հանգրուանեցին Կ. Պոլիս՝ նախկին մայրաքաղաք մը, որ այնքան դաժան վերաբերուած էր իրենց հանդէպ: Ու նաեւ հանգրուանեցին ա՛յն հրապարակին վրայ, որուն սարսազդեցիկ անունը, իրենց անուան գուգակցումով էր, որ մենք սորված էինք պատմութեան էջերէն:

Երեւոյթը նո՛ր էր: Նոյնիսկ անսպասելի:

Նորութիւնը՝ Քսաններուն ոգեկոչումը Կ. Պոլսոյ մէջ կատարելը չէ: Մինչեւ 1921, Կ. Պոլսոյ մէջ նշուած է Քսաններուն յիշատակը: Այդ ձեռնարկները եղած են համազգային բնույթի, ուր ելույթ ունեցող Քսաններու ընկերներուն (այս պարագային բառին իսկական իմաստով) կողքին, հայկական միւս կուսակցութիւններուն ելույթները, 20-ներու քաղաքական արժէքը գնահատելու տեսակետէն, եղած են շատ դիպուկ:

Բուն, նորարարութիւնը, այս պարագային, կը վերաբերի այն իրականութեան, որ Քսաններու ոգեկոչման ձեռնարկին մտայղացումն ու նախաձեռնութիւնը կը պատկանի ոչ թէ անոնց կուսակիցներուն կամ ընդհանրապէս հայ ժողովուրդի մէկ հատուածին՝ այլ Թուրքիոյ մէջ գործող ոչ-հայ կազմակերպութիւններուն:

Անոնք տարբեր կազմակերպութիւններու եւ անհատ մտաւորականներու համախմբում մըն են: Անոնցմէ ոմանց անուններուն ծանօթ էինք, երբ անցնող երեք տարիներուն, Ապրիլ 24-ին, Թաքսիմ հրապարակին վրայ, անոնք կ'ոգեկոչէին Երեւանի նահատակներուն յիշատակը, պահանջելով որ իշխանութիւնները ճանչնան Հայկական Յեղափոխութիւնը եւ ներողութիւն հայցեն հայ ժողովուրդէն: Անոնցմէ ոմանց հանդիպած էինք, երբ անոնք գիտաժողովներու թէ դասախօսութիւններու առիթներով այցելած էին Պէյրութ եւ Երեւան: Անոնց ազնիւ զգացումներուն եւ անկեղծութեան հանդէպ մեր մօտ տակաւ սկսած էր դրական համոզում ձեւաւորուիլ:

Այդ բոլորով հանդերձ, առաջարկը արտասովոր եւ անակնկալ էր: Բնական է ու նաեւ ողջունելի:

Երկկողմանի յարաբերութիւնները փորձաքարի հանդիպեցան, երբ Թաքսիմի հրապարակին վրայ սկիզբ առաւ ժողովրդային ընդվզումներու ալիքը: Ստեղծուած իրավիճակէն ծնան մտահոգութիւններ: Կրնա՞յ պատահիլ որ Քսաններու ձեռնարկը քաղաքական շարաշահումներու ծառայէ, գրգռութիւններու ենթարկուի կամ իր հետ կապ չունեցող նպատակներով մեկնա-

բանուի: Կազմակերպիչ Յանձնախումբին վճռականութիւնն ու տուած հաւաստիացումները փարատեցին մտահոգութիւնները:

Այս յարաբերութիւններուն ընթացքին, թուրք մտաւորական մը կ' առաջարկէր Քսաններու կախաղանման համար ներողութիւն խնդրել. ուրիշ մը, սոցիալիստական խմբակցութիւնը ներկայացնող, կը գտնէր թէ Քսանները եւ անոնց կուսակցութիւնը, Օսմ. Կայսրութեան մէջ եղած են սոցիալիզմի գաղափարները առաջին տարածողները, ուստի անոնք մաս կը կազմեն նաեւ իրենց պատմութեան. այս ձեւով, անոնք կ' ուզեն պարտադրաբար իրենցմէ խլուած պատմութիւնը վերադարձնել իրենց ու Քսաններու շունչով դաստիարակել նոր երիտասարդութիւնն ու ուսանողութիւնը: Պատմութեան ձգուած գրաւոր ելույթներ, կեցուածքներ ու համոզումներ՝ որոնք ա՛յս առիթով, յաւելեալ ձեւով կ'արժեւորէին Քսաններու նահատակութեան խորհուրդը:

Անշուշտ, Քսաններու ոգեկոչման այս նոր երեւոյթը, հայ ժողովուրդի համազգային մտահոգութիւններէն անդին, կամ անոր մէկ հեռակայ բաժանմունք չէ: Այդ կը բխի Հայկական Յեղափոխութեան ճանաչման պայքարին եւ Յեղափոխութեան Հատուցում պահանջելու ճամբուն վրայ կատարուող նոր փնտռութիւններուն ամենէն խորքէն:

Հայկական Յեղափոխութեան ճանաչման պայքարը ի՛նչ հոյուրվոյթներ ալ ստանայ, հատուցման պահանջատիրութիւնը ի՛նչ դեգերումներէ ալ անցնի, Թուրքիոյ մէջ, Թուրք մտաւորականներուն արդարադատ կեցուածքը այս առնչութեամբ, պիտի մնայ հաստատուն արժէք մը. բան մը՝ որուն կերտման մէջ թերացած ենք ազգովին:

Այս դիտանկիւնէն մեկնած, Քսաններուն ոգեկոչումը իրենց նահատակման հրապարակին վրայ կախուած եւ ձեռնարկին նախաձեռնութիւնը թուրքերու կողմէ ըլլալը, կարեւոր բացթողումի մը առաջնահերթութիւն դարձնելու հրամայականը կը հնչեցնէ:

Մեզի համար սրբութիւն դարձած Քսաններու գերեզմանին վրայէն երկարած ձեռքը բռնելը, ու այդ առիթով ստեղծուած գործակցութիւնը երկարատեւ բարեկամութեան վերածելու ցանկութիւնը, մեր համազգային շահերու հետապնդման ճամբուն վրայ կարեւոր յենակէտ մը ստեղծելու, զայն ամրապնդելու հեռանկարէն կը բխի:

Գործը սկսուած է: Ս.Դ. Հնչակեան Կուսակցութիւնը այս ճամբուն կը հաւատայ: «ԱՐԱՐԱՏ»

833 W. Glencrofts Blvd. Glendale, CA 91202 (818) 240-0065

Dr. Missak Ekmekdjian
Chiropractor

Dr. Anahid Ekmekdjian
Chiropractor

Մեծածախանկերու եւ մանուկներու Բայրափորքերի բուժում:
Գլխացաւ, վզի, մէջքի, բոզային եւ սկզբնային ցուրտ:
Ինքնաշարժի վթարի նեւրոլոգիկ պատճառած վնասուածքներու բուժում:

Ձեր առողջութիւնը մեր մտահոգութիւնն է

Ս. Դ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 125-ԱՄԵԱԿ ՔՍԱՆՆԵՐԷՆ ՎԱՀԱՆ ՊՈՅԱՃԵԱՆ (ՌՈՒԲԷՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ)

ՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՂԻԿ ՃԵՐԷՃԵԱՆ

Ս. Դ. Հնչակեան դրոշին տակ ամբողջ կեանք մը հայ ժողովուրդի ազատագրութեան դատին նուիրած հերոսներու շարքին կը պատկանի Ռուբէն Կարապետեան:

Պատմութեան մէջ միայն իր ծածկանունով ծանօթ Ռուբէն Կարապետեան ծնած է Չմշկածագ, 1874-ին:

Անոր պատանեկութեան եւ ուսման տարիներուն մասին յիշատակումներ չկան:

Ռ. Կարապետեանի Հնչակեան Կուսակցութեան անդամակցութեան մասին եւս տուեալները հակասական են: Ամէնէն հաւանականը այն է, որ Ռ. Կարապետեան երիտասարդութեան սանդխամատին կը գաղթէ Ամերիկա եւ հոն կը մտնէ Կուսակցութեան շարքերը: Որովհետեւ, Ռուբէն խանազատ, ականատեսի վկայութեամբ կը գրէ, թէ երբ Չմշկածագի ապստամբութեան նախապատրաստութեան համար Կեդրոնական վարչութիւնը կոչ կ'ընէ Ամերիկայի շրջանին, «Որ այնտեղից լաւ կ'ուզուի ուժեր եւ գիտակից ու պատրաստի գործիչներ գան», կոչին ընդառաջողներուն եւ Ամերիկայէն Լոնտոն՝ Կեդրոնական վարչութեան ներկայացուցողներուն շարքին կը գտնուէր Ռ. Կարապետեան (1):

Թէ ինչո՞ւ Ռ. Կարապետեան իր ընկերներուն նման Լոնտոնէն Կիպրոս չի մեկնիր եւ անկէ Կիլիկիա անցնելով Չմշկածագի ապստամբութեան գործողութիւններուն մէջ չ'երեւիր՝ յայտնի չէ:

Ան որոշ շրջան մը կը մնայ Կեդրոնական վարչութեան տրամադրութեան տակ ու կը կատարէ անոր յանձնարարութիւնները:

Այդ միջոցին, Կեդրոնական վարչութեան եւ անոր շուրջ համախմբուած ընկերներուն գաղափարական միջնորդութիւն մէջ կը հասունանայ Ռ. Կարապետեանի գաղափարա-քաղաքական կազմուածքը:

1902-ին, Կեդրոնական վարչութեան կողմէ գործիչ կը նշանակուի Պուլկարիա (Պուրկազ) (2): Նոյն պաշտօնով կ'այցելէ նաեւ Ռուսմանիա, «Ուր իբր բարեխիղճ եւ ուղղամիտ մարդ յարգուած էր բոլորէն» (3):

1903-ին կը մասնակցի Հնչակեան Կուսակցութեան Դ. Համագումարին (Լոնտոն), որպէս Ամերիկայի կարգ մը մասնաճիւղերու պատգամաւոր (4):

1904-ին կուսակցական գործիչի հանգամանքով կը կազմակերպէ Օտեսայի շրջանը: Ապա կը վերադառնայ Պուլկարիա (5):

1905-ին կը մասնակցի Հնչակեան Ե. Համագումարին (Փարիզ) (6), ուր կը պաշտպանէ Կուսակցութիւնը մէկ ու միասնական պահելու տեսակէտը:

1906-1907-ին, որպէս Կեդրոնական վարչութեան ներկայացուցիչ, կը գործէ Անդրկովկասի, մասնաւորաբար Պաքուի մէջ:

1908-ին Կեդրոնական վարչութեան կողմէ կը նշանակուի Եգիպտոսի շրջանի գործիչ:

Նոյն տարին, «պարտականութիւնը գինք կը կոչէ աւելի դժուարին գործի մը, որով կը ստիպուի անակնկալ կերպով հեռանալ Եգիպտոսէն»:

տոսէն»։ Կը մեկնի Պուլկարիա եւ ընկ. Մուսայի հետ կը զբաղի դէպի Կ. Պոլիս գէնքեր փոխադրելով (7): Օսմանեան Սահմանադրութենէն ետք կու գայ Կ. Պոլիս: 1909-ին կը մասնակցի ՄԴԶԿ Զ. Համագումարին (Կ. Պոլիս), որպէս Պալախանիի (Պաքու) «Ընկեր» մասնաճիւղի պատգամաւոր (8): 1910-ին կուսակցական աշխատանքներով դարձեալ կը գտնուի Պուլկարիա:

Յաջորդող տարիներուն կազմակերպչական-քարոզչական գործունէութիւն կ'ունենայ Կ. Պոլսոյ եւ Նիկոմիդիոյ (Իզմիր, Օվաճըզ, Պարտիզակ, Ատապազար, Մեծ գիւղ, Նոր գիւղ, եւ այլն) շրջաններուն մէջ: Կ'ընտրուի ազգային երեսփոխան Չմշկածագի շրջանէն (9):

1913-ին, ՄԴԶԿ Կէօստէնչէի Է. Համագումարը կ'որոշէ վերադառնալ գործունէութեան ոչ-օրինական ձեւերուն: Համագումարէն բխած որոշումներուն գործադրութիւնը կը յանձնուի Փարամազին, Տոքթ. Պէննէին, Ս. Վահագնին (Գրիգոր Նալպանտեան) եւ Ռ. Կարապետեանին:

Ս. Վահագն եւ Ռ. Կարապետեան կը մեկնին Անդրկովկասի տարբեր քաղաքները: Այս մասին Ս. Վահագն իր յուշերուն մէջ կը գրէ. «Ես անցնում եմ Կովկաս տերորիստ ընկերներին բերելու:

... Սահակեանը (վատահամբաւ լրտես Արթուր Եսսեանը. Ե.Ճ.) անցնում է Պոլիս ազատ իր գործը շարունակելու, ես ոչինչից լուր չունիմ, Սիմֆերոպոլում ստանում եմ մի նամակ, Պոլսից գրում են՝ «Վահագ դուք Պոլիս չէք գար, ձեր նկարները բազմաթիւ ցրուած են Պոլիս, Սահակեանը քեզ երեւի մատնած է, դուք կը մնաք եւ հանգանակութեան գործը կը շարունակէք, նաեւ Սիւնիքի բանտարկութեան ազատումի պարզանքը:

Իսկ տղաները կ'ուղարկէք Պուլկարիա: Ես եւ Ռուբէն Կարապետեանը շարունակում ենք հանգանակութեան դիմումները կատարել: Սիմֆերոպոլ, Եւպատրիա, միաժամանակ քննում Սիւնիքի գործը» (10): Ռ. Կարապետեան նոյն աշխատանքները կը կատարէ նաեւ Թէոտոսիայի մէջ (11): Ս. Վահագն կը շարունակէ. «Մենք հանգանակութեան գծով անցնում ենք Սոխումի: Սոխումի Ռ. Կարապետեանը ուղարկում ենք Պոլիս, իբրեւ ամերիկեան հպատակ, որպէսզի մեզ տեղեկութիւններ տայ:

Ստանում եմ Պոլսից մի ուրիշ նամակ ներփակ Կարապետեանին: Նամակը գրում են՝ անցիր վան: Պաթում եմ գնում: Նորից մի նամակ, որ այլեւս վան գնալը վտանգաւոր է, ամէն կողմեր հեռագրած են քեզ ձեռք անցկացնելու: Ես արհամարհելով շարունակում եմ»:

Շատ հաւանաբար Ս. Վահագնի ներփակ նամակին մէջ Ռ. Կարապետեանին եւս նոյն բանը կը թելադրուէր: Բայց արդէն ուշ էր...: Կ. Պոլսոյ մէջ հնչակեան ղեկավարութեան հետ կը ձեռքաւորուի Ռ. Կարապետեան:

Դատարանին առջեւ, ուր ան կ'ունենայ յաճախակի ելույթներ, կ'ուրանայ ամէն բան: Յատկապէս կը դրժէ իր ծանօթութիւնը, գործակցութիւնը կամ կապը Ս. Վահագնին հետ (12), որ Համագումարի որոշումները գործադրութեան ղեկը չորս ընկերներէն միակն էր, որ ձեռքաւորուած չէր ու կը մնար փախստական: Կը միանայ Քասնեքու փողանգին:

Հնչակեան արխիւին մէջ պահուած կը մնան Ռ. Կարապետեանի գրիչին պատկանող կարգ մը նամակներ: Որպէսզի ընթերցողը Ռ. Կարապետեանի աշխատելու ճիշտ, ազգային-քաղաքական հարցերու մասին անոր հայեացքներուն մասին գաղափար մը կազմէ, ստորեւ առաջին անգամ ըլլալով կը հրատարակենք այդ նամակներէն չորս հատը:

Գահիրէ Հնչ. մասնաճիւղի վարչութեան, Սիրելի ընկերներ, Երէկ (Չորեքշաբթի) երեկոյեան տոթթորից լուր ստացուեց, որ համաձայնուած է յրեւեանին նախագահել. ուրեմն, նամակս ստանալու անմիջապէս երկու վարչութեան կողմից մի հրաւեր ուղարկեցէք նշանակելով օրն ու ժամը, եթէ փրոկրամը պատրաստ է ներփակեցէք:

Երէկ տեղիս ընկերներից մէկը տեղը գալով մի նամակ յանձնեցի նրան՝ ձեզ համար, յոյս ունիմ ստացած ու հարկ եղածը կարգադրած կը լինէք:

Գրքերը յանձնեցէք նրան, որ միասին բերէ: Նրա հետ ուղարկեցի 20 տոմսակ: Ի՞նչ արեցիք յրեւեանը, արդեօք նշանակեցիք օրը, հարկաւոր է արագացնել, մի քիչ թող ժրժրան ընկերները:

Ընկեր Միհրանը թող չմոռնայ պատանիների խումբը հաւաքելու, ինչպէս նաեւ բոլոր ընկերներին...:

Ինձ եկած նամակները ուղարկեցէք ծանօթ հասցեով: Ընկերական սիրալիր բարեւերով

Եգիպ. գործիչ՝ 1908, Մարտ 13 Ռ. Կարապետեան Աղեքսանդրիա

Գահիրէ Հնչ. մասնաճիւղի վարչութեան, Սիրելի ընկերներ, Ընկ. Նաչիկի հետ ուղարկած նամակը, կապոցն ու պատկերները ստացայ, սակայն ինչ որ աւելի հետաքրքիրն ու հրատապ խնդիրն էր ինձ համար հանելուկ մնաց, թէ եւ ընկերոջ միջոցով յայտնել էիք, որ շուտով նամակ գրելու էք, որը դեռ չհասաւ ձեռքս: Ինձ համար ամենակարեւորն էր յրեւեանի պատրաստութիւնը, որը շատ ուշացաւ, ընդհակառակը հիմիկ ինչպէս երեւում է շատ անտարբեր էք վերաբերում դէպի յրեւեան-կարգադրութիւնը, ապա թէ ոչ այժմ ամէն ինչ վերջացած լինելու էր: Ինչ որ է, յոյս ունիմ կարծածս անտարբերութիւնը երազ եղած ըլլայ:

Տեղս արդէն վերջանալով վրայ եմ եւ գուցէ գալ շաբթու կը մեկնիմ այստեղից, բայց գալուցս առաջ արդեօք կարելի է պատրաստել մի սենեակ, որ ի հարկէ ազատուած լինեմ աւելորդ պանդոկի ծախսեր տալուց: Այս մասին, ինչպէս նաեւ յրեւեանի, շուտով իմացրէք ինձ:

Վստահ եմ, որ մինչեւ այժմ արդէն հրաւիրած կը լինէք Տոքթորին, որի հասցէն նախորդ նամակիս գրած էի: Նոյնանման մի հրաւեր պիտի անել եւ Տամատեանին: Չմոռնայ ուղարկել փրոկրամներից մի-մի օրինակ բոլոր մասնաճիւղերին:

Ընկեր Երուսանդի ուղարկած «Լուսաբեր» ստանում եմ կանոնաւորապէս, շնորհակալութիւն: Ինձ եկած նամակները ուղարկեցէք ընկեր Երուսանդի մօտ գտնուած հասցեով: Սպասելով ձեր նամակին՝

Ընկերական սիրալիր բարեւերով Եգիպտոսի Ժամանակաւոր Գործիչ՝ 1908, Մարտ 20 Ռ. Կարապետեան Աղեքսանդրիա

Գահիրէ Հնչ. մասնաճիւղի վարչութեան, Սիրելի ընկերներ, Նախորդ նամակներս անպատասխան թողուցիք. չգիտեմ պատճառը ինչ է, յամենայն դէպս մի բան շատ պարզ է, դա այն է, որ շատ թոյլ էք վերաբերում դէպի գործը:

Մինչեւ այժմ ձեր փրոկրամը արդէն սպուած պիտի լինէր, սակայն, շնորհիւ չգիտեմ ինչի, կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ: Այսօր «Լուսաբեր»-ում հանդիպեցի դ-երի հանդէսի յայտարարութեանը, միթէ այդ փաստը չի տանջէր ձեր խիղճը, դուք որ նրանցից առաջ էիք սկսել գործի եւ դեռ մի յայտարարութիւն չկարողացաք մէջտեղ բերել:

Դէ՛ս շարժուեցէք մի քիչ եւ գործին մղում տալու համար մի գլխանաք մի փոքր գոհողութիւն էլ անելու, հասարակական եւ անհատական ամէն գործ գոհողութիւն է պահանջում: Ասացէք խնդրեմ գերեզմանների մեռելներին պիտի դիմել:

Ինձ չգրեցիք նաեւ, թէ մի որեւէ տեղ ճարեցիք. ես արդէն վերջացած եմ այստեղ եւ սպասում եմ ձեր նամակին, որը չկայ ու չկայ: Տամատեանը արդէն խօսք տուել էր, մնում էր միայն նրանց պաշտօնապէս դիմել եւ այդ մասին գրած էի, սակայն դեռ այդ էլ դուրս չէկաւ, յոյս ունեմ սոյն նամակս էլ անպատասխանի չթողէք:

Ընկերական սիրալիր բարեւերով Եգիպ. գործիչ 1908, Մարտ 28

ՄՐԲԱԶԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԷՄՊՈՒՔԵԱՆ ԲԱԳԱՐԱՏ

«Պօղոս Պալենց» գրատուն:
 Ամէն անգամ, որ շուկայ կու գար, իշխմէն միւսիւ Պերճին յանձնելու համար պրօտէ ձեռագործները, զորս պատրաստած էր իր ձեռքով, սովորութիւն ըրած էր վերադարձին հանդիպել «Պօղոս Պալենց» գրատուն ու գիրք գնել: Տան համար ապալրանքներու ցանկ մը միշտ կ'ունենար արդէն, բայց այդ ցանկէն բաժին մըն ալ վերապահուած կ'ըլլար այս գրատան: Խնամութեանը ծանօթի վերաբերում ցոյց կու տար իրեն:

Հետաքրքիր հարցոց.
 - Հացագործ կիրն հաւնեցա՞ք, օրիորդ:

Եւ թէ ինչպէս: Ինքն ալ գարմացած էր, թէ որքան արագ կարողացած էր այդ հաստ գիրքը:

Սինկէրին վրայ ինքզինքին հետ մրցման մէջ էր, սա մօթիֆն ալ աշխատիմ, յետոյ քիչ մը եւս կարդամ, ըսելով: Աւելի ուժով կը շարժէր ոտքը, ասեղը անտեսանելի արագութեամբ կը ծակծակէր կտաւը, անոր վրայ ծաղիկ մը, թուշուն մը եւ կամ անուններուն առաջին տառերը ձեւաւորելով: Իր բազմազան առօրեային մէջ մեծ յուզումներ ստեղծած էր այդ գիրքը:

- Ի՞նչպիսի գիրք մը կ'ուզէք այս շաբաթ:

Պահ մը խորհեցաւ:
 - Ազգային վէպ մը ըլլայ, բայց նաեւ քիչ մըն ալ սիրային անցողարձէր ունենայ:

Գրավաճառը հասկցած է, թէ ո՞ր գիրքը պիտի տար իր տասնութամեայ յաճախորդին գոհացում պատճառելու համար: Գնաց, ներսի դարակներէն հաստ, իսաւաբարտէ կողքով գիրք մը բերաւ:

«Գաղտնիք Փարիզու»: Սիրան թղթատեց էջերը, յաջորդ շաբաթ չեմ առնէր:

Շնորհակալութիւն յայտնեց, գիրքը տեղաւորեց ձեռքի մէծ պայուսակին մէջ: Զեռագործները միշտ այս պայուսակով տուն կը տանէր գործելու:

Սակայն այս անգամ այդ պայուսակը սովորականէն աւելի ծանր էր: Յաւելեալ ծանրութիւնը ատրճանակ մըն էր, շուկայի էօրիճիլ Գասպարէն ստացուած, որ պիտի յանձնուէր Սամաթիա, Հապէշ Սեպուհին:

Ժամը հինգուկէսն էր, երբ «Պօղոս Պալենց» գրատունէն կ'ելլէր:

- Աճապարեմ, Սեպուհը եօթին պիտ գայ:

- Չէ, սանահայր, այդպէս չէ՛, հոգիդ սիրեմ, մի՛ պնդեր: Ես քեզմէ գաղտնի գործ չունիմ: Վիզս միշտ ծուռ է դէմդ, գիտես: Հաւատա՛ ինծի, ծուռ գործ չէ, խերով գործի համար պէտք է կառքը:

- Ո՛չ, ըսաւ սանահայրը կտրուկ ու վճռական:

Ելաւ չոքած տեղէն, Սեպուհին աչքերուն մէջ նայելով կրկնեց. - Ո՛չ: Կերի տոպրակները առաւ ձիերուն վիզէն, ուղղուեցաւ դէպի ախոռին դուռը:

Յանկարծ Սեպուհ բռնեց դաստակէն ու արգելք եղաւ դուռը բանալուն: Այս անգամ Հապէշ Սեպուհը իր աչքերը ուղղած էր սանահայր: Բառերուն վրայ դանդաղելով ըսաւ.

- Խաչոյին համար է, որ կ'ուզեմ ձիերը, ուրիշ բան չունիմ քեզի ըսելիք, այս գործը Խաչոյին համար է, ըսաւ:

Տ.Ս. Իր օրին մեր ուշադրութեան վրիպած է մեր պաշտօնակից «Մարմարա» ի մէջ 1994 Նոյեմբեր 24-ին լոյս տեսած Բիւրիազէտ եւ պատմուածագիր Բագրատ Էսդուբեանի (ծն. 1953, Կ.Պոլիս) «Սրբազան Պարտականութիւն» վերնագիրը կրող գողտրիկ պատմուածք: Հոն, գեղարուեստական ձեւով կը պատկերացուի, թէ ինչպէս խուճր մը անձնուէր հայորդիներ, առանց Բիւրիազէտի ծիսակատարութեան, հայկական գերեզմանոցէն դուրս քաղուած քանակներու գերեզմաններ կը փորձեն պեղել եւ անոնցմէ ուր դիակներ կը փոխադրեն Պալմիրի հայոց գերեզմանատունը: Գործը կատարողները հոգիի գոհունակութեամբ կը հետեւին, թէ ինչպէս մեռելոցի օրը, քանակներէն գոնէ ութն արժանացան հայու աղօթքին:

Սանահայր դէմքը այլափոխուեցաւ: Խաչոյին անունը նախատեսուած ազդեցութիւնը գործած էր անոր վրայ: Պղտորեցան աչքերը, ձայնը դողդողաց:

- Խաչոն ձեզմէ մէկ բան կ'ուզէ այլեւս:

Վերջին բառերը խեղդուեցան հեծկտուքներու մէջ: Փաթթուեցաւ Սեպուհին:

- Այ տղայ, ձիերուն խօսքը ըրած պահուդ ես գուշակեցի քու միտքդ: Դուն ո՞ւր կ'է գիտնաս թէ այն ինչ որ ընել կ'ուզես ես չեմ համարձակիր:

Ձիերը լծեց կառքին, սանձը տուաւ Սեպուհին ձեռքը ու բացաւ ախոռին փայտեայ լայն դռները:

Տիկին Բրաբիոն առտուն թուգի անուշը կրկին սեղան բերաւ: Դեռ զարմանքի մէջ էր: Երեք ամիս է, որ չէր տեսած Արշակը: Այս առաւօտ ան լուսածագէն ալ կանուխ ելած, բռնէն արթնացած էր մայրը:

- Այսօր մինչեւ իրիկուն ազատ եմ, եկայ որ հետդ ըլլամ, ըսած էր: Յետոյ հարցումներ ուղղած էր: Սակայն մօրը բոլոր հարցումները անպատասխան մնացած էին:

Ո՞ւր էր երեք ամիսէ: Ինչո՞ւ չէր արտօնած, որ վարագոյրները բանայ: Ոստիկանները ինչո՞ւ երկու անգամ եկած եւ զինքը հարցուցած էին:

Սուրբ Կարապետի երէցը ինչո՞ւ փոխած էր օրհնութեան մաղթանքը. «Աստուած Արշակը պահէ»:

Ի՞նչ էր ուրիշներուն գիտցածը ու իր չգիտցածը գաւկին մասին: «Օր մը ամէն բան պիտի պատմեմ», ըսած էր: Ե՞րբ էր այդ օրը: Իսկ այս հագի նուագներուն ի՞նչ ըսես: Նիհարեցա՞ծ էր ալ քիչ մը:

Վրան գլուխը կանոնաւոր է, ֆէսը լաւ կաղապարուած, ուրեմն ինքզինք հոգալու վիճակ ունի:

«Աստուած իմ, աշխարհ բեր, այս հասակին հասցուր, վերջն ալ հանելուկ լուծելու պէս գաւակը ճանչնալ ջանայ, այս ինչ բախտ է»:
 Բոլոր այս մտածումներն ու

հոգերը շալկած, առաւօտէն ասդին տղուն սիրած ուտելիքները պատրաստելով անցուցած էր իր ժամերը: Երբ Արշակ ըսաւ, որ գիշերը պիտի չմնայ, անմիջապէս նախաւնթրիքի սեղան մը պատրաստեց: Արշակին շատ սիրած թուգի անուշով, կարագով ու հացով սարքուած սեղան մը:

Սօր բռնը իր յիշածէն ալ տաք թուեցաւ Արշակին. կարօտեցած էր այս տունը, եւ այս տան մէջ՝ մայրը: Սակայն խելքը ժամադրութեան էր: Ծամբու տեղադրութիւնը հաշուել ջանաց՝ Սկիւտարէն մինչեւ կամուրջ: «Սերբը եօթին պիտի սպասէ, հագիլ կը հասնիմ շոգենաւուն», մտածեց:

Հրաժեշտի պահուն Տիկին Բրաբիոն գոգնոցին գրպանէն ոսկի Համիտ մը հանեց Արշակին տալու համար: Բայց Արշակ վստահեցուց, թէ պէտք չունի, չառաւ:

- Դուն քեզի լաւ նայէ՛, Սուրբ Կարապետին երէցին ալ բարեւ ըսէ, թոյրհնութիւնը անպակաս ընէ:

Այս վերջինը ըսած ատեն ժպիտ մը կար Արշակին դէմքին վրայ: Տիկին Բրաբիոն չկրցաւ գուշակել, թէ լո՞ւրջ էր Արշակ, թէ ոչ կը ծիծաղէր:

Վարագոյրին եզերքէն փողոց նայեցաւ: Ո՛չ ոք կար, օրը մթնել սկսած էր: Շտկեց ֆէսը ու կիսաբաց դռնէն սուգուեցաւ դուրս:

 Անցնող-դարձողին ետ նայիլ ու գինքը կրկին քննելը այլեւս շատ անհանգստացնել սկսած էր:

Նախ այնքան կարեւորութիւն չէր տուած այս բանին: Իր երկրին ամէնէն աչքառու տարագները հագած, յայտնի հպարտութեամբ կը շրջէր քաղաքին մէջ: Բոլոր անոնք, որոնք պոլսեցի չէին, իրեն նման՝ իրենց երկրի հարագատ տարագներով էին: Չէր հասկնար, թէ այս սովորութեան վարժ ժողովուրդը ինչո՞ւ իրեն այդպէս ուշադիր կը նայէր:

Վանեցի Սերբօ Պէյին պոտիկ տղան՝ Սերբը չէր կրցած գուշակել, որ այն ինչ որ ժողովուրդին ուշադրութիւնը կը գրաւէր, ամէն քայլին զգալի դարձնող իր ազն-

ուականութիւնն էր: Բարձրահասակ էր Սերբօ: Թուի դէմքը ա՛լ աւելի սեւցած էր հաստ պեխերով: Տեղացիի գոակէն (սպիտակ փափախ մը) դուրս պոռթկացող գանգուր մագերը եւ խոշոր աչքերը, մարմնին փակած սեւ զգեստները, աճէմ գամարը մէջքին եւ անոր մէջ տեղաւորուած արծաթեայ դաշոյնը, բոլորը կը պարզէին որ այս մէկը սովորական բանուոր մը չէր՝ տեղացի տարագներ հագած, այլ ազնուական մը, ո՛վ գիտէ որուն որդին:

Հիմա Սերբօ մեծ պարկ մը շալկած, Մահմուտ փաշայի ճամբով դէպքի Քիւրքճիւ խան կու գար, իր երկրացի բանուորներուն քով: Բոլորն ալ հօրը ծանօթ մարդիկ էին: Սերբօ պէյին թոյլտուութեամբ եկած էին Պոլիս՝ բեռնակրութիւն ընելու:

Միքայէլ ախպարը (Սերբին կրկին տարիքով) խանի բակէն դիմաւորեց զինքը: Անմիջապէս շալկի պարկը առաւ: Զեռքը համբուրել ուզեց, Սերբը չարտօնեց, ետ քաշեց ձեռքը: Քիչ վերջ միւսներն ալ հաւաքուեցան: Երբ Սերբօ տեսաւ, որ բոլորն ալ մէկտեղուած են, իր երէկուան խնդրանքը կրկնեց.

- Փոսը բացուա՞ծ է:
 - Մեծ բացինք Սերբօ աղա, քու ըսածիդ պէս, մէկ մարդու խորութեամբ տասներկու քայլ տեղ փորեցինք: Ելած ոսկորները տոպրակի մէջ դրինք, փոսին մէջը թաղեցինք: Հրամանիդ պէս պատրաստ է փոսը, աղա՛:

Ղազարոսն էր պատասխանողը: Սերբօ աղայութեան պարտադրած վեհութեամբ մտիկ ըրաւ Ղազարոսին բացատրութիւնը: Շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին, ապա Միքայէլին ուզեց պարկը:

Նստած տեղէն բացաւ կարպիտին կապիչները ու սկսաւ մէջինները մի առ մի դուրս հանել:

- Եղը, մեղը, թիւթիւնը, բուրդը, չէօքէլէքը աղա հօրս նուէրն է, հաւասար բաժնեցէք: Էս գուլպաները Մարիամ Քեռկինը դրկեր է Կարապետ քեռիին, էս միւսներն ալ Մաղիկ դուրս դրկեր է Մուշեղին: Ղազարոս նամակ ալ ունիս, վարսենիկը գրեր է: Էս շալւարն էլ քուկդ է...:

Երբ պարպուեցաւ պարկը, քովը կանչեց Միքայէլը: Հասակները մօտ էին իրարու:

- Հազուատներդ ես հագուիմ, ըսաւ: Իմիններս ալ թող քովդ մնան:

Միքայէլ չկրցաւ կուսել պատճառը այս անիմաստ փոխանցումին: Սակայն առարկելու կամ հարցնելու իրաւունք չունէր Սերբին դիմաց:

Միասին մտան բեռնակիրներուն պառկած խցիկը: Պատերը առանց ծեփի, հինգ անկողիններ շարուած պոտիկ սենեակ մըն էր:

Վրայէն հանածները կանոնաւոր ծալեց, դիզեց իրարու վրայ: Արծաթեայ դաշոյնն ալ անոնց հետ փաթեց, յանձնեց Միքայէլին: Ինքն ալ անոր պահեստի տարագները հագաւ:

Լուսամուտէն դուրս նայեցաւ, ժամը ենթադրել ջանաց, չուշանամ, խորհեցաւ:

- Արշակը կամուրջին վրայ պիտի սպասէ, հագիլ կը հասնիմ:

 Խմբակին չորս անդամները մէկտեղուած էին ժամադրութեան

Massis Weekly

Volume 33, No. 23

Saturday, June 22, 2013

98 Years Later The Martyrdom of "The Twenty" S.D. Hunchakian Activists Commemorated In Istanbul

ISTANBUL, TURKEY – A panel discussion focusing on the historical significance and consequence of "The Twenty" Social Democrat Hunchak Armenian activists hung in Istanbul's Sultan Bayazid Square on June 15, 1915, took place at Istanbul's "Jezayir" ("Algeria") Hall on Thursday, June 13th, 2013. The event marks the first time since 1921, that such a remembrance of the "The Twenty" was marked in Istanbul. The panel discussion was organized by various Turkish human rights organizations, and Turkish intellectuals, and is the first of two events commemorating "The Twenty," culminating with commemorations to take place at Sultan Bayazid Square (Bayazit Meydani) on June 15, at 3 p.m.

Participants in the discussion included; from the organizing committee Ms Firdevs Periloglu, world renowned Turkish human rights activist and publisher Mr. Ragip Zarakolu, Turkish, socialist Mr. Mustafa Kahya, Mr. Masis Kurkcugil, as well as the Chairman of the S.D. Hunchak party Executive Committee of Lebanon Mr. Alexander Keushkerian. The event was attended by a variety of prominent intellectual Turks, Kurds and Armenians from Turkey, Armenia, and the Armenian Diaspora. Prior to the start of the panel discussion, a moment of

Marching in memory of the 20-Gallows at Bayazid square

silence was observed for the memory and to pay tribute to "The Twenty" Armenian activists who were hung by the Young Turk Ottoman government.

Mr. Zarakolu presented the important contribution S.D. Hunchak party members played within the Ottoman Empire and the establishment of socialist thought within it, drawing attention to the fact that the Hunchak party, with the Kum Kapu demonstration, was the first to organize such an action for social justice and equality for all within the Ottoman Empire. Zarakolu emphasized the interesting character, influence and important role of Paramaz (Matteos Sarkissian), the

principal leader of "The Twenty," not only to the socialist movements within the Ottoman Empire, but also within the Armenian community.

Mr. Kurkcugil posed the domestic policies pursued by the Ottoman Empire in its last decades, the negative standpoint towards political parties, specifically those left of center, and the implementation of the Armenian Genocide.

Mr. Kahya criticized not only the policies of the Ottoman Empire, but also the Republic of Turkey and its continued denial of the Armenian Geno-

Continued on page 2

Yerevan Confirms Possible Equity Sale to Russian Gas Giant

YEREVAN -- The government of Armenia has confirmed on Wednesday that it is considering giving up its minority stake in the national gas company in ongoing negotiation with Gazprom over the price of Russian natural gas delivered to the country.

"The option of giving our shares to Gazprom is also on the table, assuming of course that we get proper compensation from them," Energy and Natural Resources Minister Armen Movsisian told journalists.

Movsisian met with Alexey Miller, the Gazprom chairman, in Moscow on Monday to discuss ways of helping the Armenian government subsidize the recently increased price of Russian gas by 30 percent. A Gazprom statement said they "looked into the possibility of increasing Gazprom's stake in ArmRosGazprom (ARG) to 100 percent."

Gazprom already owns 80 percent of the ARG gas distribution network. The remaining 20 percent belongs to the Armenian government.

Movsisian said the two sides are also discussing alternative solution but refused to elaborate on them. "Negotiations are not yet over," he said, adding that Yerevan expects to conclude them by the end of this month.

Presidents of Russia, USA and France Issue a Special Statement on Nagorno-Karabakh Conflict

BELFAST -- OSCE Minsk Group co-chairing countries Russia, USA and France, issued a statement on the Nagorno Karabakh conflict peaceful settlement.

"We, the Presidents of the OSCE Minsk Group Co-Chair countries – France, the Russian Federation, and the United States of America – remain committed to helping the parties to the Nagorno-Karabakh conflict reach a lasting and peaceful settlement.

We express our deep regret that, rather than trying to find a solution based upon mutual interests, the parties have continued to seek one-sided advantage in the negotiation process.

We continue to firmly believe that the elements outlined in the statements of our countries over the last four years must be the foundation of any fair and lasting settlement to the Nagorno Karabakh conflict. These elements should be seen as an integrated whole, as any attempt to select some elements over others would make it impossible to achieve a balanced solution.

We reiterate that only a negotiated settlement can lead to peace, stability, and reconciliation, opening opportunities for regional development

and cooperation. The use of military force that has already created the current situation of confrontation and instability will not resolve the conflict. A renewal of hostilities would be disastrous for the population of the region, resulting in loss of life, more destruction, additional refugees, and enormous financial costs.

We strongly urge the leaders of all the sides to recommit to the Helsinki principles, particularly those relating to the non-use of force or the threat of force, territorial integrity, and equal rights and self-determination of peoples.

We also appeal to them to refrain from any actions or rhetoric that could raise tension in the region and lead to escalation of the conflict. The leaders should prepare their people for peace, not war. Our countries stand ready to assist the sides, but the responsibility for putting an end to the Nagorno-Karabakh conflict remains with them. We strongly believe that further delay in reaching a balanced agreement on the framework for a comprehensive peace is unacceptable, and urge the leaders of Azerbaijan and Armenia to focus with renewed energy on the issues that remain unresolved".

Key Suspect of Hrant Dink Murder Case Arrested

ISTANBUL -- A key suspect in the investigation into the murder of the Turkish-Armenian journalist Hrant Dink has been arrested in the Black Sea province of Trabzon, with the trial due to restart from scratch in September following a Supreme Court ruling, The Hurriyet Daily News reports.

Ersin Yolcu's arrest was carried out after the Supreme Court reversed the judgment on his release from jail. Yolcu is now again being held in Trabzon's Bahçeçik prison, pending the second trial.

Yolcu had been sentenced to 12 years and six month in prison, but was released in 2010 after the court ruled that there was not enough evidence proving that he was a "member of a terrorist organization." He was together with another key suspect, Ahmet I.skender.

Dink, the renowned editor-in-chief of Agos, was shot in front of his office in Istanbul on Jan. 19, 2007. The triggerman, Ogün Samast,

17-years-old at the time of the murder, and Yasin Hayal, who was charged of being the instigator of the assassination, were convicted of the murder.

However, following the five year trial, the court ruled on Jan. 17, 2012 that it saw no "deep state" role in the plotting of the assassination, despite serious claims that a number of civil servants were "indirectly" involved and documents indicating this.

The ruling was overturned a year later by the Supreme Court of Appeals, which led to prosecutors restarting their investigation into the murder.

Armenian Astrophysicists Detect a New Bright Star

Astrophysicists at the University of Santiago de Compostela (Spain) and the Byurakan Observatory (Armenia) have detected a star of low luminosity which within a matter of moments gave off a flare so strong that it became almost 15 times brighter. The star in question is the flare star WX UMa, *phys.org* reports

"We recorded a strong flare of the star WX UMa, which became almost 15 times brighter in a matter of 160 seconds," explains astrophysicist Vakhtang Tamazian, professor at the University of Santiago de Compostela. The finding has been published in the 'Astrophysics' journal.

This star is in the Ursa Major constellation, around 15.6 light years from the Earth, and it forms part of a binary system. Its companion shines almost 100 times brighter, except at times such as that observed, in which the WX UMa gives off its flares. This can happen several times a year, but not as strongly as that which was recorded in this instance.

Dr Tamazian and other researchers detected this exceptional brightness from the Byurakan Observatory in Armenia. "Furthermore, during this period of less than three minutes the star underwent an abrupt change from spectral type M to B; in other words, it went from a temperature of 2,800 kelvin (K) to six or seven times more than that."

Based on their spectral absorption lines, stars are classified using letters. Type M stars have a surface temperature of between 2,000 and 3,700 K; Type B between 10,000 and 33,000 K.

WX UMa belongs to the limited group of "flare stars", a class of variable stars which exhibit increases in brightness of up to 100 factors or

more within a matter of seconds or minutes. These increases are sudden and irregular – practically random, in fact. They then return to their normal state within tens of minutes.

Scientists do not know how this flaring arises, but they know how it develops: "For some reason a small focus of instability arises within the plasma of the star, which causes turbulence in its magnetic field," explains Tamazian. "A magnetic reconnection then occurs, a conversion of energy from the magnetic field into kinetic energy, in order to recover the stability of the flow, much like what happens in an electric discharge."

Next, kinetic energy in the plasma transforms into thermal energy in the upper layers of the atmosphere and the star's corona. This significant rise in the temperature and brightness of the star enables astronomers to detect changes in the radiation spectrum.

"Photometric and spectroscopic monitoring of this kind of flare stars is very relevant because it provides us with information about the changing states and physical processes, which are in turn key to studying the formation and evolution of stars," Tamazian explains.

To carry out this study, in which flares in other binary systems (HU Del, CM Dra and VW Com) have also been analysed, the SCORPIO camera of the Byurakan Astrophysical Observatory was used. This camera enables both the spectrum and the brightness of these objects to be detected.

Flare stars are intrinsically weak, and can therefore only be observed at relatively short distances in astronomical terms, specifically in the vicinity of the Sun, up to a distance of a few tens of light years, according to *phys.org*.

Businessman Wanted in Fraud Case

Law-enforcement authorities have brought criminal charges against an Armenian businessman in a fraud case that has sparked embarrassing media allegations against Prime Minister Tigran Sarkisian.

The fugitive businessman, Ashot Sukiasian, is prosecuted nearly one year after another entrepreneur, Paylak Hayrapetian, claimed to have been forced into bankruptcy by Sukiasian. Hayrapetian alleged that the latter misappropriated most of a \$10.7 million loan which he borrowed from an Armenian commercial bank to finance a business project proposed by Sukiasian.

Hetq.am reported late last month that the embezzled sum was transferred to the offshore bank account of a Cyprus-registered company. The investigative publication also disclosed a document purportedly certifying that the company is co-owned by Sukiasian, Prime Minister Tigran Sarkisian and Archbishop Navasard Kchoyan, head of the largest diocese of the Armenian Apostolic Church.

Both Sarkisian and Kchoyan strongly denied having any stakes in the company, saying that it was registered in their names in Cyprus without their knowledge.

DNA Tests:

Prince William's Ancestors Were Part-Armenian, Part-Indian

LONDON — Prince William will be Britain's first king with Indian ancestors, new genetic tests have revealed.

DNA analysis has helped researchers prove the Duke of Cambridge's great-great-great-great-great-grandmother Eliza Kerwark was half-Indian.

Eliza – who is an ancestor of Wills and Harry's mother Princess Diana – was always believed to have come from Armenia.

However, new tests on saliva samples given by other descendants, including Diana's aunt, show Eliza was half-Indian, *The Sun* reports.

Researchers have previously traced Diana's family line back six generations to Eliza Kework, who was born in western India in around 1790 and is believed to have married Scottish merchant Theodore Forbes in 1812.

Eliza's father was an Armenian trader, but there is no record of her mother. Now the genetic analysis shows she must have been Indian.

Edinburgh University genetics expert Jim Wilson, who carried out the tests on Wills's relatives, said among Eliza's DNA was a very rare type of mitochondrial DNA (mtDNA) which is only inherited from mothers.

He said that particular genetic code has been found in only 14 other

people before — 13 Indian and one Nepalese.

Inter-racial affairs were common at the time — but researchers say snobbery could explain why Theodore abandoned Eliza and sent their young daughter Katherine back to Britain.

Katherine, known as Kitty, went on to marry in Scotland and her great-great-granddaughter was Frances Burke Roche, who married the 8th Earl Spencer and had five children including Diana Spencer.

Diana's aunt Mary Roach, one of those who provided DNA, said: "I always assumed that I was part-Armenian so I am delighted that I also have an Indian background."

Dr Wilson said Princes William and Harry would both have inherited Eliza's distinctive mtDNA code but would not pass it to their children.

"The Twenty" S.D. Hunchakian Activists Commemorated In Istanbul

Participating panelists and guest at the conference

Continued from page 1

He called on Turkey to face its history, recognize the Armenian Genocide, and apologize to the generations of descendants of the Genocide victims, offer them Turkish citizenship, restoring their rights and compensating for and or returning their property, stating his wish to see a peaceful and prosperous "Armenio-Turkish Federative State." Kahya noted that Armenians and the Armenian political parties have been the pioneers of Socialist thought within the region and Paramaz and his fellow Hunchak Party members have been at the forefront influencing political ideology and domestic policy not only within the Ottoman Empire but that of Republican Turkey.

Mr. Keushkerian delivered the S.D. Hunchak Party's Central Committees communiqué, noting the im-

portance of not only "The Twenty," but the commemoration of their martyrdom organized by progressives within Turkish society. Turkish intellectuals and human rights activist should continue to examine, in a fair manner, Turkish history, and not be afraid to pronounce the truth by its correct description, as has been case in the last five years towards the reality of the Armenian Genocide, even under the threat of persecution.

Mr. Keushkerian stated, it is the hope of the SDHP, that the commemoration of "The Twenty" in Istanbul would establish a new found friendship which will result in triumph for the interests of justice and liberty.

On Saturday June 15 a special commemorative gathering was held at the site of the hanging of the 20 martyrs, where their photos and flowers were placed in memory.

Water Issues in Armenia

By Areg Gharabegian

Armenia has abundant water resources which are generally adequate for drinking, irrigation, and industrial use throughout the country, with some limitations in a few areas. Water usage has been reduced after independence due to reduction of industrial and agricultural activities. Approximately 98% of drinking water supplies are from groundwater and/or springs with remaining percentage from surface water, mainly streams. The quality of ground and spring waters is generally satisfactory for potable use and as a result only chlorination/disinfection treatment is required. However, conventional water treatment systems are used for water from streams. The water sources are quite well protected and only rare cases of contamination or bacterial pollution have been reported in recent years. Base on the forecast of water demands for urban and rural areas, it is anticipated that the water sources would adequate to satisfy future water needs.

The adequacy of water resources is not the reason for issues related with water services in Armenia. During the Soviet era, large investments were made on water related projects to provide water to urban and rural areas. However, quality of workmanship was low and there were lack of proper water resource management and control of consumption. In addition, water delivery and treatment infrastructure were neither routinely maintained nor upgraded. Furthermore, major repairs, investments, and upgrades were almost stopped for many years after collapse of the Soviet Union due to the lack of funding. There were also a wide spread misuse of assets and resources such as stealing pipes and pumps.

During the last 10 years significant legislatives have been enacted and institutional reforms have been introduced in Armenia related to water resources management and protection. One of the main achievements was introduction and application of the principles of integrated water resources management.

Improvements in continuity of water supply can only happen with increased investments in infrastructure. Initial estimates indicate that short to midterm investment requirements could be about \$179 million (\$79 million for Yerevan and \$100 million for other urban areas). Recent proposed investment programs are linked particularly to improving efficiency.

Five state-owned enterprises were established to manage and administer the water systems in different areas of Armenia as part of the water supply system reform. Currently the majority of the population of Armenia is served by the following water utilities:

- Yerevan Jour – serving population of 1 million in Yerevan and 33 nearby villages;
- Armenia Water and Sewerage Company (AWSC) – serving population of 620,000 in over 300 villages; and
- Three Regional Utilities (Nor Akunq, Lori, and Shirak) - serving population of 320,000.

Additionally there are 560 villages

outside these utility service areas, served by arrangements that vary by each individual community. All five major utilities are engaged in some form of private-public partnership arrangement with various international operators. AWSC is currently managed and operated by Saur, a French utility company. The fee-based contract had an original term of 5 years but was extended for an additional year until 31 December 2013.

Armenia's water supply networks and systems are in need of major repairs and upgrades. The absence of investments over the years, coupled with the lack of routine maintenance, has resulted in deteriorated infrastructure that is unable to deliver the appropriate level of service to its users. Water losses or nonrevenue water is estimated to be up to 85% which according to World Bank is one of the highest percentage water losses in the world. More than 50% of water losses are due to leaks from old pipes and the remainder is due to non-payment, underpayment, or theft. Nearly 65% of the nonrevenue water losses are at the multifamily residential buildings and private houses. Besides leaks from pipes, these losses are due to meter tampering by using of magnets, leave water running, and use of 2nd and 3rd unmetered inlet pipes at residential units.

Increase in level of services using old leaky pipelines has a negative effect on water losses. This is due to running high pressure water through old pipes with leaks for longer time which cause more water to be lost through the leaks. Recently about 70% of the distribution system in Armavir was replaced and

Common water meter in Armenia

water supply duration was increased to 22 hours a day but non revenue water has only decreased from 87 to 70%.

Most of the current water meters in Yerevan are old and are often of low quality. These meters are inaccurate and they cannot provide reliable results. In addition, most of the meters can be easily tampered by using magnets. However, over 95% of residential and commercial water connections are metered.

Armenia's water supply networks and systems are in need of major repairs and upgrades. The absence of investments over the years, coupled with the lack of routine maintenance, has resulted in deteriorated infrastructure that is unable to deliver the appropriate level of service to its users. Water losses or nonrevenue water is estimated to be up to 85% which according to World Bank is one of the highest percentage water losses in the world. More than 50% of water losses are due to leaks from old pipes and the remainder is due to nonpayment, underpayment, or theft. Nearly 65% of

the nonrevenue water losses are at the multifamily residential buildings and private houses. Besides leaks from pipes, these losses are due to meter tampering by using of magnets, leave water running, and use of 2nd and 3rd unmetered inlet pipes at residential units.

Increase in level of services using old leaky pipelines has a negative effect on water losses. This is due to running high pressure water through old pipes with leaks for longer time which cause more water to be lost through the leaks. Recently about 70% of the distribution system in Armavir was replaced and water supply duration was increased to 22 hours a day but non revenue water has only decreased from 87 to 70%.

Most of the current water meters in Yerevan are old and are often of low quality. These meters are inaccurate and they cannot provide reliable results. In addition, most of the meters can be easily tampered by using magnets. However, over 95% of residential and commercial water connections are metered.

The water rates in Armenia are around AMD200 per cubic meter, which is considered low compared to regional and international norms of approximately AMD400 per cubic meter. Such a low level does not provide adequate funding for water providers to renovate water system infrastructure. The rates are not even sufficient to cover operation and maintenance costs. The typical cost of water for one month for a family is equivalent to three packs of cigarettes. It would be difficult to imposing water rate increases on the public, especially if the service is intermittent.

Revenue collections are extremely high when compared against international and regional experience. However, generally billing is based on flow volumes, and as noted earlier, currently it is almost impossible to obtain accurate measures of consumption because of the poor state of the metering. As a result there is no clear indication of whether customers are paying for actual water volumes received.

Despite Armenia's abundance of water, the population's supply needs could not be met, as a significant proportion had access to drinking water for just a few hours per day. To address these issues, the Government of Armenia has sought to improve the water supply and sanitation sector through various policy and legislative

reforms as well as capital investments with support from international institutions, such as the Asian Development Bank (ADB), and with private participation through public-private partnerships.

In 2007, the ADB approved a loan of \$36 million to Armenia to help improve public health and the environment for 576,000 people in 16 towns by revitalizing and rehabilitating the existing water infrastructure and increasing the capacity of the water supply and sanitation service providers. While this project had positive implementation results, the need to address pressing issues, including capital investments for upgrading of the network and the long-term financial sustainability of the Armenian water supplying companies remained. Thus, in 2012, ADB approved the Government of Armenia's request for \$40 million in additional financing to continue and expand the improvements delivered by the initial project.

Operationally, the project has increased potable water supply by at least 12 hours to more than 600,000 residents. Payment collection also increased from 61% in 2008 to 74% in 2010, driven by the installation of water meters and an ongoing community program to raise awareness of water use and management.

Water supplying companies acknowledge that nonrevenue water is staggeringly high. To address the issue, they are suggesting that to (i) utilize large capital investments to replace and upgrade aging infrastructure and decrease leaks in the network; (ii) install better water meters for residential properties and electronic water meters for high-rise buildings to better account for water use; (iii) install better flow meters to account for more accurate flow values; and (iv) place more attention and efforts on decreasing the incidence of illegal connections through better community consultation and active monitoring.

Sources:

Water Sector Note, Report No.: 61317-AM, Sustainable Development Department, Europe and Central Asia Region, The World Bank, May 2011

Armenia: Fostering the Long-Term Financial Viability and Sustainability of the Armenian Water and Sewerage Company, Asian Development Bank (ADB), Central and West Asia Department, Working Paper Series, Adrian Torres, March

HyeAID2 Concert: SARF to Transfer Another \$150,000 to Syrian Armenians

HOLLYWOOD, CA -- The Dolby Theatre has now been imprinted in the Armenian psyche as yet another location for showing the determination of southern Californians' that they still care for the survival of the Armenians in Syria. Nearly 3,000 supporters, 300 dancers, entertainers from Armenia and the southland and 56 sponsors came together to raise funds for the Syrian Armenian Relief Fund (SARF) with the HyeAID2 concert on June 9, 2013.

Since October 2012, SARF has transferred \$500,000 to Syrian Armenians. Following a SARF Executive Committee (EC) meeting after the concert, Zaven Khanjian, the Chairperson of the SARF EC, reported that the next transfer would be for \$150,000.

Zaven Khanjian, Chairperson of the SARF Executive Committee welcomed the guests and speaking in a poetic fashion in Armenian, remarked that the purpose of the concert is to help the enduring Syrian Armenians with songs and music as symbols of our wishes for light, hope and prayers for peace, and with each call and scream it is an invitation for the white dove with an olive tree branch in its beak to come back and perch on the facade of the fort, the dome of the church or the minaret of the mosque in Syria.

The Gevorkian Dance Academy, with Directors Vartan and Siranush Gevokian, and Choreographer Sona Gevorkian, filled the stage with scores of children. Their excellent performances ranged from the fun dances by the very young children to the vigorous acrobatics of "Bert" (fort) with eight male dancers standing on the shoulders of the other eight in a circle configuration. The dances evoked both joy and sadness, particularly with the massive "Genocide" performance, which was based on the poetry "Hoyots Danteakane" by Hovhannes Shiraz, read by Nune Avetisyan, music by Arthur Meschian and Elon, with solo dancers Sona and Ninel Gevorkian. The Gevorkian Dance Academy reaffirmed that Armenian dance was alive and well, with colorful costumes and boys and girls of all ages giving their best to an audience who appreciated their efforts.

The anticipation and excitement was infectious for the soloists who

traveled from Armenia to perform at the concert. Their performances, along with those who live in the Los Angeles Basin will be dearly remembered. They were an amazing group, who could switch from nostalgia to delightfully fun solos, as if to match the changing colors of the stage.

Soloist Leyla Saribekyan performed some of her own songs, "Yergir Hayreni" and "Hayortiner Miagam" (the latter lyrics were by Sergey Haroutunian), and "Zinvori Mor Yerge" by Robert Amirkhanyan. Silva Hakobyan was surrounded by the Gevorkian Dance Academy dancers as she sang "Sasna Bar" and "Ashkharhi Hayerov" by Mane Hakobyan. She also performed "Tnits Pakhle em" by Mane Hakobyan.

Andre, as someone who lived through the war in Nagorno-Karabagh, connected with the audience worried about the Armenian community in Syria. He performed "Hayastans" and "Horizonner". The Aram Avagyan's Music Studio had a group of six young singers perform "Hayastan Ashkar", while Avagyan accompanied them on the keyboard.

The trio led by Rouben Haroutyunyan performed "Hovern Engan" on the duduk. Harout Pamboukjian showed his dynamic style with a performance of "Menk kich enk sagayn mez hye en asum" lyrics by Barouyr Sevag and music by Levon Katrjian. Razmik Mansouryan performed "Patrangi Teverov" by Marine Ales. Hovhannes Shahbazyan performed "Horovel" by Komidas, and Armenchik performed "Ashkharhi Hayer".

The concert concluded by Leyla Saribekyan's "Arakadzi Shurchbar" which portrayed the unity of the Armenian people. The Honored Artist of Republic of Armenia asked the audience to stand up and hold hands in the spirit of collective solidarity with the Syrian Armenians.

For over three hours, the concert was a grand event to show the great love that this diverse community in Southern California has for the people who are suffering in Syria. They came together with the hope that their performances will uplift the spirits both here and in Syria, and provide sustenance for the physical existence in Syria.

Remembering World Chess Champion Tigran Petrosian

YEREVAN (ARMENPRESS) -- World Chess Champion Tigran Petrosian would have turned 84 years today. In a conversation with "Armenpress" former chess champion of Yerevan and Armenia Gagik Hakobian recalled Tigran Petrosian and stated: "Petrosian loved his homeland and compatriots immensely. Living away from the country, he felt the pulse of the capital clearly." Among other things Gagik Hakobian touched upon Tigran Petrosian's chess career and highlighted that Petrosian had to face a number of obstacles in his way before becoming champion of the world. In addition Hakobian underscored: "Yes, Tigran Petrosian achieved a heroic deed in sport, which demanded robust will and persistence, talent and character."

Tigran Petrosian was born on June 17, 1929. As a young boy, Petrosian was an excellent student and enjoyed studying, as did his brother Hmayak and sister Vartoosh. He learned to play chess at the age of 8, though his illiterate father Vartan encouraged him to continue studying, as he thought chess was unlikely to bring his son any success as a career. Petrosian was orphaned during World War II and was forced to sweep streets to earn a living.

He used his rations to buy Chess Praxis by Danish grandmaster Aron Nimzowitsch, a book which Petrosian would later claim to have had the greatest influence on him as a chess

player. He also purchased The Art of Sacrifice in Chess by Rudolf Spielmann. The other player to have had an early effect on Petrosian's chess was José Raúl Capablanca.

Tigran Petrosian was World Chess Champion from 1963 to 1969. He was nicknamed "Iron Tigran" due to his almost impenetrable defensive playing style, which emphasized safety above all else. Petrosian was a Candidate for the World Championship on eight occasions (1953, 1956, 1959, 1962, 1971, 1974, 1977 and 1980). He won the world championship in 1963 (against Mikhail Botvinnik), successfully defended it in 1966 (against Boris Spassky), and lost it in 1969 (to Spassky). Thus he was the defending World Champion or a World Championship candidate in ten consecutive three-year cycles. He won the Soviet Championship four times (1959, 1961, 1969, and 1975).

Petrosian died of stomach cancer in 1984. In 1987, World Chess Champion Garry Kasparov unveiled a memorial at Petrosian's grave which depicts the laurel wreath of world champion and an image contained within a crown of the sun shining above the twin peaks of Mount Ararat – the national symbol of Petrosian's native Armenia. On 7 July 2006, a monument honoring Petrosian was opened in the Davtashen district of Yerevan, on the street named after Petrosian.

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՈՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 * \$100,00 (first class) for USA

\$ 100,00 (Air Mail) for Canada.

\$ 250,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State:----- Zip Code:-----

Country: -----

Tel :----- Fax :-----

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՎԱԽՃԱՆԸ

Առաջին համաշխարհային պատերազմի ծագումն է՝ ճիշդ շաբաթ մը առաջ կատարուած հնչակեաններու զանգուածային ձերբակալութիւնները ցոյց կու տային իթթիհատի մտավարկութիւնը: Մտավարկութիւն՝ յառաջիկային սկսելիք պատերազմի ատեն Հնչ. կուսակցութեան կողմէ գալիք հարուածներէն: Հնչակեան մտաւորականներու եւ ղեկավարներու ձերբակալումով սկսաւ այն անմարդկային նախճիրը, որ իթթիհատը գործադրեց հայ ժողովուրդի հանդէպ՝ ջարդով, աքսորով, տարագրութեամբ եւ ամենէն բարբարոս միջոցներով:

Ահաւոր ու տաղանապալից օրերը կը սկսին 1914 Յուլիս 15-ով, երբ առաջին ձերբակալութիւնները կը կատարուին բոլորովին անակնկալ կերպով:

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԲԱՅՄԱՆ ՃԱՌԸ
Նախագահ Նաֆըզ պէյ, նիստը բանալով, կ'ըսէ.

- Էֆենտիներ,

Ձեզմէ շատեր՝ առանձինն, ու ոմանք հաւաքաբար, բազմիցս դիմեցին մեզի՝ աղերսագրերով կամ իրենց ծանօթներուն միջոցով, որ պէսզի բաւ համարուի ձեր սպասումը, քանի որ ձեզմէ մէկ քանիները՝ ահա տասը ամիսէ ի վեր Պոլսոյ Կեդրոնական Հրամանատարութեան՝ աշտեղի բանտը կը սպասէին, ուրիշներ աւելի ետքը եկած են: Ասիկա արդարութեան եւ օրինաց պահանջն էր, գոր սակայն շաբթ մը պատճառներով այսքան ուշ կը բաւարարուի: Կը ցաւինք որ ասկէ աւելի առաջ կարելի չեղաւ ձեռնարկել դատավարութեան: Այսօր, վերջապէս օրինական ձեւակերպութիւնները աւարտած ըլլալով՝ բացուած կը յայտարարեմ հնչակեաններու դատավարութիւնը:

Այս առթիւ պարտք կը զգամ ձեր ուշադրութիւնը հրաւիրել քանի մը կէտերու, վրայ, որոնք կրնան ձեր գործի լուսաբանութիւնը դիւրացնել: Առաջին՝ ձեզմէ իւրաքանչիւրը ազատ է ոչ միայն ինքզինքը, այլեւ իր ընկերը պաշտպանել, երբ ատոր պէտքը տեսնէ:

Երկրորդ՝ Օսմ. կայսերական կառավարութիւնը ամէն օսմանցիի ազատ իրաւունք վերապահած ըլլալով իր ուզած կուսակցութեան անդամակցիլ, կը յայտարարեմ թէ՛ Հնչակեան կուսակցութեան անդամակցած ըլլալը յանցանք չենք նկատեր:

Երրորդ՝ կը զանազանենք «իթթիլալճի» դաւադրական-յեղափոխական կուսակցութիւնը օրէնքի սահմաններուն մէջ շարժող կուսակցութեանէն: Չորրորդ՝ ամէն ամբաստանելի լիուրի միջոց պիտի տրուի իր դէմ ըսուածներուն դէմ խօսելու եւ իր անպարտ ըլլալու համոզումը ներշնչելու ատենանին: Հինգերորդ՝ պատշաճ չենք նկատեր լսել ինդրոյն չվերաբերող մէջբերումներ եւ բացատրութիւններ:

Ասոնք են ահա այն հիմերը, որոնց հաւատարիմ մնալով՝ պիտի կարենանք թէ՛ աւելորդ ձգձգումներու առաջն առնել եւ թէ՛ գործի վերջաւորութեան հասնիլ, համաձայն արդարութեան եւ օրէնքի պահանջներուն:

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՆԻՍՏԸ
Եօթներորդ եւ վերջին նիստին կը նախագահէ Խուրշիտ պէյ,

որ խիստ յուզուած թոնով իր արտասանած ճառին մէջ կ'անդրադառնայ ազգային ինքնորոշման գաղափարին եւ կ'ընէ շաբթ մը խիստ հետաքրքրական խորհրդածութիւններ: Ան իր ճառը կը վերջացնէ հետեւեալ եզրակացութիւններով.

«Մեր իրականութեան մէջ պատմութեան ստորոգելիները այնպէս են դասաւորուած, որ մէկուն տեսութեամբ «հայրենասիրութիւն» համարուած զգացումը միւսին համար կ'առնուի որպէս կործանիչ դաւաճանութիւն: Ու այսպէս բնակակից ազգերու փոխադարձ յարաբերութիւնները միջազգային օրինաց եւ ընկերային ըմբռնումներու ժխտումին կը հասարին: Այսօր մեր վերջին դատավարութիւնն է եւ մենք սրտի մորմոքումով կը պատկերացնենք մեր բորբոքուած յիշողութեան առջեւ այն քանի մը օրերը, որ անցուցինք հոս ձեզի հետ: Այս դատավարութիւնը ունեցաւ իր մէջ անսովոր եւ անորակելի բան մը: Անորակելի՝ այո, որովհետեւ ո'չ դուք եւ ո'չ ալ մենք գիրար թափանցելու իմաստութիւնն ունեցանք...»:

Ձէք կրնար երեւակայել, էֆէնտիներ, թէ որպիսի դաւաճութեամբ է որ պիտի յայտարարեմ համոզմանս խորութիւնը՝ ձեր մէջ ամբարուած հայրենասիրութեան մասին: Ի՞նչ բան կրնայ այնքան «ճանալը» ըլլալ, քան այն մտածումը թէ ձեզի պէս կեանքոտ ու արիւնոտ էակներ տրամաբանութիւնը գոհած են զգացումներուն, սխալ առաջնորդուած հաւատարմութեան ձեզ դրած են ճամբու մը մէջ, որ անելով մը կը վերջաւորուի...: Ինչէր չէին կրնար ընել ձեզի պէս խանդավառ մարդիկ, եթէ հասարակաց երջանկութեան տեսլականը ընդհանուր դրօշի մը տակ հետապնդուէր...: Ինչ բարիքներ կրնային ծլիլ խուսափող իրեր հասկացողութենէ մը, որուն ներհակ ծայրը տիրու է ու մութ: Դուք տառապեցաք այն գաղափարով թէ՛ անարդարութեան դէմ կը մաքառիք հոս եւ մենք ալ ամէն վայրկեան զգացինք թէ աշխարհի կանոնները դժնդակ հարկերու բեռան տակ կը խոնարհեցնեն բարձր հակումները: Հոս է, ահա, գիրար խաչաձեւող երեւոյթներու դժբախտութիւնը:

... Աստուած վերջերնիս բարի ընէ... ըսելով Խուրշիտ պէյ կը վերջացնէ իր խօսքը:

ՓԱՐԱՄԱԶԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆԸ
«Քիչ առաջ փոխ-նախագահ Խուրշիտ պէյ սրտաբաց յայտարարութիւններ ըրաւ հոս, եւ ես, որ կեանքիս մէջ լացած չեմ, - նոյնիսկ տասնեակ տարիներով ընտանիքս հեռու ապրեմ՝ եւ երբ օր մը տուն վերադարձած եմ ու զաւկիս կողմէ չճանչցուելու յուզիչ տեսարանին առջեւ անայլայլ մնացեր եմ - ինչ մեղքս պահեմ, խորապէս յուզուեցայ Խուրշիտ պէյ մատը վէրքին վրայ դրած՝ ըսելով թէ՛ «ինչէր չեն կրնար ընել ձեզի պէս խանդավառ մարդիկ, եթէ հասարակաց երջանկութեան իտէյալը ընդհանուր դրօշի մը տակ համարուէր», - լացի, այո, որովհետեւ այդ քանի մը բառերուն մէջ ճշմարտութեան ճառագայթը փայլեցաւ: Այդ միեւնոյն հարցումը մենք պիտի ընէինք, աւելցնելով թէ՛ ինչ չըրինք՝

մենք այս դժբախտ երկրին երջանկութեան համար: Ինչ անսահման գոհողութիւններու յօժարեցանք, ինչքան եռանդ ու արիւն չսպառեցինք հայ եւ թուրք եղբայրութեան իրականացման համար. ինչպիսի գրկանքներ յանձն չառինք փոխադարձ վստահութեամբ գիրար բարձրացնելու համար: Ու ինչ տեսանք... Ոչ միայն դուք անտարբերութեամբ ամլութեան դատապարտեցիք մեր ահագին ջանքերը, այլ՝ գիտակցաբար հետամուտ եղաք մեր բնաջնջումին, մոռնալով որ հայութեան բնաջնջուիլը բուն իսկ Թուրքիոյ կործանման համագոր է: Դուք քաջալերեցիք ոճիրն ու հարստահարութիւնը եւ լռեցնել ջանացիք բողոքող մէն մի արտայայտութիւն: Դուք մեր կենսահիւթով ապրեցաք դարեր շարունակ եւ երբեք չ'ուզեցիք որ այդ հիւթին աղբիւրը իրաւունք ունենայ ապրելու եւ արտադրելու:

Դուք ճնշեցիք մեզ՝ երբ կամազուրկ ռայցեա կէնք եւ ողբալի համբերատարութեամբ կը հանդուրժէիք ամէն ստորնացման: Դուք ահաբեկեցիք մեզ՝ երբ օր մը ուզեցինք թելմաչ գոյութիւն մը ինդրել մեր իշխանաւորներէն: Դուք զայրացաք՝ երբ Արեւելքի մէջ Արեւմտեան քաղաքակրթութեան սերմեր ուզեցինք աճեցնել՝ մեր ու

ձեր ապագան երաշխաւորելու: Դուք մեզ ջարդել սկսաք՝ երբ օրին մէկը վճռեցինք մեր արժանապատուութեան համապատասխան դիրքի վրայ բարձրանալ: Դուք մեզ օրէնքի պաշտպանութենէն դուրս ձգեցիք, երբ պոչատ սահմանադրութեան արտօնած իրաւունքներէն օգտուիլ ուզեցինք:

Թուրքիոյ բաղկացուցիչ տարրերուն մէջ ամենէն աւելի անձնուէր ու շինարար տարրն եղանք եւ ամենէն աւելի մեզ տուժել տուիք եւ այսօր ալ՝ բունի եղանակով Անկախ Հայաստանի մը ամբաստանութեան ներքեւ կ'ուզէք դնել մեզ: Իսկ թէ Նուպար Փաշա կամ Սապահ

Մար.բ էջ 18

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ
GREEK NIGHT
FEATURING
THE BOUZOUKI TRIO
Կապակցաբանի՝
ԿԼԵՆՏԵՅԼԻ
ԱՐՍԵՆ ԿԻՏՈՒՐ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՐԻ
Շաբաթ, 22 Յունիս 2013
Կրկրյեսու ժամը 8:00-էն սկսեալ
Հ.Մ.Մ.-ի «Կարօ Սոդակալեսու» սրահին մէջ
1060 N. Allen Ave., Pasadena
ՄՈՒՏՔԻ ՆՈՒԵՐ՝ \$35.00
ՏՈՄՍԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝
ԱՎՕ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆԻՆ (818) 913-9311
Կամ ԿԱՐՕ ՊԵՐԱՐԵԱՆԻՆ (818) 913-4024

1915 Թ. ՅՈՒՆԻՍԻ 15-ԻՆ ԿԱԽԱՂԱՆ ՅԱՆՈՒՄԾ ԻՆՉԱԿԵԱՆ 20 ՆԱԿԱՏԱԿՆԵՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՍՈՒՐԷՆ Թ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ
պզթ, դոցեմնտ,
ՌԱԿ Հանրապետական
վարչութեան ատենադպիր

XIX դարի երկրորդ կեսին երկարդարեայ ընդարմացումից յետոյ սկսուած հայոց վերագարթօնքը, որը Պեռլինի վեհաժողովում բանաձեւուեց որպէս Հայկական հարց, վճռական փուլ թեւակոխեց այդ նոյն Պեռլինից հիասթափուած եւ «երկաթէ շերտի» եզրոյթը որդեգրած ժողովրդի ճակատագրով հետաքրքրուած բոլոր շերտերի ու խաւերի շրջանում: Հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական պայքարն աստիճանաբար հանգեց կազմակերպական բարձրագոյն ձեւին՝ կուսակցութիւններ ստեղծելու գաղափարին: 1885 թ. վան-Վասպուրականում ծնուեց Արմենականը, որն առաջինին յատուկ թուղթիւն ունէր, կազմուած էր բացառապէս տեղացիներից, հետեւաբար՝ խիստ զգուշաւոր էր, ինչի արդիւնքում էլ համագային ընդգրկումներ չուներ:

1887 թ. քաղաքական ասպարէզ իջուած հայ իրականութեան մէջ առաջին համագային մասշտաբի եւ համամարդկային գաղափարախօսութիւններից տուեալ ժամանակում ամենաառաջադիմականի կրող ու քարոզիչ Հնչակեան կուսակցութիւնը: Մի ուժ, որն իր բերած գաղափարների թարմութեամբ, կազմակերպական մակարդակով ու յախուռն, թափառատ, վճռական եւ յանդուգն գործելակերպով շատ արագ տարածուեց աշխարհի հայաշատ վայրերում, Օսմանեան կայսրութիւնում ու, իհարկէ, նաեւ Արեւմտեան Հայաստանում:

Հնչակեան կուսակցութեան բազմադրուագ ամբողջական պատմութեան ներկայացումը մեր ինդիքը չէ այսօր: Ուղղակի նշենք, որ ինչպէս մեր աւանդական միւս բոլոր կուսակցութիւնների, այնպէս էլ ՍԴ Հնչակեանի պատմութիւնը՝ հերոսական լինելով հանդերձ, բազմաշերտ է ու բազմաբովանդակ: Սակայն բոլոր դէպքերում եւ բոլոր ժամանակներում այն ունեցել է մէկ հիմնական բովանդակութիւն՝ հայ ժողովրդի ազատութեան ու մարդավայել ապրելու իրաւունքի նուաճումը: Այս պատճառով էլ կուսակցութեան պատմութեան ցանկացած փուլ պիտի դիտարկել նախ եւ առաջ այս տեսանկիւնից: Չմոռանալով երբեք, որ իր տարբեր գաղափարախօսական դրսեւորումներով հանդերձ, այդ պայքարը սերտօրէն շողկապուած է Հայոց ցեղասպանութեանը եւ, անկախ տարբեր անհիմն որակումներից, ՍԴ-ն էլ միւս բոլորի նման, ինքն էլ դարձաւ այդ մարդկային մեծագոյն ոճիրի գոհը:

XIX դարի վերջերին եւ XX դարի սկզբներին կապիտալիստական յարաբերութիւնների բուռն զարգացման շրջապատում յայտնուած գերհզօր տէրութիւններն իրենց արբանեակներով տեղազին նախապատրաստուած էին աշխարհը վերաբաժանելու: Բոլորի համար յստակ էր, որ մեծ ու աննախադէպ, աշխարհակործան պատերազմ էր լինելու: Բոլորն էլ պատրաստուած էին այդ արհաւիրքին ինչ-որ կերպ դիմակայելու, քչագոհ դրանից դուրս գալու համար:

Անխուսափելի դարձած պատերազմն իր իւրակերպութեամբ ընկալուած էր նաեւ հայոց մէջ:

Թուրքիայում իշխող երիտթուրքական կուսակցութիւնը պատերազմի նախաշեմին վերջ տուեց հայամէտ սիրախաղերն ու, արդէն 1913 թ., փաստօրէն, խզել էր յարաբերութիւնները ՀՅԴ-ի, ՀՍՌԿ-ի, ՍԴՀԿ-ի հետ: Ստեղծուած քաղաքական բարդ իրադրութիւնը ճիշտ կողմնորոշուելու եւ կուսակցութեան ծրագրային դրոյթները նոր պայմաններին համապատասխան յատկեցնելու համար 1913 թ. Սեպտեմբերի 7-ին Ռուսիայի Կոստանցա քաղաքում գումարուեց կուսակցութեան 7-րդ համագումարը, որին մասնակցում էին 59 պատգամաւորներ՝ հետեւեալ համամասնութեամբ՝ Թուրքիայի 64 մասնաճիւղերից ժողովին ներկայ էին 17, ԱՄՆ-ի 30-ից՝ 30, Ռուսիայի 3-ից՝ 5, Պուլղարիայի 4-ից՝ 4, Կովկասի 4-ից՝ 1 եւ Եգիպտոսից ու Իրանից՝ մէկական պատգամաւոր: Այսինքն՝ ժողովն ըստ էութեան կուսակցութեան ամբողջական պատկերը չէր ներկայացնում, քանի որ այնտեղ Երկրից 64-ի փոխարէն ներկայ էին ընդամէնը 17 պատգամաւորներ, որոնց սթափեցնող ձայնն, ըստ էութեան, անլսելի մնաց պատգամաւորականում:

Այլ կարեւոր որոշումների (անցնել անլեզու գործունեութեան, հաշուի առնելով հատուցող ճգնաժամային իրավիճակը՝ առաջնահերթութիւն տալ ինքնապաշտպանութեանը եւ այլն) հետ միասին կուսակցութեան համագումարն ընդունել էր նաեւ մի գաղտնի որոշում՝ իթթիհադի պարագլուխներ թալեաթիւն, էնվերին եւ մի շարք այլ ղեկավարների ֆիզիքայէս ոչնչացնելու մասին: Որոշում, որն անընդունելի էր, յատկապէս կուսակցութեան Կ. Պոլսի հնչակեանների խմբի կողմից: Դրան դէմ էին Մուրատը, Վանի հնչակեանները, մասնաւորապէս Արտաշէս Սոլաքեանը եւ ուրիշ շատ գործիչներ: Սակայն 7-րդ պատգամաւորականում կուսակցութեան կենտրոնական վարչութեան անդամներ ընտրուած Սապահ-Գիւլեանի, Վարագդատի եւ Փարամագի ղեկավարութեամբ ընդունուած այդ կամայական որոշումը դրուեց կատարման գործընթացի մէջ:

Սապահ-Գիւլեանը Եգիպտոսում վարձում էր ահաբեկիչների եւ ուղարկում Կ. Պոլիս: Սակայն այս ձեռնարկն ի սկզբանէ դատապարտ-

ուած էր ճախողման, քանի որ Եգիպտոսի մասնաճիւղից Կոստանցայի ժողովի պատգամաւոր ընտրուած Արթուր Եսայեանը (իսկական անունը՝ Արշաւիր Սահակեան) այդ մասին մատնել էր թուրքական համապատասխան ծառայութիւններին: 1913 թ. աշնանը հնչակեանները գաղտնի յարաբերութիւններ մէջ մտան հակաթթիհադական դիրքերի վրայ կանգնած ալբանացիների հետ, որոնց ղեկավարում էր բժիշկ Իբրահիմ Թեմոն: Նրանց յարաբերութիւնները հանգեցրին նրան, որ երկու կողմերը համաձայնեցին միասնաբար պայքարել իթթիհադականների դէմ: Սակայն Եսայեանի մատնութեան հետեւանքով թալեաթի եւ թաղրեալ ահաբեկիչները Կ. Պոլսում կալանաւորուեցին, որից յետոյ սկսուեցին հնչակեանների գանգուածային ձերբակալութիւնները:

Նոյն օրը՝ 1914 թ. Յուլիսի 16-ին Կ. Պոլսում ձերբակալուած են մահափորձի գործողութեան ղեկավար Փարամագը, Մուրատը, Արծրունին, դոկտոր Պեննեն, Հմ. Արամեանցը, Հ ճանկիւլեանը եւ ուրիշներ՝ շուրջ 120 մարդ: Թալեաթի հրամանով, հարցաքննուելուց յետոյ, ազատ արձակուեցին Մուրատն ու դոկտոր պելալը, ճանկիւլեանն ու Արամեանցը եւ էլի մի քանի հոգի: Ընդհանուր առմամբ, ձերբակալուածների մեծ մասը կաշառքի, ազդեցիկ միջնորդութիւնների եւ այլ միջոցների շնորհիւ ազատ արձակուեց, իսկ ոմանք էլ անմեղ ճանաչուեցին: 28 հոգու գործերի հետաքննութիւնը յանձնուեց ռազմական դատարան: Դատավարութիւնն սկսուեց 1915 թ. Ապրիլի 28-ին: Ձերբակալուածները մեղադրուած էին Հայաստանի ինքնավարութիւնն պահանջելու եւ թալեաթի դէմ մահափորձի կազմակերպման համար:

Հնչակեանների դատավարութիւնն աւարտուեց 1915 թ. Մայիսի 14-ին: Թուրքիայի ռազմական դատարանի վճռով 22 հոգի դատապարտուած են մահուան, որոնցից երկուսի նկատմամբ վճիռն արձակուեց հեռակայ կարգով, քանի որ նրանք՝ Սապահ-Գիւլեանն ու Վարագդատը գտնուած էին արտասահմանում:

Հեռակայ մահուան դատավճիռ էր կայացուել նաեւ Պողոս Նուպար փաշայի նկատմամբ, քանի որ նա էր պայքարում Անկախ Հայաստանի ստեղծման համար:

Մահապատիժն ի կատար ածուեց 1915 թ. Յունիսի 15-ին Կ. Պոլսի Սուլթան Պայագիդի հրապարակուած հնչակեան 20 գործիչների նկատմամբ: Կախարան բարձ-

րացուեցին Փարամագը, Յակոբ Գազաբեանը, Պետրոս Թորոսեանը (դոկտոր Պեննէ), Ռուբէն Կարապետեանը (Վահան Պոյաճեան), Մինաս Քէշիշեանը, Սմբատ Գըլըճեանը, Աբրահամ Մուրադեանը, Արամ Աչըզպաշեանը, Գուրգէն Պողոսեանը, Հրանտ Եկաւեանը, Պողոս Պողոսեանը, Յակոբ Պամաճեանը, Վահան Թովմասեանը, Երեմիա Մանանեանը, Մկրտիչ Երիցեանը, Գեղամ Վանիկեանը, Երուանդ Թօփուզեանը, Յովհաննէս Եղիազարեանը, Գառնիկ Պոյաճեանը, Արմենակ Համբարձումեանը:

Ներկաների վկայութեամբ, դատապարտուածների մեծ մասը համարձակ ու անվեհեր էին դիմաւորել մահը: Պեննեն բղաւել է. «Մեզ, քսանս կը կախէք, բայց քսան հազարներ պիտի հետեւին մեզի», Փարամագն էլ յայտարարել՝ «Դուք մեր մարմինը կրնաք սպանել, բայց մեր գաղափարը՝ ոչ»:

Անկասկած, կատարուածը եղեռնագործութիւն էր, ցեղասպանութեան ծիրում տեղաւորուած, եւ ոչ մի արդարացում չունի: Իսկ այսօր՝ պատմական հեռուից հարկաւոր է խիստ զգուշ լինել, տէր կանգնել մեր անմեղ գոհների պահանջատիրութեանը եւ թոյլ չտալ, որ յանկարծ այն որեւէ կերպ ձեւախեղուի: Դրա համար հարկաւոր է նկատի ունենալ.

Հնչակեան կուսակցութեան ցանկացած ձեռնարկ եւ յատկապէս 20-ի գործով բոլորի պայքարը չի կարելի թոյլ տալ, որ ներկայացուեն որպէս սոցիալական, առաւել եւս՝ դասակարգային պայքարի դրսեւորում, որպիսի միտում երբեմն նկատուած է մերօրեայ Թուրքիայում: Հարկաւոր է մէկընդմիջտ գիտակցել, որ մեզ՝ հայերիս համար, առաջնայինը ազգային խնդիրն էր, հայի ապրելու, քաղաքակիրթ վիճակում ապրելու իրաւունքը, իսկ մնացած հարցերը երկրորդական էին ազգայինին եւ, ընդամէնը, դրան հասնելու միջոցների ընտրութեան հարցն էր տարբեր:

Հարկաւոր է մէկընդմիջտ ըմբռնել ու բոլորին պարզաբանել, որ «20-ի գործն» ընդամէնը Հայոց ցեղասպանութեան օրէնսդրական, դատավարական ֆարս գործընթացի ձեւով դրսեւորումներից մէկն էր: Իւրաքանչիւր ոք, ով կանդաղադառնայ այս խնդիրներին, պէտք է այս «Գործը» դիտարկի ցեղասպանութեան ծիրում ու որպէս նրա անբախտելի մի մասը: Հետեւապէս, որպէս Մեծ եղեռնի մի դրուագ, այն շարունակաբար պիտի լուսա-

Շարք էջ 19

Վշտեւեցէ՛ք
Pasadena Lunette Optical

Մեկ Տեսողութիւն Երջանակ եւ ապակի՝ \$40.00

2 Տեսողութիւն Երջանակ եւ ապակի՝ \$60.00

Առանց գիծի հետու եւ մօտիկ Երջանակ եւ ապակի՝ \$100.00

Ձեր բոլոր ակնոցի կարիքներու կեդրոնը

CALL (626) 791-8844

Washington Medical Blvd. 2595 E. Washington Blvd. (at Altadena) Suite # 105 A Pasadena, CA 91107

Store Hours: Monday 9am - 12pm Thursday 2pm - 5pm

(818) 757-1211

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ 110-ԱՄԵԱԿԻ ԼԱՐՔԷՆ ՆԵՐՍ

Գ. ՄՈՒՆՅԱՆ

Ընթացիկ տարեշրջանի Լարք Երաժշտական Հիմնարկի գլխավոր հանդիսութիւններէն էր աշխարհահռչակ երգահան Արամ Խաչատուրեանի ծննդեան 110-ամեակին նուիրուած երաժշտական համերգը, որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ Յունիսի 7ին, 2013, Լարք Երաժշտանոցի «Կոմիտաս» սրահին մէջ:

Լարք Երաժշտանոցի ուսանողներու նախաձեռնած սոյն ձեռնարկի հանդիսավարն էր փոխ տնօրէնուհի հանրաժանութ մշակոյթի գործիչ Թագուհի Արզումանեան:

Լեփ լեցուն սրահի ճակատին տիրապետող դէմքն էր յոբելեար Արամ Խաչատուրեանի մեծադիր դիմանկարը:

Ներկաներուն ողջոյնի խօսքով հանդէս եկաւ Թագուհի Արզումանեան: Ան Կոմիտասի եւ Սպենդիարեանի սկսած գործը շարունակող Արամ Խաչատուրեանի մասին արտայայտուելով շեշտեց. «Կոմպոզիտորը գտաւ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի զեղարուեստական անհնարելի միասնութիւնը եւ համաշխարհային գանձարանը հարստացուց մեծ արժէք ունեցող գործերով: Եւ իզուր չէ որ Նիւ Եորքում, Չուֆալի նուագահանդէսն ունկնդրելուց յետոյ գրախօսողը գրել է «Եթէ լոյսը, մաքուր լոյսը, իր ամբողջ փայլով հնարաւոր լինէր հայիլ, դարձնել հնչիւն, ահա այդ է արել Ա. Խաչատուրեանը իր գլուխ գործոցում»:

Թ. Արզումանեանն իր ելոյթը եզրափակեց ըսելով «Ա. Խաչատուրեանը հայ մշակոյթի կրողն է ու ներկայացուցիչը, մի հանձարեղ կոմպոզիտոր, որի անունը անմար կը մնայ հայ եւ համաշխարհային երաժշտութեան պատմութեան էջերում»:

Լարք Երաժշտանոցի Հոգաբարձուներու Խորհուրդի ատենապետ Անտի Թորոսեանի բարի գալուստի ելոյթէն ետք՝ գործադրուեցաւ միմիայն Արամ Խաչատուրեանի ստեղծագործութիւններէն բաղկացած զեղարուեստական պէսպիսուն յայտագիր մը:

Առաջին հերթին չորս ուսանողներ (Ա. Տիշկիրիքեան, Ի. Պաղտասարեան, Հ. Սարոյեան եւ Ա. Շահնազարի) երկու դաշնամուրներու վրայ մեծ վարպետութեամբ «Գայեանէ» պալէլին Սուրբուր Պարը» նուագելով արժանացան որոտընդոտ ծափերու:

Արամ Խաչատուրեանի կենսագրութիւնը կարգաց ուսանող Անն Շանազարի: Արդարեւ, ճիշդ օր

մը առաջ Յունիս 6, 1903 կը գուգադիպէր մեծ Երգահանի ծննդեան 110-րդ տարեդարձը: Բազմաթիւ հայ կոմպոզիտորներ իրենց վրայ զգալի ազդեցութիւն ունեցած են Ա. Խաչատուրեանի երաժշտական ոճը: Անոնցմէ են. Ալեքսանդր Յարութիւնեան, Աննօ Բաբաջանեան, Էտկար Յովհաննիսեան եւ Տիգրան Մանսուրեան:

Մեղրի Պապիկեան ամփոփ կերպով մեկնաբանելով Ա. Խաչատուրեանի արուեստը ըսաւ որ ան մեծ հռչակ կը վայելէ բովանդակ աշխարհի մէջ իր հարուստ ստեղծագործութիւններով, որոնց մէջ ընդգրկուած են պալէներ, համանուագներ, «գոնչերթ»ներ եւ շարժապատկերի երաժշտութիւններ:

Հանձարեղ կոմպոզիտորի ստեղծագործութիւններու դաշնամուրային նուագով հանդէս եկան Լարք Երաժշտանոցի տարբեր դասարաններու շնորհալի աշակերտները եւ աշակերտութիւնները:

Օրուան մեծագոյն յայտնութիւնն էր Լարք Երաժշտանոցի այս տարեշրջանի փայլուն շրջանաւարտ Ալէն Տիշկիրիքեանը: Արդարեւ, այս խոստմնալի եւ շնորհալի դաշնակահարը՝ ներկայ հասարակութեան ծանօթացուց Թագուհի Արզումանեանը եւ զինք ներկայացուց որպէս Լարքի պարծանքը: Այնուհետեւ Ալէնն անցաւ դաշնամուրին առջեւ եւ իր կախարհական մատներով, մեծ վարպետութեամբ ու ինքնուրոյն մեկնաբանութեամբ նուագեց Ա. Խաչատուրեանի piano in D-flat minor, 1st movement, դժուարին գործը, արժանանալով ներկայ երաժշտասէր հասարակութեան երկարատեւ բուռն ծափահարութեանց: Գնահատանքի կարեւոր բաժին մը կ'իջնայ անշուշտ իր վաստակաշատ ուսուցչուհիին Սուզաննա Ալասունցին, որուն տարիներու հետեւողական եւ ուշադիր աշխատանքի արգասիքն էր այս արդիւնաւէտ յաջողութիւնը:

Եզրափակիչ ելոյթներով հանդէս եկան Թագուհի Արզումանեանն ու Լարքի հիմնադիր-տնօրէն Վաչէ Պարսումեանը, որոնք շնորհաւորելով հանդէսի օրուան յայտագրի մասնակիցները, ըստ արժանտոյն գնահատեցին հաստատութեան որակեալ ու նուիրեալ ուսուցչական կազմն ու հոգաբարձական մարմինը, որոնք իրենց կարելին ի գործ կը դնեն վառ պահելու այս հիմնարկի հայատրոփ սիրտն ու հայ մշակոյթի ջահը բարձր պահելու առաքելութիւնը:

Բարի երթ Լարք Երաժշտանոցին եւ նորանոր յաջողութիւններ այս ազգանուէր հաստատութեան:

ՍԱՐԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԱՄԵՐԳԸ

Ձախէն աջ՝ պարուսոյց Աստղիկ Սիմանեան, Արտաշէս Սիմանեան եւ Ժաննա Սիմանեան

ՀՐԱՋԵԱՅ ՄԻՏԻԹԱՐԵԱՆ

2013ի Մայիսի 31ին հրաւիրուած էի մասնակցելու Սահակ Մեսրոպ Հայ քրիստոնեայ դպրոցի զարնանային համերգին, որը տեղի ունեցաւ Փասադինա քաղաքի «Նազերին» եկեղեցու սրահում: Դահլիճը լեփ-լեցուն էր հանդիսականներով, որոնք անհամբեր սպասում էին համերգի բացմանը: Վերջապէս երեւացին երեք զեղատեսիլ աղջնակներ եւ յայտարարեցին առաջին եւ երկրորդ դասարանցիների ելոյթի մասին: Աշակերտները, հետեւելով իրենց ուսուցչին՝ բեմ բարձրացան: Նրանց զեղավարում էր մեծ ճանաչուած ունեցող երաժիշտ-կատարող Արտաշէս Սիմանեանը:

Դաշնամուրի մօտ էր ժաննա Սիմանեանը, որը մեծ հմտութեամբ

նուագակցում էր աշակերտներին: Ա. Սիմանեանն իր կնոջ՝ Ժաննայի, հետ միասին արդէն տասը տարի է, որ զեղավարում են դպրոցի երաժշտական բաժինը: Նրանք շատ բարձր մակարդակով են կատարում այս ազգանուէր աշխատանքը եւ վայելում են հայ համայնքի մեծ սէրն ու համակրանքը:

«Երազ», «Բարձրիկ Հայաստան» եւ «Գարուն» երգերը հնչեցին առաջին եւ երկրորդ դասարանցիների մանկական շուրթերից: Բարձր էր հանդիսատեսի ոգեւորութիւնը: Մարդիկ հանգիստ չէին կարողանում նստել իրենց աթոռներին, տեղից վեր էին կենում, ձեռքերով թափահարում էին, իրենց հիացմունքն էին արտայայտում

Շաք.ը էջ 19

Հ.Բ.Ը.Ս. ԳՐԻԳՈՐ ՍԱԹԱՄԵԱՆ ԹԱՏԵՐԱՆՈՒԲԱՐԸ

Կը ներկայացնէ

ՉԱՐԼԻՒՆ ՄՕՐԱԲՈՅՐԸ

CHARLEY'S AUNT

Կատակերգութիւն 3 արարով

Հեղինակ՝ Պրեմուրն Թոմքս Բննադրիչ՝ Գրիգոր Մարամեան

ԿԱԼԱ - ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 23, 2013 - Ժամը 5:00-ին, \$50

ՅՈՒՆԻՍ 22-էն - ՅՈՒՆԻՍ 14, 2013 / \$25

Շաբաթ Օրերը Ժամը 8:00-ին Կիրակի Օրերը Ժամը 6:00-ին

Յունիս 22, 29 / Յուլիս 6, 13 Յունիս 30 / Յուլիս 7, 14

Հ.Բ.Ը.Մ. Վաչէ եւ Թամար Մանուկեան Կեդրոն
2495 E. Mountain Street, Pasadena

Դերակազմակերպիչ

Արի Լիպարիտեան, Գրիգոր Սիմոնեան, Ռոբէն Հարմամայեան, Արամ Մորադյան, Արփի Սամուկեան, Թային Գալամբարեան, Հրայ Աճեմեան, Գեորգ Բեռլիբեան, Մարօ Աճեմեան, Ալիսն Գլիշեան

Տոմսերը կարելի է ապահովել
• Հ.Բ.Ը.Մ. Գրասենեակ 626-794-7942
• Ապրիլ Գրատուն 818-243-4112 • Պերօ Գրատուն 818-244-3830
WWW.ITSMYSEAT.COM/SATAMIAN

ՈՂՋՈՅՆ ԶԱՅՐԵՐԻՆ

ՊՕՂՈՍ ԱՐՄԵՆԱԿ ԼԱԳԻՍԵԱՆ

Միջօրէ, արեւը մի ակնթարթ թող կանգնի երկնակամարի բարձունքին, հեղեղային լոյսի գուարթով թեւեւ ժպտալ, իր ատրուշանից յառնած կրակ ճառագայթները որպէս հրավառութիւն խուրձ-խուրձ ցած նետի՝ ողջունելու մոտորակի հայրերին: Արեւ, արմէնները քու վառուող կրակին, լոյսին պաշտամունք նուիրեցին, որ իրենց լեռների աշխարհին յաւերժութիւն պարգեւէիր, իրենց արտերի ցորեանին լոյս շաղէիր, իրենց այգիներին պտղաբերութեան ծիածան փռէիր, իրենց հողերին կեանքի հեքեաթ հիւսէիր: Միհր կոչեցին քեզ, իրենց մեհաններում բերեցին քեզ, որոնց ճակատներին յաւերժութեան խորհրդանիշ կարմիր բոցոտ նուրբ, արեւից հրդեհուած խաղողի ողկոյզներ քանդակեցին, նրանց շուրջը քու կրակով բոցավառուող նուննիներ տնկեցին: Քու ճառագայթների փունջերից կրակ վառեցին իրենց ատրուշաններում, Արմա-Արմէն՝ արեւ աստուծոյ որդիներ, կոչեցին իրենց: Եթէ մայրերի օրուան ձօնուած տօնախմբութեանը նրանց լանջերը տիեզերքից քաղած աստղերի փունջերով քօղեցին, թնդանօթների որոտների համագարկերով ողջունեն հայրերին, սրտերի գուարթ լոյսով տօնախմբեն նրանց փառաբանման օրը: Ամերիկան ցնծում է այսօր, թող ցնծալ աշխարհն այսօր, կայծոտ ժպիտների համբոյրներ հայրերի խոհուն ճակատներին, երախտագիտութեան տեղատարափ անձրեւ, երջանիկ օրերի մաղթանքի աղօթք նրանց սրտերին:

Տարին էր 1909, Ամերիկուհի՝ Սոնորա Սմարթ Տոթը քաղաքի տաճարում ունկնդրել է մայրերի օրուայ տօնակատարութեան ողջոյնի քարոզը: Թախծոտ աղօթել էր, որ յաւերժութեան ճանապարհով քայլող մայրիկի հոգուն Արարիչը լոյս շողար: Մայրիկի կորստեան ցաւի մշուշն էր պատել հողին, մայրական զգուշանք էր ծորել սրտին, մայրական տիեզերական սիրոյ շողեր չեն իջել դէմքին, չէր հպել մօր լանջին, որ նրա սրտի տրոփիւնի զարկերը մայրութեան սիրոյ լոյսով յորդէր հողին: Եւ մայրը, իրեն կեանքի արեւի լոյս պարգեւելու պահին . . . լոյսն էր հանգել: Տաճարում հնչած աղօթքների մրմունջները, մայրերին ձօնուած անասնական սիրոյ ողջոյնները՝ պլպլացող մոմերի լոյսին յենած, գնում զգուշելու յաւերժութեան ճամբաներով քայլող մայրերին: Սոնորան ընկողմանել էր մայրական վշտի անուրջների յորձանուտ, խորհրդածել՝ ինչու՞ նաեւ հայրերին երջանիկ մաղթանքների, խոնջանքի երախտիքի, նրանց արարման պաթոսին խրախճանքի հանդէսների տօնախմբութիւն չլինէր, նրանց աւիւնով ուռճացած զաւակները իրենց հողիներէ քաղած սիրոյ երախտիքի փունջեր չմատուցէին:

Սոնորան եւ իր հինգ քոյր ու եղբայրները, Վիլեամ ձէքսոն Սմարթ հայրիկի խնամքին էին մնացել: Կեանքի վայելքները գոհաբերած՝ բարեպաշտ, Քրիստոնէական սիրով յորդած հայրը, աւելի քան երկու տասնամեակներ խնամել էր իր վեց զաւակներին, մայրական սիրոյ հուր կաթիլ նրանց սրտերին:

1910 թուականի Յունիսի 19-

ին՝ հայրիկի ծննդեան օրը, Սոնորան, Վաշինգտոն նահանգի Սպակէյն քաղաքում, տօնախմբութիւն էր կազմակերպել՝ իր եւ բոլոր հայրերի մեծարման համար: Աստուածային երախտագիտութեամբ յորդած աղջիկ, քու անունն էլ փառաբանում է հայրերի մեծարման օրուայ հետ: Եւ դու, հայրական քնքուշ սիրոյ կրակի ջահը ձեռքիդ քայլում ես ծաղիկների ու աստղերի լոյսով վարար քու յաւերժութեան ճանապարհին, հայրերի հողիները քեզ զրկած տանում իրենց տիեզերական ճախրանքի հետ:

Եւ ամէն տարի, Արարիչի հանգստեան այդ Կիրակի օրը, երկրում սկսել էին հայրերի մեծարանքի ոչ պաշտօնական տօնախմբութիւններ, նրանց պատուին սիրոյ հրավառութիւններ կատարել, նրանց արի սրտերը ցնծութեան լոյսով հեղեղել: 1924 թուական, երկրի նախագահ՝ Կալվին Կուլիջը, ամէն տարուայ Յունիս ամսուայ երրորդ Կիրակի օրը հռչակել է՝ «Հայրերի Օր»: Օրուայ ծաղիկը ընտրել է՝ Աստղիկ դիցուհու արիւնից շառագունած ծաղիկների գեղուհի՝ վարդը, որի վրայ յենած սոխակները տիեզերքի ողջոյնն են հնչում աշխարհին: Կարմիր վարդերը՝ կեանքի հեքեաթի վայելքով հրճուող հայրերին, սպիտակները նրանց շիրիմներին՝ որպէս լուսնեակից քաղած ձիւնալոյս պսակ:

Տիեզերքի Արարիչին՝ «Հայր Մեր» ենք կանչում: «Հայր Մեր» տէրունական աղօթքը մրմնջում ենք վերացած ու լուռ երկիրդածութեամբ: Խաղաղութեան անդորր է իջնում մեր հողիներին, չարից փրկուելու աղերսանք, մեր անուշ մանչերին հանապազօրեայ հաց պարգեւելու յոյսի ընձանք, հայրենի երկրին խաղաղութիւն: Հայրը հացի արարողն է, մեր ունչպար հայրերն են ցորեանի հատիկները թեւատարած շող տուել արտերի հողին, հորովելներ կանչելով եզներին եղբայր դարձրել, արօրների արեւաշող խոփերով հողի կուրծքը պատուելով ծածկել այն, որոնց մահով արտերն են կանաչ հագել, արտերն են ոսկեփայլ ծփացել, արեւահուր հասկերը գեփիւնին յենած պար բռնել, ամբարները յորդել հացով: Հայոց հեթանոս աստուածների տիեզերական ոգու խորհուրդի կրակը հոգում՝ բանաստեղծ վարուժանը, հացի արարման աղօթքն է երկնել:

Հայաստան երկիրը՝ Հայրենիք ենք կոչել, մեր նախնիների արեամբ, քրտինքով, խոնջինքով, քաջերին վայել մարտիկների արիւնով ողողուած հողը՝ հայրենի հող անուանել, որը Արշակների սրտերին պայքարի, կուռի շանթեր է փոթորկել: Հայրենի հողում, հայրերը շէներ, ոստաններ են արարել յետնորդների համար, այդ նրանք են դիւցածնօրէն կուռել նրանց պաշտպանութեան համար: Երբ հայրենիք ենք կանչում, սարսուռն են հողիները մեր, հայրենիք մրմնջալով՝ ժպտում են մեր սրտերը, կորցրած երկրի կարօտի յուշերից փլուում են մեր հողիները, նրա խռովքից մեր ակներից արցունքի մարգարտաշար հատիկներն են համբուրում մեր այտերը: Հայրենիքի համար իրենց զարնանային կեանքի երազներն են գոհել բազում-բազում զաւակներ, իրենց արի ցեղի արեամբ սրբացրել հողն հայրենի:

Հայրերի արարած օճախները

հայրական տուն ենք կոչել, ուր գնացինք նրա կարօտի մրմունջները տարինք մեզ հետ: Իմ, ձեր ծննդավայրերի հայրենի տնե՛րը, մեր հողիները տաճարներն են: Ամէն օր այցի եմ գնում նրան, նրա պատշգամբում հայրենի հողի կուռից վերադարձած հայրիկիս եմ գրկել, մայրիկիս ջերմ համբոյրն է ճակատիս: Խոռովում է հողիս, կարօտի սարսուռի անուրջների հետ հայրենի լեռների անուշ հովիկներին բազմած, գնում ընկողմանում նրանց գիրկը: Հայրը ինքը տունն է, իր վսեմ ճակատի վրայ է պահում այն, որ չփլի, շարունակի ապաստան լինել զաւակներին:

Մահակ Բագրատունի իմաստուն մեծ իշխան, իր արիական ազգի պատմութիւնը երկնելու համար աղերսել էր Մաշտոցի աշակերտ Խորենացուն, իր տոհմին ու ցեղին յաւերժացնելու համար Մատեան երկնէր: Եւ Խորենացի իմաստուն այրը իր ցեղի արարուժներին որոնելու ելաւ, Արմէն-հայրի մտքի թռիչքներով աւանդուած պատմմաներից ճշմարտը ու իրականը պեղեց, իր ազգի բազինին՝ «Հայոց Պատմութիւն» մատենանը ձօնեց, որից բռնկած ջահերը արիական հուր են կաթում մեր հողիներին: Հայոց Վասակ Նահապետի Գողթն աշխարհի բանաստեղծների տաղերը ճառագեց մեր սրտերին, հուրհերով ու արեգակունք-ակներով վահագնի ծնունդի հրաշապատումը աւետեց, նախնեաց մեծ գործերի հպարտանքը ու նրա վսեմութեան պատգամը փայլատակեց մեր սրտերին: Եւ նրան «Պատմահայր» կոչեցինք:

Սպիտակ թղթին հակած, մտքիս ղօղանջում է թոռնիկներիս կանչերի արձագանգը, երբ նրանք բախում խաղալիս ինչպէ՞ս էին «Մեծ Հայրիկ» կանչում եւ գիտէ՞ք այն ինչքան անուշ էր հնչում:

Նրանց խաղընկերները զարմացած նայում էին թէ, ինչու՞ էին պապիկին «Մեծ Հայրիկ» կանչում: Եւ «հայրիկներ» սիրոյ ջերմութեամբ լեցուն այդ մանչերն էլ, ինձ հանդիպելու ատեն գուարթ ձայնով «Մեծ Հայրիկ» կանչում:

Տիեզերական բարութեան ջահը ձեռքին երկիր մոլորակ ժամանած բարի հսկան՝ Սարոյեանը, ասել էր՝ «Բոլոր հայերը բանաստեղծ են»: Ճշմարտ էր այդ իմաստունը, իսկապէս հայոց դպրութեան, արուեստների, բանաստեղծների հովանաւոր՝ Տիր աստուածը, ինչքա՞նք քերթողներ, գուսաններ էր պարգեւել Արմէն-Հայ արիական ցեղին: Գուսաններ՝ Սայեաթ, Ջիւաւնի, Շերամ, Հաւասի, Աշոտ, Շահեն, Դոստի իրենց երգերով փառաբանել են հայրերին, պատգամել՝ զաւակներին հովանի լինելու համար երկնից քաղած սպիտակ ամպերով քօղել նրանց: Յեղին սրտի ջահը ձեռքին՝ վահագն Յարդազողի ձանապարհի հայոց հեթանոս աստուածների տաճարից հայրենի երկիր եկած վարուժանը, աղաչել էր հայրիկին՝ իր ձիւնոտ վարսերի խորհուրդով, մտքի անդաստանից յորդած աղօթքով օրհնէր իրեն:

Հայր իմ, օրհնէ, ժամը հասաւ, պիտ երթամ, Նոր կեանք մ'իմծի կը սպասէ: Պատանութիւնն ես թողեցի, նոր արիւն երակիս մէջ կը վազէ: Իմ արիւնս է գոյացած բուրսիմէդ, Յոգնութեան ծիւցն եմ տխուր: Հոգիդ, կաղնի, երբ կուրծիդ կու տար մրրիկիմ՝ Ես շուքիմ տակ, հանգիստ, լուռ: Հայր իմ, օրհնէ, դողող ձեռքերդ գլխուս դիր,

Շարք էջ 17

ARMENIAN COMMUNITY COALITION
PROUDLY PRESENTS
THE 6TH ANNUAL ARMENIAN IDENTITY FESTIVAL
SUNDAY JULY 21, 2013
12:00PM-7:00PM VICTORY PARK
2575 PALOMA ST PASADENA, CA 91107

CELEBRATING THE 300TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF THE ARMENIAN MUSICIAN/POET SAYAT NOVA

FEATURING RARE COLLECTION OF HISTORIC ARMENIAN INSTRUMENTS

FOOD LIVE MUSIC BOOTHS RAFFLE GIVE-AWAYS
RACE CAR SHOW PETTING ZOO MOON JUMPERS ART

FOR MORE INFO CONTACT:
ARMENIAN COMMUNITY COALITION OF PASADENA
(626) 399 1799 PACCOALITION@GMAIL.COM WWW.ACC-US.ORG

FREE ADMISSION + FREE PARKING

ՔՍԱՆՆԵՐԷՆ ՎԱՅԱՆ ՊՈՅԱԾԵԱՆ

Շարունակուած էջ 7-էն

Ռ. Կարապետեան
Աղեքսանդրիա

Գահիրէի Հնչ. մասնաճիւղին, Սիրելի ընկերներ,
Յաւաբար սրտի յայտնում եմ, որ յառաջիկայ Ուրբաթ (Օգոստոս 7) օրը մեկնելու եմ Եգիպտոսն փարիզ: Չգիտեմ մի անգամ Գահիրէի հանդիպելիս անհրաժեշտ է թէ ոչ, այդ մասին, ի հարկէ, կ'իմացնէք: Յամենայն դէպս ես հոգով միշտ ձեզ հետ եմ: Պարտականութիւնը ինձ կոչում է աւելի մի դժուարին գործի, որով ստիպուած եմ անակնկալ կերպով հեռանալ:

Այժմ յեղափոխութիւնը աւելի լուրջ քայլեր պէտք է առնէ, մանաւանդ գտնուած ենք սահմանադրութիւն անուանուած մի թակարդի առաջը: Ներկայ սահմանադրութիւնը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ ազգերի ինքնուրոյն գաղափարը մեռցնելու եւ ազատագրական շարժումները ի սպառ խեղդելու, եթէ ճնշուող ազգերը մի տեսակ կամէն-ութեամբ համակերպուին իրերի ներկայ դրութեան հետ, դա նշանակում է դատապարտել մեռելութեան՝ քսան տարուայ այդքան գործը եւ նրանից շահած միջազգային առանձնաշնորհումները:

Ո՞վ կը համաձայնուի կամուրջին սպանդանոց գնալու, ոչ ոք: Ճնշուող ազգերը այժմ աւելի քան երբեք շրջահայեաց պիտի լինեն ու սպասողական դիրք բռնեն ու ամփոփեն իրանց ուժերը ապագային ուժեղ հոսանքով դիմադրելու. - ահա ճնշուող ազգերի բռնելիք ուղղութիւնն ու քաղաքականութիւնը:

Ընկերական սիրալիր բարեւներով
Եգիպտոսի Առժամեայ Գործիչ՝

1908, Օգոստոս 3
Ռ. Կարապետեան

Յ.Գ.) իմ փալթոս ընկեր Երուսաղէի մօտն է, ինդրեմ մէկին հետ ուղարկէք, եթէ գալող լինի: Վերակազմեալ ընկերներին շատերը գալիս են, նրանց հետ ուղարկեցէք: Միհրանի մասին նաեւ յայտնեցէք նրանց:

Օսմանեան «Սահմանադրութիւն անուանուած թակարդին» ակնարկելով, Սահմանադրութեան յայտարարութեանն ամիս մը ետք, «Ո՞վ կը համաձայնի կամուրջին սպանդանոց երթալ» ու հարցը կուտայ Ռ. Կարապետեան ու անմեղունակ պարզութեամբ կը պատասխանէ. «Ո՛չ ոք»:

Երանի այդպէս ըլլար:

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1) «Հայրենիք», 1928- Ապրիլ, թիւ 6, (66): Ռ. Խանազատ, «Հայ Յեղափոխականի Յուշերից»:

2) Արսէն Կիտուր, «Պատմութիւն Ա. Գ. Հնչակեան Կուսակցութեան», Բ. հտ., Պէյրուս, 1963, էջ 258:

3) Նոյն, էջ 298:

4) Ա. Կիտուր, ..., Ա. հտ., էջ 287:

5) Ա. Կիտուր, ..., Ա. հտ., էջ 258:

6) «Հայրենիք», 1929, Մայիս 7 (79), Ռ. Խանազատ, «Հայ Յեղափոխականի Յուշերից»:

7) Ա. Կիտուր, ... Բ. հտ., էջ

Մուսա՝ Մովսէս Նահապետեան: Հնչակեան վաղեմի յեղափոխական: Ծնած է Սեբաստիա: Կ'աւարտէ Խարբերդի «Եփրատ» գոլէնը: Հագիւ երիտասարդ, որպէս «Աշխոյժ Բի վառ ուժ մը», (Առաքել Պատրիկ, «Պատմագիրք Յուշամատեան Սեբաստիոյ», Ա. հտ., Պէյրուս, 1974, էջ 646), ամբողջապէս կը ներգրաւուի յեղափոխական շարժման մէջ: Մատուցեալ մը գոհը երթալով կը ձերբակալուի եւ կ'ախտորուցի Ափրիկեան Թրիփոլի: Ախտորակց կ'ըլլայ Մեծ Մուրատի: 1906-ին, իր հմտութեան շնորհիւ, իմ Բ. Մեծ Մուրատ փախուստ կու տան ախտորուցիչ ճամբով կը հասնին Մարսէյ: Մուսա անմիջապէս կը վերադառնայ յեղափոխական կեանքին:

Օսմանեան Սահմանադրութեան ետ կը վերադառնայ Երկիր ու Միշակ Տանկաստանի Վարիչ Մարմնին կողմէ անմիջապէս կը նշանակուի Փոքր Հայրի շրջանի գործիչ, «Որ համեստ կարողութեան տէր, բայց ազնիւ գործիչ է» (Յ. Արծրունիի նամակը Կովկասի ընկերներուն: Կ. Պոլիս, 1908, Դեկտ. 22: Հայաստանի Ազգային Արխիւ: Կրկնօրինակը հնչ. արխիւ): 1909-ին կը մասնակցի Միշակ Զ. Համագումարին (Կ. Պոլիս): Կը վերադառնայ Պուլկարիա ու կը պաշտօնավարէ Պազարբըզի ազգային վարժարանին մէջ: Ապա կը գաղթէ Ամերիկա:

8) Ատենագրութիւն Միշակ Զ. Համագումարի: Հնչ. արխիւ:

9) Թէոդիկ, «Յուշարձան Ապրիլ-Քսանչորսի», Բ. տպ., Պէյրուս, 1985, էջ 50:

10) Ա. Վահագնի յուշերը: Հնչ. արխիւ:

11) «Տեղեկագրութիւն Ա. Գ. Հնչակեան Կուսակցութեան Թէոտոսիայի Մասնաճիւղի», 1913, Սեպտ. 21: Հնչ. արխիւ:

12) «Arsiv Belgeleriyle Ermeni Faaliyetleri 1914-1918», Genelkurmay ATASE ve Denetleme Baskanligi Yayinlari», Անգարա, 2006, էջ 190-201:

ՄՐԲԱԶԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Շարունակուած էջ 8-էն

վայրը: Ետիգուլէ, հին քաղաքի պարիսպներուն մօտն էին: Հապէշ Սեպուհը, Սիրանն ալ առած, սանահոր ձիակառքովը եկած էր: Կառքին մէջ չորս բրիչներ եւ բահեր կային, մեծ ծածկոցի մը տակ պահուած: Ճշգրիտ տեղը գիտցող Արշակն էր: Յուցադրուած օրերուն չորսն ալ գացած տեսած էին, բայց Արշակն է, որ փոխադրութեան ընթացքին զինուորները հետապնդած եւ թաղումին տեղը տեսած էր: Թաղման երկրորդ օրն էր այսօր: Էօրիւճիկ Գասպարը խուճբին այս պաշտօնը տուած պահուն գիտէր, որ եթէ փոքր քանի մի օր վերջ բանային, շատ աւելի դժուար պիտի ըլլար սողոց գործը:

- Անոնք մեր նահատակներն են, մեր խիղճը չի թոյլատրեր, որ մարմինները այդպէս նետուած ըլլան պատի մը տակ: Երկու-երեք օրէն թող լմննայ այս գործը:

Շատ ուշադիր կը գործածէին բրիչները: Դիակներուն վնաս տալէ կը խուսափէին: Նոյնպէս փորուած հողը դուրս նետելու պահուն, երբ բահերը կը մխրճէին կակուղ հողին, շատ զգոյշ էին:

Փորելու գործին Սիրանը չէր մասնակցած:

Բայց երբ Արշակին բրիչը հանդիպեցաւ դիակներէն մէկուն, այդ պահէն ետք ան ալ մասնակցեցաւ հողը ձեռքով դուրս հանելու աշխատանքին: Այսպէս՝ քով քով կամ վրայէ վրայ նետուած ութ դիակներ հանեցին այդ փոսէն: Մերկ էին բոլորն ալ: Թաղողները, ցուցադրութեան ատեն անոնց վրայ գտնուող սպիտակ երկար շապիկները անգամ առած էին: Երկուքին վզի պարաները հանգոյց դարձած էր, չէին կրցած հանել վիզերէն, այդպէս ձգած էին: Ձիակառք բեռցուցին դիակները: Լեզուները դուրս ինկած էին, սեւցած էին դէմքերը:

Հապէշ Սեպուհը երբ ճանչցաւ Խաչոն, չկրցաւ զսպել արցունքները: Արշակին հագի նոպան բռնած էր. յաճախ արիւն կը թքէր: Սերոբ ու Սիրան կառքին մէջ շարուած դիակները ծածկեցին մեծ ծածկոցով մը:

Հողը ետ լեցուցին փոսին մէջ, բրիչներն ու բահերը հաւաքեցին, խուճբը ճամբայ ելաւ: Արշակ ու Սիրան բաժնուեցան ձիակառքին քովէն:

Բազմութիւնը ուշադրաւ կրնար ըլլալ:

Սիլիվրիզարուի ճամբով հասան Պալքըլը հայկական գերեզմանատունը: Գիշերուան մութին՝ գերեզմանատունը սոսկալի էր բո-

լորին համար: Ձիերն ալ սոսկացած կը թուէին: Կը վրնջային, առջեւի ոտքերը գետին կը գարնէին, կը դժուարանային յառաջանալու: Ո՛չ ոք իր վախը խոստովանելու արիութիւնն ունէր: Հապէշ մէկ կողմէ կը շոյէր ձիերուն ցուկները, կը փորձէր հանդարտեցնել զանոնք, միւս կողմէ մէկ ձեռքն ալ անզգալբար կը պահէր Նականթին վրայ: Ատրճանակին գոլութիւնը յայտնի ապահովութիւն մը կը պատճառէր իրեն: Լուսին չկար՝ մութ գիշեր էր: Արշակ հագիւ իրեն լսելի ձայնով մը կը մըմոար. «Լուսին չկայ, մութ գիշեր է, մի խուճբ կ'երթայ արագ...»: Այդ մըմունջին մասնակցեցան միւսներն ալ, որոնք իրարու սեղմուած կ'երթային դէպի գերեզմանատան կեդրոնը: Մութին մէջ անտեսանելի էր ամէն բան: Երբ վստահ եղան, որ տեսնուելու վտանգ չկայ,

Սեպուհը վառեց լապտերը: Լապտերին լոյսին տակ գտան վանեցի բեռնակիրներուն փորած փոսը:

Ութ դիակները իջեցուցին փոսին մէջ: Ծածկոցը, փոխան պատանքի, ծածկեցին մերկ մարմիններուն վրայ: Շուտով փոսը լեցուցին հողով:

Սրբազան պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը վախն ալ փարատած էր:

Յաջորդ Երկուշաբթին տաղաւարի մեռելոց էր: Բազմութիւն կար գերեզմանը: Սպասարկողները կը դժուարանային ջուր տալ, կամ վայրի խոտերը մաքրել տալ ուղողներուն պահանջը գոհացնելու: Նոյնպէս քահանաներն ու դպիրները շիրիմէ շիրիմ կը վազէին օրհնագրութեան համար:

Յանկարծ իրարանցում մը եղաւ: Քահանաները մուտքի բաժինը հաւաքուիլ սկսան: Պատրիարք Սրբազանը եկած էր: Քահանաներէ ու դպիրներէ բաղկացեալ թափօր մը կազմուեցաւ:

Ժողովուրդին ալ մասնակցութեամբ թափօրը հասաւ գերեզմանատան ձիշղ կեդրոնը՝ ընդհանուր նահատակներու թաղամասը: Պատրիարքը իր աղօթքով ողորմութիւն կ'ուզէր, գթութիւն կ'ուզէր Տիրոջմէ:

Այդ բազմութեան մէջ, իրարմէ անջատ կեցող Սիրանը, Հապէշ Սեպուհը, Էօրիւճիկ Գասպարը, սանահայրը, Սերոբն ու Արշակը, բոլորն ալ իբրեւ թէ անծանօթներ իրարու, վստահ էին Տիրոջ գթութենէն: Պահ մը աչք աչքի եկան:

Ո՛չ ոք նշմարեց անոնց դէմքին յայտնի անյայտ ժպիտը:

ՈՂՁՈՅՆ ՐԱՅՐԵՐԻՆ

Շարունակուած էջ 16-էն

Թող մատնեւրէյ կաթի վար Ադօթիդ՝ եկած հոգուոյդ պայծառ խորքալէն:

Վերջին ժամն է, օրհնէ հայր: Հայ իմաստուն մի այր, իր մայրիկին աշխարհներ տարաւ՝ «Մայրիկի» շարժանկարով: Տեսնէ՛լ էք արդեօք, Հայ մի ուրիշ իմաստունի՝ «Հայրիկի» շարժանկարը: Պատասառի վրայ պարթեւահասակ խոշոր Մհեր-Ֆրոնզիկ «Հայրիկի»-ն է քայլում եւ հեռու բազմութեան մէջէն իր մանչն է վազում, «Հայրիկի» կանչելով գիրկն ընկում: Ինչքա՞ն անհամբեր սպասել ենք հայրական տան սեմին, վազել հայ-

րիկին ընդառաջ, խոնջած հայրը սիրոյ թովչանքի քրքիչով գրկել, սեղմել է մեզ իր լանջին: Չէ, մեր հայրերը մեր ցեղի ոգին են:

Մեր լեռները կոչեցինք՝ «Լեռներ Հայրենի»: Բարձր են լեռները մեր երկրի, սպիտակ թագեր են նրանց գագաթներին, ամպերի ճերմակ շապիկներ են հագել: Գիշերները աստղերն են այցի գալիս նրանց, լուսնեակն է իջնում իր սպիտակ համբոցը շողելու ճակատներին, արեւն իր երթը աւարտելուց առաջ կարմիր պատմուճան փուռն է նրանց երեսներին, երկնքում պայթած շանթերը կրակէ գօտի կապում մէջքերին, նրանց սրտերից կրակ է ժայթքում:

Ով Արմէն-Հայ մարդ, որ արեւի լոյսի ու կեանքի հէքեաթն ես ըմբոշխնում, իմացի՛ր, այն քեզ պարգեւել է հայրդ, խոնարհիւր նրա սպիտակ թագին, նրա կեանքի իմաստնութեանը եւ դու Քրիստոնեայ հայ, կատարիր պատուիրանը քու պաշտած Աստուծոյ՝ ՅԱՐԳԻՐ ՈՒ ՊԱՏՈՒԻՐ ԾՆՈՂՔԴ:

ՊԱՏՈՒԻ ԲՈՒ ՀԱՅՐԴ ՈՒ ՄԱՅՐԴ, ՈՐՊԵՍՉԻ ԲՈՒ ՕՐԵՐԴ ԵՐԿԱՅՆ ԸՂԼԱՆ ԱՅՆ ԵՐԿՐԻՆ ՎՐԱՅ ՈՐ ԲՈՒ ՏԵՐ ԱՍՏՈՒԱԾԴ ԿՈՒՏԱՅ ՔԵԶԻ՝ (Ելից 20-12)
Եւ ամենաթանկագին օրինակը, որ հայրը կարող է տալ իր գաւակներին, նրանց մայրերին շնորհուած իր սիրոյ գուրգուրանքն է:

ԳՐԱԻՈՒԱԾ ԹՈՒԱԿԱՆ
Կիրակի, 14 Յուլիս, 2013, «Մասիս» շաբաթաթերթի Տիկնաց Ծժանդակ Մարմնի նախագահը («Պրանչ»): Վայր՝ 1400 Coronet, Pasadena: Մուտքի սակ՝ \$50:

ՀՆՉԱԿԵԱՆ 20-ՆԵՐՈՒ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ 98-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ԳՐԱՇԱՓԱՌ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆԸ

Շարունակում է 1-ին

յիսուն հազարներ կանգնեցրին Նորհրդային Հայաստանի հանրապետությանը: Վերջին հանգրուանով, բոնցաբարում հարիւր հազարներ նուիրագործեցին մերօրեայ ազատ, անկախ եւ գերիշխան Հայաստանը:

Վանիկ պիտի մարգարէաւոր երբ կ'ըսէր. «Իմ հաստատ կարծիքով մարդուն միակ եւ լաւագոյն ուղին պայքարի ուղին է: Պայքարի՛ տառապող աշխատանքներն են յաղթանակին համար, գործելու մարդկային երջանկութեան...»: Հաստատ, իր նահատակութեան անմիջապէս ետք, աշխարհով մէկ, յառաջադէմ մարդկութիւնը ընտրեց պայքարի ուղին բարեկամելու համար շահագործուող բանուոր դասակարգի կեանքի պայմանները, կերտելու համար մարդկային երջանկութիւնը, մարդկութիւնը օժտելու համար կեանքի ամենագարգացած միջոցներով: Եւ իրաւամբ, շնորհիւ այդ պայքարին՝ ձեռնարկեցաւ բանուոր դասակարգի աշխատանքի, ընկերային պայմաններու եւ մարդկային իրաւունքներու օրինական պաշտպանութիւնը, ինչպէս նաեւ, մշակելի դէպի մարդկային երջանկութիւն առաջնորդող հմարաւոր ուղիները:

Մեծն Փարամազ պիտի մարգարէաւոր երբ կ'ըսէր. «Դու վաղը պիտի տեսնէ՛ր Արեւելի հորիզոնի վրայ Սոցիալիստական Հայաստանը: Հոն ուր կախաղաններն են մտնում, ազատութիւնն է՛ ման գալիս, հոն՝ ուր մեռելներն են մնում» Յարութիւնն է մօտալուտ: Ճշմարտապէս, իրականութիւնն է դարձան կախաղանի դիմաց կանգնած Փարամազի կանխագուշակումները: Հայաստանը օժտուեցաւ սոցիալիստական իրաւակարգով, ապահով, այլապէս անընդարձակ աշխարհագրական սահմաններով: Կազմակերպուեցաւ կրթական, մշակութային, գիտական, նարտարարութեան կառուցողական նախաձեռնումները: Հայաստանը կերտեցաւ իր մասնաշրջանները: Իր բնական ժողովուրդը եւ պետականութիւնը յարմարեցան իր ժողովուրդը ունեցաւ մերօրեայ Ազատ, Անկախ գերիշխան հայրենիքը:

Փարամազի այն նախատեսութիւնը, որ կ'անուշադրէր իր մարգարէական այն տեսութեան հետ թէ մեծուող կախաղաններու ու մեծող մեռելներու շուրջ ազատութեան եւ յարութեան արեւելում մօտալուտ պիտի ըլլար:

Այդ մարգարէութիւններու լոյսին տակ՝ ինչ կը վերաբերէր 20-ներու նահատակութեան եւ ընդհանրապէս հայոց դէմ հրէշարար նիւթուող Ցեղասպանութեան, որուն անխուսափելիութեան իրագրեց էին 20-ները շնորհիւ Սելանիկի մէջ, 1911-ին տեղի ունեցած Իթիլիստի համագումարի մասնից Իթիլիստի հետ իրենց ունեցած կապերուն՝ կ'երաշխարհէր ազատութեան եւ յարութեան արեւելումը, ուշ կամ կանուխ: Տարակոյս չկար, որ Ցեղասպանութեան ենթակայ Հայ ժողովուրդը «պիտի յարութիւն առ-

նէր»: Ան պիտի «վերագտներ իր ազատութիւնը»: Պիտի վերածաղկէր անպայման «Արեւելի հորիզոնին վրայ» իր ազատ ու գերիշխան հայրենիքին մէջ: Ցեղասպան կայսրութեան ժառանգորդ թուրքը պիտի գիտակցէր իր նախահայրերուն Ցեղասպանական յանցագործութեան՝ հայ ժողովուրդի հանդէպ: Պիտի գար իմքնագիտակցութեան : Վերանայէ՛ր իր այլանդակում մարդկայնական արժանիքներուն: Վերաճնէ՛ր, ուշ կամ կանուխ ընդունէր, դատապարտէր Հուսկապա, հատուցէ՛ր հայ ժողովուրդին Գողգոթան՝ Ցեղասպանութիւնը: Այլապէս՝ ինչ նշանակութիւն պիտի ունենար «Ազատութեան» եւ «Յարութեան» մասին կախաղանի առաջ կանգնած Փարամազի տուած պատգամը իր մահուն մետասաներորդ պահուն, Պոլսոյ Պայագիտիկ կանգնած՝ կառափնատիկ վրայ:

Ա.Գ.Հնչակեան Կուսակցութիւնը գոհունակութեամբ կ'արձանագրէ Գիտաժողովի կայացումը 20-ներու նահատակութեան տարելիցի առթիւ, բարձր գնահատելով թուրք գիտական հեղինակութիւններ Փիրտէվս Փէրիօղլուն, Էրօլ Նիլիւրթին, գիտաժողովին ելոյթ ունեցող թուրք հանրաժամութեան պատմաբաններ՝ իրաւապաշտպան Ռակիբ Զարաօղլուն, Մասիս Քիւրքչիւկիլին Մոստաֆա Քահիանին եւ թուրք յառաջապահ ֆաղափական կուսակցութիւններուն, որոնք նախաձեռնեցին գիտաժողովի պատմական կայացումին, ուր իշխող միտքն այն եղաւ, թէ «երբ Փարամազի եւ ընկերներուն համար արդարութիւն պահանջեն ու անոնց համար ներդրութիւն խնդրուի, այն առեւտրային վերջերս քուստի մեծ ըլլայ հիւսիս վերջերս քուստի մեծ ըլլայ հիւսիս»:

20-ներու նահատակութեան 98-րդ տարելիցին նուիրում, անգամ մեր դարաւոր թշնամի ու ցեղասպան երկրի մէջ կայացած այս ոգեկոչական գիտաժողովի շնորհիւ յառաջիկային շնորհիւ մեր յիշողութեան պատմութիւնը վրայ կ'արձագանքուի Հնչակեան 20-ներու հերոսական նահատակութեան խորհրդանիշ հանդիսանալու կոչումը: Մայրաքաղաք Երեւանի գլխաւոր փողոցներէն մէկուն մէջ յուշակոթողի մը բարձրացման յորդորները: Անոնք միշտ անտեսուած են մեր հայրենի գաղտնի եւ կողմնակա իշխանութիւններու կողմէ, այսօր մօտ մէկ դար: Արդեօք կը մտածուի, թէ իր ազգի, հայրենիքի լինելիութեան ու մարդկութեան բարօր կեանքի պայքարի նախապարհին հերոսական նահատակութիւնները կը գնահատուին այլ, անհասելի արժեքափոխով...:

Փառք ու պատիւ հնչակեան 20-ներուն, Բասն անվեհեր գաղափարաւոր մաքրամաքուր առաքելներուն, որոնք անսակարկ, անխորակալ եւ ամբողջական նուիրում դարձան իրենց ազգին, հայրենիքին ու աշխատանքի համայն մարդկութեան եւ հերոսաբար նահատակութեան յանուն՝ վաղուան լուսաւոր այգեբացին. հաւատաւոր՝ Արեւելի հորիզոնին վրայ արեւալու ապագային:

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շարունակում է 13-ին

Գիւլեան ինչ կը խորհին արտասահմանի մէջ կամ ինչ կը գրեն, այդ ալ իրենց գիտնալիք բանն է եւ երբեք մեզի չի վերաբերիր:

Հայ է նոյնպէս Արշալուր Սահակեան... ինչպէս նաեւ ձեզի ծառայող շարք մը վսեմաշուքներ՝ նախարարութեանց ու խորհրդարանին մէջ: Այս բոլորն ալ կը գործեն ցերեկ, գիշեր, բայց մեզի չէք վերաբերել անոնց ծառայութիւնները:

Ա՛հ, պարոններ, դատեցէք մարդիկ իրենց գործերով, իրենց աւանդութիւններով՝ իրենց գաղափարական կալուածին մէջ: Ես անջատողական չեմ այս երկրին հանդէպ. ընդհակառակն, ինքն է որ կ'անջատուի ինձմէ, չկարենալով հաշտուիլ զիս ոգեւորող գաղափարներուն հետ: Եւ ես կը ներեմ իրեն, առանց պահանջելու որ ինքն ալ ինձի ներէ, թէն փիլիսոփայ մը իրաւամբ ըսած է թէ՛ «Լաւ է տասը յանցաւորի ներել, քան թէ անմեղ մը դատապարտել...»:

Փարամազի այս պաշտպանողական ճառը, որ ճառ մը ըլլալէ աւելի՝ կտակ մըն էր որ ժառանգ կը ձգէր Հնչակեան կուսակցութեան ապագայ սերունդներուն եւ որուն մէջ կը խտացուէր Հնչակեան սոցիալիզմը, կ'ունենէր իր ամենախոր լուծութեան մէջ՝ ակնածանքով ու համակրանքով:

ԴԱՏԱՎՃԻՌԸ

1915 Մայիս 14-27ին, Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 2:30ին վերջին անգամ ըլլալով բանտին մէջ կը կարդացուին ամբաստանեալներուն անունները եւ գինեալ ոստիկաններով շրջապատուած կը տարուին դատարան:

Նախագահը նիստը բանալով կը կարդայ հետեւեալ դատավճիռը.

Ատենիս առջեւ, ի ներկայութեան եւ ի բացակայութեան տեղի ունեցած դատավարութեամբ հաստատուած ըլլալով, որ անկախ եւ ինքնավար Հայաստան մը կազմելու համար եղեռնափորձեր կազմակերպած, օտարներն Օսմանեան կառավարութեան դէմ գրգռելու եղանակով, ձեռնարկած են կայսրութեան երկրամասերէն մաս մը, Օսմանեան կառավարութենէն անջատելու եւ այս նպատակաւ ալ, օտար երկիրներու զանազան կողմերը գաղտնի եւ յայտնի ժողովներ գումարելով մէկտեղ հրատարակութիւններ ըրած, գրգռութիւններ եւ թղթակցութիւններ հանած են, Պատժական Քաղաքային Օրի-

նաց տրամադրութեանց համաձայն պիտի պատժուին՝ դաւադրական Հնչակեան կուսակցութեան կեդրոնի անդամներէն՝

1. Սապահ Գիւլեան
 2. Վարազդատ
 3. Փարամազ, ծանօթ կովկասցի Մատթէոս Սարգսեան, այլ անունամբ՝ Ռոտոսթոցի Համբարձում Գրիգոր
 4. Վառնացի Յակոբ Գազազեան
 5. Գաբրիէլ՝ Քեչիշեանի որդի՝ Մինաս, այլ անունամբ՝ սամսոնցի սարը Նաչիկ
 6. Պոթլիսցի՝ Սմբատ, որդի Վարդան Գլըճեանի
 7. Վահան Պոյաճեան, այլ անունամբ՝ Ռուբէն Կարապետեան
 8. Տոքթ. Պետրոս, որդի Պէննէթորոս Թորոսեանի
 9. Արմենակ՝ որդի Համբարձումի, վաճառական
 10. Աբրահամ՝ որդի Ստեփան Մուրատեանի
 11. Արամ՝ որդի Կարապետ Աչըզաչեանի, արաբկիրցի
 12. Հրանդ՝ որդի Աբրահամ Եկաւեանի
 13. Գարեգին՝ որդի Առաքել Պողոսեանի
 14. Պողոս՝ որդի Միքայէլ Պողոսեանի
 15. Յակոբ՝ որդի Ղազար Պասմաճեանի
 16. Թովմաս՝ որդի Վահան Թովմասեանի
 17. Երեմիա՝ որդի Կիպրիանոս Մանանեանի
 18. Մկրտիչ՝ որդի Յովհաննէս Երէցեանի
 19. Գեղամ՝ որդի Կարապետ Վանիկեանի
 20. Երուան՝ որդի Յովհաննէս Թօփուզեանի, այլ անունամբ՝ Բանուոր
 21. Յովհաննէս՝ որդի Ստեփան Եղիազարեանի
 22. Գառնիկ՝ որդի Գրիգոր Պոյաճեանի
 23. Անպարտ կը յայտարարուին՝ Վանցի՝ Յակոբ Աւետիսեան, այլ անունամբ՝ Արծրունի, Գաբիկ Օզանեան, Կարապետ Փաթուկեան, Հմայեակ Արամեանց, Գրիգոր Եղիկեան:
- Քսանները կը կախուին այնպիսի մթնոլորտի մը մէջ, ուր Պոլսոյ ամբողջ հայութիւնը կը տառապէր Ապրիլ 24ի սրտամորմոք օրերը: Ո՛չ Հնչակեան կուսակցութիւնը եւ ո՛չ ալ Պոլսոյ հայութիւնը կրնային բողոքի կամ սուգի ձայն բարձրացնել, քանի ամբողջ ազգ մը կը տեղահանուէր, կ'աքսորուէր ու կը սպաննուէր:

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
 1060 North Allen Ave
 Pasadena, CA 91104
 Գրասենյակները վերանորոգուած
 եւ յարմար վարձքերով Զետաքրքրուողներէն
 հեռաձայնել՝ (626) 398-0506

SEROP'S CAFE
GREEK & LEBANESE FOOD
 SERVING BATON ROUGE SINCE 1979

ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԳՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉՐՔԻ ԲԱՂԱՔԱԿԻՐԹ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԻՆ 1915 ՅՈՒՆԻՍ 7ԻՆ

Հնչակեան կուսակցութեան Կեդրոնական վարչութիւնը 7 Յունիս 1915ին Եւրոպայի պետութեանց եւ հանրային կարծիքին կ'ուղղէ երկրորդ ԿՈՉՔԻ, օրուան դէպքերուն ազդեցութեան տակ, որ մեծ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ ամէն կողմէն Հայկական Հարցը նորէն օրուան մտահոգութիւններուն մաս կը դարձնէ: Ահա այդ ԿՈՉՔԻ, գոր կու տանք ամբողջութեամբ:

ԿՈՉՔԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԻՐԹ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԻՆ

Պերլինի վեհաժողովի ճարտարապետական մեծ պետութեանց կողմէն պաշտօնապէս ճանչցուած Հայկական Հարցը, որ երեք հարիւր հազար հայ զոհերու արիւնքով սրբազորուած, եւ 1895 Մայիս 11ի Բարենորոգմանց ծրագրով ամրապնդուած է, ցարդ մնաց ծրագրային վիճակի մէջ, որովհետեւ անոր լուծումը կարելի չեղաւ ստանալ առանց մեծ պետութեանց փոխարարներու թիւնները խախտելու եւ հետեւաբար Եւրոպայի խաղաղութիւնը վտանգելու:

Եւրոպայի մէջ ուժերու հաւասարակշռութիւնը եւ գինուած խաղաղութիւնը պահպանող պետութիւնները իրենց շահերուն ներդաշնակ նկատեցին՝ օսմանեան ախտավարակ եւ խարխուլ կայսրութիւնը պահելու թեզը: Հակառակ որ Թուրքիան դարերու ընթացքին բազմաթիւ անգամներ ապացոյցը տուաւ՝ վերանորոգուելու եւ բարեկարգուելու արդիական պետութիւն մը դառնալու անընդունակութիւնը, պետութիւնները դարձեալ ձեռնարկ չեղան Օսմանեան կայսրութեան անցեալին դառն փորձութիւններէն: Անոնք վճռական քայլ մը չ'առին արգիլելու համար ժողովուրդի մը բզկիկ-բզկիկ ըլլալը: Եւ եթէ երբեմն երբեմն պետութիւններէն մէկը փորձած է հայ ժողովուրդի վրայ թրքական բարբարոսութեանց դէմ բողոքելու, ատիկա Թուրքիոյ մէջ իր տնտեսական թափանցումը եւ քաղաքական ազդեցութիւնը ամրացնելու նպատակով էր: Պետութիւնները հայկական բարենորոգումներու խնդիրը կերպով մը յետաձգելով՝ նպատեցին Թուրքիոյ մէջ ստեղծուած անիշխանական վիճակի սաստկանալուն եւ անուղղակի պատճառ դարձան հայկական կոտորածներուն, որոնք սարսափեցուցին ամբողջ աշխարհը:

Անոնցմէ եւ ոչ մէկը, ոչ միայն չլուզուեցաւ ու չծառայաւ Կարմիր Սուլթանին դէմ, թափուած անմեղ արեան հաշիւը պահանջելու անկէ եւ կամ՝ դահճապետին ձեռքերը բռնելու, այլ՝ եղան պետութիւններ, որ ուղղակի թելադրիչները եղան այս ջարդերուն, քանի որ հայ ժողովուրդի բնաջնջումով պիտի անհետանար այն միակ խոշորագոյնը, որ վաղը Հայաստանի մէջ՝ կրնար ցցուել իրենց դէմ եւ հանդիսանալ բնական ժառանգորդներէն մէկը հոգեվարքի մէջ գտնուող Թուրքիոյ:

Համիտի տապալումէն եւ «Միութիւն ու Յաւանք»-ի միութեան Կոմիտէի յաղթանակէն ետք՝ ապահովութեան եւ բարեկարգութեան պետութիւն մը ստեղծելու փորձերը՝ նոյնպէս ձախողեցան: Երիտասարդ Թուրքերը ինքզինքնին ցոյց տուին Համիտի հետեւողներ, եւ, իբրեւ արժանաւոր յաջորդները անոր, բարենորոգումներ մտցնելու մէջ եղան՝ նոյնքան անընդունակ: Կիլիկիոյ 1909ի հայկական ջարդերը եւ 30,000 զոհերը գործն են այդ Կոմիտէի, որ կը գործադրէր այս կերպով իր համիլայնական ծրագիրները:

Ոճիրը, թալանը, բռնարարութիւնները, հողագրկումները, քրիստոնեայ ազգերու նկատմամբ գործադրուած ճնշումը եւ զանոնք օրէնքէ դուրս նկատելու սկզբունքը, մէկ խօսքով՝ համիտեան գարշելի շրջանը յատկանշող գործելակերպը, դարձաւ նոր Թուրքիոյ պետական վարիչներուն՝ պետական քաղաքականութիւնը:

Հակառակ այս անուրանալի եւ պերճախօս փաստերուն, պետութիւնները դարձեալ շարունակեցին ներողամիտ բարեացակամութեամբ վարուիլ Թուրքին հետ, մինչեւ իսկ աջակցելով անոր՝ նիւթապէս եւ բարոյապէս: Այսպէս՝ անոնք նպաստեցին թրքական բանակին ու նաւատորմին կազմակերպման ու հզօրացման, առանց մտածելու, թէ Գերմանիոյ համար կը ստեղծէին: Մինչդեռ ոչ ոքի համար գաղտնիք էր թէ գերմանափրութիւնը աւելի ու աւելի կը շեշտուէր ու կ'ամրապնդուէր երիտասարդ Թուրք կառավարութեան եւ իթիթիսատ կուսակցութեան շարքերուն մէջ:

Մեծ պետութեանց Մերձ-Արեւելեան այս քաղաքականութեան հետեւանքով Ասիական Թուրքիոյ մէջ ամենէն կենսունակ, քաղաքակիրթ, արդիւնաբերող եւ ընդունակ հայ ազգը մնաց լքուած ու միս-մինակ, ձգուած իր դահիճներուն ձեռքը:

Մենք հոս Եւրոպայի դէմ ամբաստանողի դերին մէջ չէ որ կը մտնենք, անոր ատենը չէ հիմա: Որպէս իսկական վկաներ՝ կ'արձանագրենք միայն անցեալի իրողութիւնները: Ատելութիւնը չէ որ կ'առաջնորդէ մեզ՝ մեր այս համառօտ յայտարարութեան մէջ, այլ՝ արդարութեան եւ ճշմարտութեան զարգացումը:

Ու այսօր, պետութեանց աջակցութեամբ հզօրացած հայ ազգին տեղ տկար, գետնահարուած ու կոտորակուած հայութիւնը, իր սեփական ուժերով նետուած ռազմի դաշտը, դաշնակիցներուն կը մատուցանէ փայլուն ծառայութիւններ, իր արեան բաժինը տալով դաշնակիցներու մղած ազատարար պատերազմին:

Եռեակ համաձայնութեան պետութիւններէն վայելած այս աջակցութիւններուն հակառակ, Թուրքիան ինքզինքը նետելով կուռի ասպարէզը Գերմանիոյ հաշտոյն, իր հողային ամբողջականութիւնը ենթարկեց անխուսափելի վտանգի ու մէջտեղ դրաւ Օսմանեան կայսրութեան բաժանման հարցը:

Գերման միլիթարիզմին ստեղծած մեծ պատերազմը, յաղթական դաշնակիցներուն պիտի վերապահէ աշխարհի հինցած ու անբնական քարտէսը նորոգելու փառաւոր դերը՝ ազգութիւններու ազատութեան

սկզբունքին վրայ:

Օսմանեան կայսրութիւնը իր արկածախնդրութեամբ ստորագրեց իր մահապաշտոնը ու այլեւս ժամանակի խնդիր մըն է իբրեւ պետութիւն աշխարհի վրայէն անոր անհետացումը: Հայաստան, որուն վրայ թրքական բարբարոս ռեժիմը ցարդ պահպանուեցաւ Եւրոպայի թոյլութեամբ, այժմ դարձած է ռազմադաշտ Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, բաժնելով Լեհաստանի, եւ մանաւանդ հերոսական Պելճիքայի ճակատագիրը: Բայց երբ ամբողջ աշխարհ պատեհութիւն ունեցաւ հասկնալու եւ գնահատելու նահատակ Պելճիքայի դերը, Հայաստան կը մնայ տակաւին մոռցուած ու չհասկցուած:

Քրիստոնեաներու վաղեմի հարստահարիչը՝ այժմ ինքզինքը բոլորովին ազատ ու անպատասխանատու զգալով, սկսած է 1894-96ի մեծ կոտորածները կրկնել: Մեր սեփական արժանաւաստ տեղեկութիւնները որեւէ կասկած չեն ձգեր այս մասին:

Դաշնակից կառավարութիւններուն 24 Մայիս թուականով հրատարակած միաձայն յայտարարութիւնը, որով՝ Բ. դուռը եւ իր ներկայացուցիչները անձնապէս պատասխանատու կը հռչակէր Հայաստանի մէջ կրկնուած մասսայական ջարդերուն, պաշտօնապէս կը հաստատէ մեր ներկայացուցած կացութիւնը: Բայց մենք, հայերս, շնորհակալութիւն յայտնելով միասին դաշնակիցներուն այս գեղեցիկ ծեստին համար, համոզուած ենք որ այդ ազդարարութիւնը ցանկացած ազդեցութիւնը պիտի չունենայ վայրենի ու ոճրագործ կառավարութեան վրայ, որ նոյնիսկ խաղաղութեան օրերուն քաղաքակիրթ աշխարհի հանրային կարծիքը եւ այս կամ այն պետութեան կողմէ իրեն եղած սպառնալիքները նկատի չէր առած: Այդպիսի յայտարարութիւն մը եթէ 1893-96ին եղած ըլլար ապահովաբար պիտի կրնար 300,000 հայերու կեանքը փրկել այն ատեն:

Հայաստանի մէջ սկսած ջարդերը պիտի շարունակուին անտարակոյս: Հայ ազգը, որ նախապատմական շրջաններէն ի վեր իր գոյութիւնը եւ ազգային անհատականութիւնը պահած է, այժմ բնաջնջումի վտանգին առջեւ կը գտնուի:

Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը՝ նկատի առնելով այս պարագան, յանուն մարդկութեան եւ արդարութեան կոչ կ'ընէ քաղաքակիրթ աշխարհի հանրային կարծիքին եւ չէզոք պետութիւններուն, միաձայն դիմումով մը բռնելու այն ոճրագործ ձեռքերը, որոնք կը մեռցնեն պատմական ազգ մը:

Կը յուսանք որ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի քաղաքակիրթ մամուլը արձագանգ պիտի տայ մեր այս կոչին: Ան ամէն առթիւ իր համակրութիւնը եւ աջակցութիւնը յայտնած է Հայաստանի հանդէպ: Մենք անհունապէս երախտապարտ ենք այդ մասին: Այս անգամ ալ ան ձայնը լսելի ընել պիտի տայ ամբողջ աշխարհին, յանուն այն անմահ սկզբունքներուն, որոնք համար տասնեակ հազարաւոր երիտասարդներ կը զոհուին արեան դաշտերուն վրայ:

Ազգերու այս պայքարին մէջ, երբ շատ մը փոքր՝ բայց կազմակերպուած պետութիւններ, տասը ամիսէ ի վեր չկրցան ըմբռնել քաղաքակիրթութեան, աշխարհի խաղաղութեան եւ արդարութեան դէմ գործուած մեծ ոճիրը, չկրցան վերջիշէլ իրենց անցեալ պատմութիւնը, զգացումները եւ համակրութիւնները դասաւորել, հայ ազգը, ընդհակառակը, պատերազմի առաջին օրէն իսկ, Դաշնակիցներու հետ «քոզ քոմիւն» ընելու կորովը ունեցաւ: Այսօր 80,000 հայ զինուորներ կը կուռին Ռուսիոյ դրօշակին ներքեւ՝ աւստրօ-գերմանական բանակներուն դէմ, իսկ 40,000՝ Թուրքիոյ դէմ: Ասոնցմէ գատ՝ 10,000 կամաւորներ, հաւաքուած ամէն կողմերէ, Կովկասի եւ Ատրպատականի սահմաններուն վրայ իրենց արեան տուրքը կուտան դաշնակից պետութիւններու յաղթանակին համար:

Ապտամբ հայութեան այս ինքնաջօժար ու գործնական համակրութիւնը դաշնակիցներու նկատմամբ, անշուշտ պիտի գնահատուի ու վարձատրուի յաղթական դաշնակիցներուն կողմէ, լուծում մը տալով Հայկական Հարցին, որ պէտք է ըլլայ, բնականաբար, հայ ազգի ձգտումներուն համաձայն:

Հայկական Հարցը Արեւելեան Խնդրոյն մեծագոյն ազդակներէն մէկն է, առանց անոր վերջնական կարգադրութեան՝ խաղաղութիւնը չի կրնար տեսական ըլլալ: Եւրոպան անոր մասին ունի հանդիսաւոր խոստումներ ու յանձնառութիւններ: Պալքանեան պատերազմի միջոցին, Ս.Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը՝ իր հրատարակած կոչերով ու ըրած ձեռնարկներով չի շեղուց անոր լուծման անհրաժեշտութիւնը եւ ժամանակայարմարութիւնը: Բայց մեծ պետութիւններու մէկ մասի ընդդիմութիւնը եւ միւս մասի անտարբերութիւնը արգելք դարձան անոր:

Վաղուան Խաղաղութեան Վեհաժողովին՝ վիրաւոր Հայաստանը դարձեալ պիտի գայ իր պատմական իրաւունքները պահանջելու՝ ճակատաբաց: Վստահ ենք, թէ յաղթական դաշնակիցները, նկատի առնելով Հայկական Հարցին մեր ցանկացած լուծման անհրաժեշտութիւնը, պիտի փափաքինք այդ դժբախտ հարցին վերջնական կարգադրութեամբը ապագայ սերունդներուն նորանոր բարգրութիւններ ինայել:

Ս.Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը, որ անդրանիկ յեղափոխական կուսակցութիւնն է Հայաստանի մէջ, դեկավարն ու կազմակերպիչը՝ Սասունի, Զէյթունի, Պոյսոյ ապտամբական շարժումներուն, հայ ազգին միահամուռ բաղձանքին արտայայտիչը կը կարծէ ըլլալ՝ պահանջելով Հայաստանի ինքնավարութիւնը՝ Դաշնակից պետութիւններու հովանաւորութեան տակ:

Ասիկա արդար եւ մարդասէր լուծում մըն է, համաձայն ազգութիւններու սկզբունքին, որուն համար կը մղուի ներկայ պատերազմը:

Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան կուսակցութեան Կեդրոնական վարչութիւն

Փարիզ, 7 Յունիս 1915

